

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00585616 6

PA
6823
P8
1848

~~48511~~

14468.

K

1494

M. VALERII PROBI

**IN VERGILII BUCOLICA ET GEORGICA
COMMENTARIUS.**

ACCEDUNT

SCHOLIORVM VERONENSIVM

ET

**ASPRI QVAESTIONVM VERGILIANARVM
FRAGMENTA.**

EDIDIT

HENRICVS KEIL.

HALIS

SVMPTIBVS EDVARDI ANTON

MDCCCXLVIII.

PA

6823

P8

1848

LIBRARY

753442

UNIVERSITY OF TORONTO

VIRO
ILLVSTRISSIMO MAXIMEQVE REVERENDO
GABRIELI LAVREANI
BIBLIOTHECAE VATICANAE PRAEFECTO

S. P. D.

HENRICVS KEIL.

Magnopere gaudeo, quod inter ea quae ex Italiae bibliothecis mecum in patriam tuleram inueni, quae ut ad Te remitterentur suo quodam iure postulabant. Nam cum Tua erga me voluntate factum sit, ut non solum Vaticanis grammaticorum latinorum codicibus examinatis Probi commentarium inuenirem, sed etiam per ipsa feriarum otia codicem excutere possem, ingrati sane animi mihi esse uiderer, nisi ad Te nunc haec remitterem. Accipias igitur quaeso ea qua me et amicos meos, dum Romae uersamur, amplexus es comitate libellum Tua liberalitate mihi concessum, mea cura ut potui et expolitum et auctum. Nam ut eodem modo, ut dicitur, quo acceperam aut maiore, si possem, redderem, adieci scholia Veronensia ab Angelo Maio Vestro ante hos triginta annos primum edita, nunc a me

iterum ad fidem codicis excussa. Poterant autem aliquanto emendatiora quam a me factum est edi, si quo per Tuam benevolentiam in Probo uti licuit otio et diligentia, licuisset in his quoque per leges bibliothecae Veronensis. Quanquam iusta laude non fraudandus est optimus capituli Veronensis canonicus, qui ut codicem se adsidente cum Maii exemplo conferre possem, magnum laborem non grauante mecum passus est. Sed cum in tam multis quas uidi Italiae bibliothecis nunquam non liberaliter, ut quidem uniuscuiusque ciuitatis instituta patiebantur, ab iis qui libris manuscriptis praeerant exceptus sim, nullum tamen inueni, qui studia mea cum tam grauiter impedire posset, tam liberaliter adiunaret, quam a Te in bibliotheca Vaticana fieri animaduerti. Quam quidem morum elegantiam cum saepe in Te mirari soleo, simul dulci delector snauissimarum confabulationum memoria, cum aut de Tuis nostrisque studiis nobiscum colloquere, aut de rebus Romanis narrabas, aut de patriae nostrae moribus et institutis e nobis quaerebas. Hacc igitur mecum reputans, exiguam gratiam hoc pusillo dono Tibi rettulisse mihi uideor. Tu autem, Vir Egregie, litteris nostris, quarum larga copia in locupletissima cui praees bibliotheca parata est, faue ut facis. Vale. Scribebam Halis Saxonum Idibus Ianuariis a. MDCCCXLVIII.

Probi in Vergilii Bucolica et Georgica commentarium primus edidit Ioannes Baptista Egnatius Venetus. Cuius editionis hic est titulus: *Publii Vergilii Bucolica, Georgica, Aeneis cum Seruii commentariis accuratissime emendatis, in quibus multa quae deerant sunt addita, graecae dictiones et uersus ubique restituti. Sequitur Probi celeberrimi Grammatici in Bucolica et Georgica commentariolus non ante impressus. Ad hos Donati fragmenta, Christophori Landini et Antonii Mancinelli commentarii. In fine libri: P. V. Bucolica et Georgica et Aeneidos libri XII, Venetiis excusi M. D. VII. Die ultimo Iunii. Lauretani Principis Anno Sexto. Bernardinus Stagninus Impensam fecit, Ioannes Baptista Egnatius Venetus Emendauit.* Repetita est editio eodem titulo, et ita ut singuli utriusque libri uersus sibi respondeant, Venetiis a. 1520. De Probo autem in praefatione *In Bucolicis*, inquit, *quod ad Probi commentariolum attinet, secuti sumus uetustatem illam, quemadmodum ex uetustissimo codice manu scripto Bobii quondam a Georgio Merula inuento adnotauimus.* Hanc editionem aliis pro arbitrio mutatis, aliis neglegenter omissis, paucis probabiliter emendatis secuti sunt reliqui editores, codice manuscripto autem post Egnatium usus est nemo. Saepe enim postea cum Vergilii carminibus Probi commentarius editus est. Et in prioribus quidem editionibus xigua est et in minutis fere rebus a principe editione di-

nersitas, ut p. 12, 9 *transmittantur* Parisina a. 1529 et Veneta a. 1533 habent, *transmittatur* ed. pr. p. 18, 23 *requiremus* eadem, *requirimus* ed. pr. p. 18, 7 *stellis micantibus* Veneta a. 1533, *stellimicantibus* ed. pr. et Parisina a. 1529 p. 26, 23 *in oraculo* Veneta a. 1533, *in hoc oraculo* ed. pr. p. 29, 28 *appellari videntur* Veneta a. 1533, *appellati coluntur* ed. pr. Plura primus mutavit Georgius Fabricius, cuius usus sum editione a. 1561, expressa ut videtur e priore a. 1551. Qui quanquam non satis certo scio quantum a prioribus sumpserit, quoniam mediocre tantum antiquarum editionum numerum, quem bibliotheca Gottingensis prae-buit, examinare potui, suspicor tamen e cura Donato et Seruio impensa etiam ad Probum aliquid redundasse. Ille igitur non solum scholia nonnulla omisit, ut ea quae sunt in Georg. 2, 2. 8. 16. 18. 64—87. 3, 122, sed multa etiam aliter atque in prioribus editionibus inuenerat scripsit, ueluti quod p. 27, 13 *prius* posuit pro *primus*, p. 28, 21 *utilis* pro *utilior*, p. 36, 6 *locus continens* pro *locum continentem* *), p. 40, 23 *Ea pars* pro *eaque pars*, p. 41, 21 *aerem et humorem* pro *aerem*: nam et *humorem*, 22 *plaga australis* pro *plaga latine australis*, 26 *longe segregatur* pro *longe a sole segregatur*, p. 42, 4 *in aliquibus inhabitari* pro *ab aliquibus inhabitari*, 5 *qui hic declarantur* pro *qui hoc declarant*, p. 62, 6 *Theodorus* pro *Theocritus*: cuiusmodi multa sunt, et in his complura, quae recte emendauisse indicandus est, ut p. 32, 11 *in horto Ditis* pro *in horto dicitur*, p. 33, 20 *solam* pro *solum*. Sed haec quidem leuiores, maius est illud, quod scholion Ecl. 3, 22 p. 8, 12 in hunc modum contraxit: *Conon Samius mathematicus, aut Aegyptius natione, Ptolemaeo libros de astrologia septem reliquit. Sed quamuis fuerint mathematici, eleganter rusticum errantem inducit, dicentem, Quis fuit ulter? Alter enim accipitur unus ex duobus. Porro alterum post Cononem, quem dicat incertum est* sqq: cum

*) Ego lacunam constitui, quae ita fere expleri poterit: *Dodonaea. Locum continentem quercus dicit, unde Dodonaea quercus quae continetur erat dicta. De metonymia enim cogitauit grammaticus.*

princeps editio haec ita exhibeat: *Conon Samius mathematicus. Sed quamvis fuerint mathematici eleganter rusticum errantem induxit dicentem Quis fuit alter. Alter accipitur unus ex duobus. in alio sic Conon mathematicus aegyptius natione Ptolemeo ad sidotis libros de astrologia septem reliquit. Alterum post Cononem: quem dicat incertum est sqq. Praeterea conferas p. 50, 23 sed gigantis nomine Clanius dictus est. Ideo autem dicit (Vt Metrodorus ait) non aequus Acerris, quod eas saepe inundet, quae ita in principe editione: sed gigantis nomine Clanius dictus est: ideo dicit: ut Metrodorus ait. Non aequus autem idcirco Acerris existimatur: quod eas saepe inundet. Fabricii editionem expresserunt quicumque deinde Probum ediderunt. Nonnulla tamen etiam post eum accesserunt, quae nescio a quo inuenta in editione Gottingensi a. 1826, quae est omnium nouissima, habentur, ut p. 27, 2 secedentem in illa est, cum priores editiones habent sedentem, 20 certa, pro certis, p. 28, 11 animalium materia liquore constat et ea praecipue etiam effusa in terram causa est generationis pro eo quod antea legebatur, animalium materia liquore constat et ei praecipue effusa etiam in studium constat et generationes. Itaque factum est, ut per varios gradus a principe editione scriptura deflecteretur. Qua in re cum omnia sine libris manuscriptis agerentur, non poterat non uehementer a uero aberrari. Quanquam haec quidem exigua corruptio, si comparaueris cum illa quam ipsam principem editionem contraxisse ostendunt codices manuscripti.*

Duo autem supersunt codices, alter Vaticanus 2930*) chart. 4. saec. XV, a me cum Gottingensi editione collatus, alter Parisinus Regius 8209 4. saec. XV, quem ad nouam editionem parandam describendum curauerat Laurentius Santenius: quod apographum nunc seruatur in bibliotheca Berolinensi Diez. Sant. 71. Praeterea ex eodem codice

*) Continet codex ante Probum haec (f. 1—100): Palephati Fragmenta. — Genera poetarum ex Ceci in Lycophronem. — Victorini opusculum. — Ex epistolis Cassiodori.

quaedam edidit Fr. Duebnerus, *Revue de philologie* I, 1 et II, 1. His igitur codicibus, quorum alter alteri simillimus est, cum principe editione collatis, facile mihi persuasi communem omnium fontem esse codicem Bobiensem ab Egnatio exscriptum.

Nam quod magnopere interdum Egnatii editio ab utroque codice discrepat, id quod monit Santenium et Duebnerum, ut Parisinum codicem diuersissimum esse a Bobiensi illo dicerent, dubitari nequit quin Egnatii emendandi studio tribuendum sit. Quod quo iure dixerim e codicum scriptura quam exhibui iudicare licet. Certum autem eius rei documentum habeo ea quae, cum corrupta Egnatio uiderentur, ipse corrigere studuit: uid. quae ad p. 2, 1. 10 et p. 3, 7 notavi: et ut in eo loco e quo saepius exempla petui subsistam, coniecturam, non alium fontem indicant haec, quod p. 41, 14 *quoniam et ipsa pars temperata inter aestiuum: et isomerinem posita est* scripsit pro *quoniam et ipsa pari temperatura inter νότον et meridiem posita est* et p. 43, 15 *in illa zonu uoluerit aurum clypeo superponere* pro *in illa zona inuoluerit, ut aurum clipeo superponeret*. Non minore licentia in eodem loco usus est, cum uerba ita transponeret, ut post p. 39, 28 *tenebrae* subiceret p. 40, 16 *Quinque tenent* — p. 43, 16 *superponere*, deinde ordine iterum mutato repeteret quae ante omiserat p. 40, 5 *hic flexu* — 16 *fiat in alio sic* et p. 39, 29 *aut redit nobis* — p. 40, 5 *occasum esse maximus*. Praeterea autem neglegenter in codice describendo uersatus est. Nam ne dicam de eo, quod singula uerba saepissime omisit aut aliud pro alio posuit, cum scholia in fine Georgicorum libri secundi, tertii, quarti praeter ordinem addita ad suum quodque uersum apponeret, factam est, ut nonnulla omitteret, ut Georg. 3, 129 et 264 p. 64, 4—18. Denique, siue neglegentiae tribuendum est, siue quod scheda in codice tum cum Egnatius eo utebatur deerat, omnia quae a p. 21, 7 *rerum* usque ad p. 24, 3 *Terei et sic* scripta sunt omisit.

Ex eodem Bobiensi codice, neque enim credo alium ad posteriorem aetatem peruenisse. profecta sunt ea quae sae-

culo quinto decimo ab Italis e Probi commentario allata sunt. E quibus primo loco nominandus est Cynthius Cenetensis*), cuius in *Virgilii Aeneidem commentarium e codice Ambrosianae bibliothecae adiectis uariorum notis* editum est *Mediolani* 1845. In eo igitur complura e Probo petita posuit, rarius addito nomine auctoris, Aen. 2, 691 p. 59 ed. Med. coll. Prob. p. 14; Aen. 6, 724 p. 139 coll. Prob. p. 16, saepius omissio, ut tamen de fonte dubitari nequeat, uit. Verg. p. 1 coll. Prob. p. 1; Aen. 2, 116 coll. Prob. p. 4; 2, 687 coll. Prob. p. 14; 6, 724 p. 138 coll. Prob. p. 13 et 21; ibid. p. 139 coll. Prob. p. 16. 17. 19. Deinde Antonius Mancinellus Veliternus, cuius in Vergilium adnotationes exstant in editione Veneta a. 1507, multa e Probo petiuit addito plerumque nomine auctoris. Praeterea Bernardinum Cyllenium Veronensem, Tibulli interpretem, Probi codicem habuisse comperi ex iis quae ex eius in Tib. IV, 1, 13 adnotatione de Molorchi fabula Naekius opusc. II, p. 120 ascripsit. Nemo autem saepius Probo usus est, quam Pomponius Sabinus, quem cum Naekius opusc. I, p. 119 sqq. non diuersum esse a Pomponio Laeto docuisset, haesit tamen quaedam dubitatio, quod non solum alia rectius quam in Probi commentario, alia quae ibi deerant eius nomine tradidit, sed complura etiam eaque satis exquisita, quae unde petiuerit nesciebatur, memoriae prodidit (cf. Otto Jahn Philol. I, p. 119). Nunc autem feliciter accidit, ut Vaticano Probi codice omnis res in clariore luce ponatur. Primum enim ea quae maxime ut antiquus scriptor esse Pomponius Sabinus a multis crederetur efficiebant, e Probi codice, quem habebat iis quae postea edebantur et emendatiorem et pleniorum, ducta esse apparet. Deinde autem, cum ipsum Vaticanum librum Sa-

*) „Cynthius natus est Cenetae, quae est urbs amoenissima et illustris Italiae superioris. — Proprium Cynthii nomen fuit Petrus Leoni; ortus est enim circa medium saec. XV ex nobili Cenetensi familia Leoni.“ Philippus Articus append. ed. Mediol. p. 261. Pii II aequalem cum fuisse dicit Lilius Gyraldus dial. 1. Ceterum in iis quae ad Probum ex Cynthio ascripsi primi et secundum tantum libri commentarii a Maio Class. Auct. VII, p. 323—394 editi praesto erant.

bini codicem esse suspicarer, Brunnii mens, qui me rogante cum Pomponii Laeti schedis et codicibus, quorum satis magnus numerus in Vaticana bibliotheca seruatur, eum comparauerat, ita similem esse scripturam certiore me fecit, ut codicem a Pomponio Laeto scriptum esse affirmare non dubitaret. Vnde sequitur, ut eundem esse Pomponium Laetum atque Sabinum, hunc autem quae a Probo petinerit e Vaticano codice hausisse uerisimile sit. E Sabini commentario autem fluxisse uidentur quae e Probo excerpta habet Christophorus Landinus in Ecl. 1, 1; Georg. 1, 1. 491; 2, 1. 84. Nam et plura attulisset si ipse Probi codicem habuisset, et uix fieri potuit, si unquam Florentiae codex exstitallet, quin plura exemplaria inde describerentur. Denique codicem habuerit necesse est Ausonius Popma. Nam in fragmento Dolii Varroniani, quod est apud Probum p. 18, 4, uerba corrupta *postumi cui seplasia foetet*, quae in principe editione ommissa erant, ipse addidit, quae non poterat nisi e libro manuscripto petere. Idem tamen nec fragmentum Curionis antea non editum p. 21, 8 nouit, nec reliqua fragmenta Varroniana emendatiora quam in editionibus exstabant exhibuit. Ex remotiore autem aetate originem duxerunt ea quae in Gaudentii, Galli, Iunilii Flagri aliorumque scholiis partim e codice Bernensi a Muellero editis Rudolphipoli 1847, partim e Leidensi a Suringaro Hist. crit. schol. lat. II, p. 272 sqq. e Probi commentario profecta sunt, cf. Ecl. 3, 40. 63. 109; 6, 41. 43. Georg. 1, 6. 9, et quae ex alio codice Leidensi attulit Suringarus p. 267.

Itaque cum summa rei in eo posita esset, ut codicis Bobiensis scriptura restitueretur, tres parati erant fontes, codices Vaticanus (*V*) et Parisinus (*P*) et editio Egnatii (*E*). Quibus ita usus sum, ut codicum discrepantiam integram praeter leues quidem scribendi errores, quos in recentibus libris adnotare inutile est, ascriberem, Egnatium autem ibi tantum consulerem, ubi aut dubitabam, utrum codicem sequerer, aut corruptam uterque scripturam praebat. Et in illis quidem plerumque momentum adiciebat ei cum quo consentiebat codici: in his autem quae corrupta erant raro aliquid praebat. quod aut in Bobiensi codice fuisse

probabile esset aut, si modo ab interpolatione recesseris, coniectura inueniri non potuisset. Praeterea graeca uerba, quae saepe in codicibus omissa erant, e principe editione dedi. In Parisino codice usus sum apographo Berolinensi, addito si quando dissentirent ea quae Duebnerus adnotauerat. Ceterum cum id agerem, ut ad Bobiensem codicem scriptura reuocaretur, coniecturas ibi tantum ubi certa erat emendatio recepi, alia corrupta quidem, sed ita restituta, ut in illo codice scripta erant indicata interdum probabili emendatione reliqui. Schneidewini coniecturae quas ascripsi petitae sunt e Museo Rhenano a. 1845 Vol. IV, p. 140 sqq. Duebneri ex Annalibus Parisinis Rev. de phil. l. c.

Probi commentario subieci scholiorum fragmenta ab Angelo Maio in codice Veronensi reperta et Mediolani a. 1818 edita, repetita deinde Class. Auct. VII, p. 247 sqq. Est autem codex in quo illa repererat bibliothecae capituli Veronensis n. 38, olim ut uidetur Bobiensis, memb. 4. saec. IX, Gregorii in Iobum enarrationes, ut Maius ait, continens. In hoc igitur posterior membranarum pars cum delecticia sit, antiquiore scriptura continet Vergilii, Liuii et geometri inediti fragmenta, cf. Blum. It. Ital. I, p. 263. Ad Vergilium autem una et quinquaginta schedae pertinent, quae secundum membranarum quae nunc in codice est compagem, binis tamen quae inter se cohacrent compositis, hoc ordine se excipiunt: 1. 205 206; 2. interiora quaternionis paria tria *211 216, *212 215, *213 214; 3. interiora quaternionis paria tria 219 224, *220 223, 221 222; 4. interiores quaternionis schedae quinque: primi paris enim scheda altera deest, 227, 228 231, 229 230; 5. interiora quinionis paria quattuor 234 241, 235 240, 236 239, 237 238; 6. quaternio 243 250, 244 249, *245 248, *246 247; 7. quaternio *251 258, *252 257, *253 256, 254 255; 8. quaternio 259 266, *260 265, *261 264, *262 263. Asteriscis ea schedarum paria signifi-caui quae cum ad recentiore scripturam adhibebantur inuersa sunt. In omnibus autem paginae singulae ternos denos Vergilii uersus continent amplis marginibus in quibus scholia scripta sunt et supra et infra uersus et in latere relictis. Raro etiam in quarto

marginē, qui in interiore membranarum parte est, aut inter lineas scholia ascripta sunt. Vergilii carmina litteris maiusculis admodum eleganter scripta sunt, scholia multo minorem, sed eandem non minus elegantem scripturam et litterarum formam ad minusculum quod dicitur genus accedentem multis tamen e maiusculo relictis exhibent. Compendia autem scripturae ne in scholiis quidem animaduerti praeter haec tria: - b. pro-bus, q, pro que, q^vi, q^vo etc. pro qui, quo etc. Vtrumque autem, et scholia et uerba poetae, quin aut ab eodem librario aut eodem certe tempore scripta sint non est cur dubitetur. Mediae inter Vaticanum et Mediceum Vergilii codicem aetati, hoc est saeculo quarto, scripturam conuenire non improbabilius censuit Maius, nisi quod ualde incertum de huiusmodi codicibus iudicium esse solet. Magnam autem antiqua scriptura a recentiore passa est iacturam. Nam cum uersus non transuersis chartis, sed eodem atque in antiquiore scriptura factum erat ordine ponerentur, saepe accidit ut toti uersus tegerentur. Quod cum minus obsesset in maiore uersuum Vergilianorum scriptura, quae satis etiam sub recenti scriptura apparet, contra uehementer nocuit scholiis, praesertim cum recentiores litterae magnae et pingues sint, ita ut illis obductis nihil fere de minuta scholiorum scriptura cognosci queat. Deinde membranarum ut ad nouum codicem accommodarentur circumcisis multa e scholiis, quae ultimos membranarum margines tangebant, perierunt. Nam non solum in superiore margine toti uersus interdum perierunt, sed exteriori etiam margine, cum dico qui inter singulorum uersuum aut initium aut finem et extremam ipsarum membranarum oram relictus est, circumciso omnes fere uersus aut in initio aut in fine aliquot litteris diminuti sunt. Denique medicamenta, quibus ad antiquam scripturam restituendam caute usus est Maius, raro membranarum detrimento fuerunt.

In describendis autem scholiis ita uersatus est Maius, ut multam iis qui post eum codicem diligenter examinarent relinqueret. Nam nec lacunas, quas plurimas esse in ea quam exposui codicis condicione necesse est, ita ut de litterarum

quae deessent numero constaret, indicauit, nec scripturam codicis ubique satis accurate expressit. Immo non dubito quin otio quo in tam difficili negotio opus est concesso et pallida scriptura nonis medicamentis excitata aliquanto plura etiam quam *Mainus* legit eruere liceat. Sed cum non solum medicamentis, quibus alios codices sibi pessumdatos esse non iniuria querebantur, membranas tangi nollent canonici Veronenses et plura omnino quam a *Maio* edita essent me legere uetarent, sed tempus etiam tam parce distribuere, ut uix unam horam singulis diebus bibliotheca pateret, non potui rem ita ut uolebam et ut fieri debebat perficere. Itaque quod reliquum erat, ea quae *Mainus* ediderat cum codice contuli, si quando plura sine magno temporis detrimento legi poterant addidi, lacunas quam potui accuratissime indicaui. Qua ratione quanquam imperfecta euasit res, tamen haud paullo emendatiora et ad usum aptiora haec scholia edere licuit. Ceterum a Vergilii uersibus, quoniam nec a *Maio* medicamentis tacti erant nec tempus supererat, prorsus me abstinui.

Restat ut paucis de nouae editionis ratione explicetur. Nam quo certius de litterarum qui aut in fine aut in initio uersuum perierunt numero constaret, cum alia membrana magis quam alia circumcisa esset, numeros quibus ordo membranarum in Veronensi codice indicatus est in margine apposui, ita ut numero simpliciter posito recta membranae pagina, in qua finis uersuum obtruncatus est, indicetur, asterisco addito uersa, in qua lacuna initium uersuum hausit. Qua in re si quando una tantum pagina indicata est, altera scholiis uacat. In iis tamen membranis quae in Veronensi codice inuersae sunt, rectam paginam dico eam quae in antiqua scriptura recta est, non quae in recentiore. Deinde cum ad lacunarum magnitudinem aestimandum non minus intersit scire quo loco in singulis membranis unumquodque scholium positum sit, litteris *abcd* in eodem margine additis ita ea quae singulis paginis continentur distinxī, ut *a* ea quae in superiore margine scripta sunt indicet, *b* quae in inferiore, *c* quae iuxta uersus poetae siue in exteriori siue in interiori margine posita sunt, *d* ea quae inter lineas

ascripta. E quibus plurima sunt ea quae e superiore et inferiore margine petita sunt, quoniam uersus ibi positi, si modo totam membranarum latitudinem aequant, sexaginta fere aut octoginta litteras continent, pauca ex iis quae medium inter uersus Vergilianos locum occupant accesserunt, ex exteriori autem margine, non omnia quae codex praebuit recepi. Nam cum breuissimi essent uersiculi, aliquot litteris circumcidendo amissis factum est, ut tam pauca restarent, nihil ut inde effici posset. Quare ex huiusmodi scholiis praeter ea quae Maius ediderat pauca tantum exempli potius causa, quam quod aliquam utilitatem haberent, addidi. Ad interiorem autem marginem si quae pertinebant, quae paucissima erant, in notis indicaui. Praeterea cum interdum fieret, ut quae Maius legerat mihi non amplius apparerent, nec possem ubique in huiusmodi locis morari, dum omnia perspicerem, tamen haec praetermittere nolui, sed ne cum iis quae mea fide niterentur confunderentur uncis quadratis inclusi: contra si quae mihi ipsi probabilia potius uidebantur quam certa, uncis rotundos apposui. Denique lacunas partim expleui, partim lineolis interpositis indicaui, partim punctis. In explendo autem eam secutus sum rationem, ut et alio litterarum genere mea uerba a codicis scriptura discernerem uel si graeca essent, ut p. 71, 2, interstitio relicto, et litterarum perditarum numerum supplemento aequarem. Nam in iis quoque quae simul cum marginibus membranarum abscissa erant saepe, si in uno uersu certum erat supplementum, definiri potuit quot litteras reliqui perdidissent, (cf. p. 72, 7). Punctis ubi usus sum, singulis punctis singulae litterae significantur. Linearum autem duplex genus est, alterum breuius, longius alterum. Et longiores quidem lineas ita posui ut quaque linea quartam uersus partem significarem. Quae quanquam minus certa est indicandi ratio, tamen plenis uersibus qui proxime aut antecedunt aut sequuntur comparatis litterarum numerus fere definiri potest. Neque enim poteram ubique numerare litteras, quas deesse probabile erat. Si quando autem duas uel tres lineolas in totis uersibus posui, integram lineam non expleri indicium est, ut p. 78, 11 et 12, qui uersus dimidiam membra-

nae partem occupant. Breuiores autem lineas posui ubi minus quam quartam partem abesse indicare uolui, maxime in iis quae in initio et fine uersuum abscissa sunt. Omnino autem saepius quam feci supplementa addidissem, si ita codicem excutere licuisset, ut ubique quid legi posset, quid oblitteratum esset, definire possem. Maxime enim in iis locis incertum erat supplendi negotium, in quibus cum plura quam ipse perspicere poteram, legisset Maius, nec sequi illum tutum erat, nec reicere ea quae legere sibi uisus erat. Quod imprimis in Sabidii fragmento expertus sum, in quo quamquam uidi rem non satis feliciter agi posse, nolui tamen supplementa omittere, ut iis quoque qui non in uniuersam codicis indolem inquisiissent de lacunis constaret.

Alia Vergilii fragmenta rescripta cum scholiis lineis interpositis in codice Arundeliano Musei Britannici n. 30 exstare narrat Pertzii Archiv. IX, p. 497.

Quae tertio loco posui Aspri fragmenta Friderico Blumio debeo, qui schedas a F. H. Knustio e codice rescripto Parisino Regio, olim Corbeiensi, descriptas et cum reliquis quae ex eodem codice ille descripserat ad eos qui Monumentis Germaniae edendis praesunt delatas ad me misit. De codice exposuit Blumius Reccaredi antiqua legum collect. p. III sq. Scholiorum autem Vergilianorum specimen inde ediderunt Benedictini Nouv. Trait. de Dipl. III, tab. XLII, quod repetiit Maius inter Scholia Veronensia p. 48; nuper alterum specimen edidit Blumius l. c. p. XXIV. Scripturam ad tertium genus uncialis minoris, quod dixerunt, Benedictini rettulerunt et saeculo secundo uel tertio tribuendam esse iudicarunt l. c. p. 125. Mihi tamen ex specimine ab iis proposito tutius uidetur inter eos libros codicem referre, de quorum aetate nihil fere confirmari potest, nisi quod saeculo sexto antiquiores eos esse certum est. Accepi igitur decem schedas his numeris insignitas 100, 101, 113, 114, 119, 120, 127 col. 1, 127 col. 2, 128 col. 1, 128 col. 2. E quibus sex priores integram membranarum longitudinem seruauerant, ut uicenos quinos uersus continerent, quattuor posteriores autem quinis uersibus in initio paginae abscissis uicenos tantum uersus referebant. De ordine autem quo in

antiquo codice haec fragmenta se excipiebant hoc dico. Cum numeri paginas codicis Parisini indicare uideantur, praeter paginas 100 et 101, quas, nisi in numeris erratum est, in duabus schedis positas fuisse necesse est, quattuor schedas antiqui codicis superesse apparet. Paginae enim 127 et 128 cum binas columnas quae dicuntur contineant, in antiquo codice duae schedae inter se cohaerentes, hoc est membrana ita plicata, ut schedarum par efficeretur, fuisse uidentur. Atqui cum paginam 128 *a* a pagina 119 excipi continuitas uerborum doceat nec 128 *b* a pagina 114 disiungi propter sententiarum connexum possit, sequitur, ut de hoc bipertito ordine constet 127 *b* 128 *a* 119 120 et 113 114 128 *b* 127 *a*. De eo tantum dubitari poterat, utra membranarum pars priorem locum occupasset. Ego a pagina 113 initium feci, quia, si illa post paginam 120 posita esset, uix fieri posse uidebatur, quin quae in hac *de generalibus et specialibus* disputari coepta erant continuarentur in initio illius. Itaque hanc constitui membranarum compagem

$$\left\{ \begin{array}{l} 113 \ 114 \\ 128 \ b \ 127 \ a \\ 127 \ b \ 128 \ a \\ 119 \ 120. \end{array} \right.$$

In fine addidi paginas 100 et 101, quae quo loco positae fuissent definiri non potuit.

Ceterum res difficillima erat ea quae in schedis ualde corrupte descripta acceperam recte legere. Nam cum in uersibus Vergilianis, e quibus maxima horum fragmentorum pars constat, praeter duo uel tria uocabula primis tantum litteris reliqua in codice significata essent, non solum in singulis litteris saepe erratum erat sed ea etiam quae plene scripta sunt ita corrupta erant, id quod in huiusmodi codice facile fieri potuit, ut interdum quid in codice scriptum esset ne coniectura quidem assequi liceret. Sin tantum de codicis scriptura seruatum erat, ut uersus Vergilii quem grammaticus posuerat e litterarum stribligine erui posset, facile erat reliqua emendare. Itaque in iis quae ita restitui schedarum discrepantiam, siquidem non codici, sed ei qui codicem descrip-

scripserat tribuenda erat, non addidi. Ea autem quae corrupta, ut in schedis legebam, relinquenda erant partim diuerso litterarum genere distinxi, partim in adnotationem reieci.

De ipsis autem fragmentis cum magnam opinionem excitaret Aspri nomen singulis schedis ita ut expressi praefixum, uerborum argumentum magnopere sefellit expectationem. Exemplum enim elocutionis Vergilianae sunt a solitis artis grammaticae legibus, ut quidem illi uidebatur, aliena, eaque tam inconsiderate composita, ut nullam ad interpretationem Vergilii utilitatem habeant. Edidi igitur non tam propter rerum grauitatem, quam propter Aspri nomen. Nam ad Aemilium Asprum, celebrem Vergilii interpretem, haec pertinere imprimis ostendunt ea quae p. 112, 8 de Aen. 9, 359 dicta sunt: eadem enim ratione in scholiis Veronensibus p. 100, 20 sqq. praeposito Aspri nomine uersus explicatur. Item quae de accusatiuo casu cum uerbis intransitiuis iuncto narrantur p. 114, 14 sqq. similiter leguntur schol. Veron. p. 73, 8 et quae de numerorum usu minus accurately item schol. Veron. p. 104, 13. Itaque quaestionum grammaticarum specimen habemus futile quidem, sed idem antiquum et quod exemplo antiquissimorum grammaticorum commentandi genus demonstret.

I.

M. Valerii Probi

**in Vergilii Bucolica et Georgica
commentarius.**

P. Vergilius Maro natus idibus Octobribus Crasso et Pompeio Consulibus matre Magia Polla, patre Vergilio rustico uico Andico, qui abest a Mantua milia passuum XXX, tenui facultate nutritus. Sed cum iam summis eloquentiae doctoribus uacaret, in belli ciuilis tempora incidit, quod 5 Augustus aduersus Antonium gessit, primumque bellum ueteranis post Mutinense, postea restitutus beneficio Alpheni Vari, Asinii Pollionis et Cornelii Galli, quibus in Bucolicis adulatur: deinde per gratiam Maecenatis in amicitiam Caesaris ductus est. Vixit pluribus annis liberali in ocio, se- 10 cutus Epicuri sectam, insigni concordia et familiaritate usus Quintili Tuccae et Vari. Scripsit Bucolica annos natus VIII et XX, Theocritum secutus, Georgica Hesiodum et Varro- nem, Aeneida ingressus bello Cantabrico *** hoc quoque ingenti industria ab Augusto usque ad sestertium centies 15 honestatus est. Decessit in Calabria annum agens quinquagesimum et primum heredibus Augusto et Maecenate cum Proculo minore fratre. In eius sepulcro, quod est in uia Puteolana, hoc legitur epigramma:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc 20
Parthenope: cecini pascua, rura, duces.

M. VAL. PROBI *V*, Valerii Probi in Buccolica et Georgica Vergilii commentariolum *P*, PROBI VETVSTISSIMI GRAMMATICI IN BU- COLICA COMMENTARII *E*.

1. *P. om. P.* eidibus *V*. octobr. *V*, octobris *P*. 2. Ma-
hia *P*. 6. primumque post Mutinense bellum ueteranis *E*, for-
tasse primumque post Mutinense bellum ueteranis agri eius dis-
tributi sunt, postea. 7. albeni *V*. 12. octo et triginta *P*.
14. hac *P*. De lacuna, quam constitui, cf. Donat. uit. Verg.
18. In *om. VPE*. cuius *VP*, quouis *E*. 21. pascua rura du-
ces *PE*, Donat. uit. Verg., Cynthius Cenetensis Mai script. class.
VII. p. 323: pascua poma phruges *V*.

Keil, Schol. in Verg.

Aeneis seruata ab Augusto, quamuis ipse testamento dam-
nat, ne quid eorum, quae non edidisset, extaret, quod et
Seruius Varus hoc testatur epigrammate:

- Jusserat haec rapidis aboleri carmina flammis
5 Vergilius, Phrygium quae cecinere ducem.
Tucca uetat Varusque simul, tu maxime Caesar
Non tibi, sed Latiae consulis historiae.

Bucolicorum omnis origo triplex fertur: primum a La-
cedaemoniis. Nam cum Xerxes Graeciam adfectaret et ter-
10 ribilis esset, relictis ciuitatibus omnes in deserta loca Grae-
ciae refugerunt: post cum apud Marathonem uictus recessis-
set, Lacedaemoniis reuersis in Peloponnesum religiosior fuit
cura Dianae Caryatidis colendae. Nam forte ipso die re-
uerterunt in patriam suam uictores, quo fieri sacra eidem
15 deae competebat. Sed quoniam praesentia uirginum deesset,
quae ea celebrare consueuerant, ne sacrificium intermitte-
retur, pastores ex uicinis agris contraxerunt, et per eos
sacra expedierunt adhibitis carminibus etiam rusticis. Ri-
tum autem sacrorum bucolicon appellarunt, non quoniam soli
20 boum pastores ibi fuerint, sed quoniam boues pecora prae-
starent magnitudine. Hoc idem carmen et astrabicon dictum
est ex forma, qua aduecti fuerant, qui illa cantaturi erant.
Sunt autem astrabae uehicula dicta *παρὰ τὸ μὴ στρέφεισθαι*:
quo titulo et Plautus fabulam inscripsit, in qua mulieres in
25 eiusmodi uehiculis inducit. Altera causa ad Siculos perti-
net. Ante Gelonis tyrannidem Syracusis huc pecora inter-
ibant: quibus refouendis uotum fecerunt, eiusque uoti com-
potes templum Dianae instituerunt, quam Lyaeam uocauit

1. fortasse damnauerit: cauisset *E.* 2. quae] quod *V.* et
om. P. 3. Seruius Varos *V.* 5. phresgum *V.* 9. Graecias *P.*

10. Graeciae in deserta loca *VP*, omnis Graeciae gens in de-
serta loca refugerunt *E.* 12. in *om. VP*, addidi ex *E.* 16. con-
sueuerat *P.* 18. etiam] et *P.* 20. pastores boum *P.* fuerint
editores, fuerunt *VPE.* 23. astraba *VPE.* *παρὰ τὸ μὴ στρέφει-*
σθαι E. *παρὰ το στρέφεισθαι, i. m. παρὰ τὸ μὴ στεφενσθαι*
quia non torquentur huc illuc *V.* *παρὰ μὴ στρέφεισθαι P.* 25. ue-
hiculi *V.* 26. Gelonis] *Diomed. p. 447 Gaisf. Antequam Hiero*
rex Syracusas expugnaret. interimebant V. 28. Lyaeam edi-
tors, cf. Diomed. l. c. Icyu cognominauerunt quasi solutricem
malorum. Lymacam VP, Lyacam E.

runt, propter quod malis essent absoluti. Ad eius dedica-
tionem plurimi pastores confluxerunt cum utribus uino plenis
et panibus figuras ferarum uel pecorum referentibus, iique
instituerunt, ut ii qui conuenerant laudes deae dicerent cer-
tato, qui eas rectius prosequeretur, contenderent autem in 5
ea forma ornati, ut cornua fronti adiuncta taenia obligarent
cum utre et reticulo, quo panificia haberent, et qui uicisset
praemium haberet, quodcumque is qui uictus erat contulisset:
permissumque, ut inde exirent, et quibus cantauerant, iis-
dem illis fausta ominarentur. [Quod genus religionis hodie 10
conuersum est in quaestum. Iidem sunt enim, qui bucolistae
nominantur.] Tertia opinio ad eosdem Siculos pertinet, sed
ex alia ratione. Nam Orestes post parricidium furens re-
sponso didicit, quod deponeret furorem ita demum, si re-
perta sorore Iphigenia ablueretur [fluuiio, quod septem flu- 15
minibus confunderetur]. Diu uexatus cum Tauricae Iphige-
niam reperisset, uenit ad fines Rheginorum ibique inuento
flumine elutus traiecit in Siciliam, et iuxta Syracusas somnio
admonitus simulacrum deae, quod secum de Taurica aduexe-
rat, templo posito consecrauit, quam appellauit Facelitim 20
siue quod fasce lignorum tectum de Taurica simulacrum ex-
tulisset. Eius deae nomen breui adprobatum, propter quod
plurima pecora muneri quisque conferebat. Quae cum incre-
mentassent, non defuerunt qui gratuitam custodiendis ope-
ram adhiberent, contenti tanquam mercede fructu casei uel 25
lactis. Huius autem fluminis, apud quod purgatus est Ore-

2. pastores *om. V.* 4. instituerunt *E*, instituerant *VP*.
6. fortasse in eam formam. iuncta fronti *P*. 7. haberent
cunque et — quod is *VP*, haberent cum claua et — quod is *E*.
cf. Diomed. p. 448 et περὶ διαφορᾶς τῶν βουκολικῶν Theocr. p.
4 ed. Wuest. 9. certauerant *editores*. 10. Quod — nominan-
tur *om. VP: dedi ex E. cf. Diomed. l. c.* 13. ex] et *P*.
15. fluuiio — confunderetur *om. VP: dedi ex E.* 16. cum a
Taurice *J. repetisset P.* 19. Taurice *VP*. 20. Sacelitim *corr.*
Facelitim, *i. m.* Facelitim in antiquo *V*, Facelitem *P*, Fascelitim
E: fortasse Facelitim siue Facelinam quod, cf. Cynth. Cenct. p.
371 templum illi crexit cum titulo Dianae Phascelitis siue Phas-
celinae, quia simulacrum eius auectum fuerat in fasce, ut alii
uolunt a face. 21. Taurice *VPE*. 23. numeri *V.* conse-
crabat *V.* 25. mercedem *VPE*.

stes, Varro meminit Humanarum XI sic: Juxta Rhegium fluvii sunt continui septem Latapadon, Micodes, Eugiton, Stracteos, Polie, Molee, Argendes. In his matris nece purgatus dicitur Orestes, ibique alienum eius diu fuisse ensem et ab eo
5 aedificatum Apollinis templum, e cuius luco Rheginos, cum Delphos proficiscerentur, re divina facta lauream decerpere solitos, quam ferrent secum. Item Cato Originum III: The-
seunti Tauriani uocantur de fluuio, qui propter fluit. Id oppidum Aurunci primo possederunt, inde Achaci Troia do-
10 mum redeuntes. In eorum agro fluvii sunt sex, septimus finem Rheginum atque Taurinum disperdit: fluvii nomen est Pecoli. Eo Orestem cum Iphigenia atque Pylade dicunt maternam necem expiatum uenisse, et non longinqua memoria est, cum in arbore ensem uiderunt, quem Orestes abiens re-
15 liquisse dicitur. Facelitis autem Dianae Lucilius quoque in tertio satirarum meminit sic:

Et saepe quod ante

optasti freta Messanae, Rhegina uidebis

moenia, tum Liparas, Facelinae templa Dianae.

20 Carmen bucolicum legem habere uidetur, uti uersus eius quartus pes partem orationis finiat, quod Theocritus custodiuit. Nam Vergilius in primo uersu attendit, sequentem protinus alia forma fecit. Bucolica Theocritus facilius uidetur fecisse, quoniam graecus sermo sic uidetur diuisus,
25 ut Doris dialectus, qua ille scripsit, rustica habeatur. Opportunum fuit ergo ei qui pastores inferebat ea lingua

2. Micodes *suprascr.* Micos *V.* 3. Molee *om P.* Argeades *P.* 4. et] ut *V.* 5. e *om V.* luco *Schneidewin, Diana Phacelitis et Orestes p. 18: loco VPE.* 7. Thelunti *P* (Thesunti *Duebn.*), Rhegini *Taurocini E.* 8. qui] quod *P.* 9. possiderunt *V.*

12. Pecoli. Eo *Duebnerus: Pecolieo VP, Paccolico E: Phacelini Herm. opusc. II, p. 73, Phacelino Bergk ephemer. antiq. 1845 p. 127 coll. Vib. Seq. p. 16.* 13. ut *V.* 14. uiderint *VPE.*

15. Fascelitis, *i. m.* Facelitis et post faceline in antiquo codice fuit. *S. V, Facelites P.* 18. messanam *i. m.* messanae *V, messana P.* reginam *corr. regina V.* 19. fascelinae *V.* 22. sequens *P.* 23. alia forma *E, aliam formam VP.* 24. quoniam] quam *P.* graecis *V.* 25. dialectos *P.* quam *V.* habeantur *V.* 26. ergo fuit *P.*

disputasse. Vergilio tanto factum opus maius, quanto una lingua loquens sensus rusticos aptare elaborauit sine reprehensione sermonis. Sunt quaedam propria, heroico carmini sublimia, sed in bucolico humilia, quae apte diuisisse Vergilius notatus est. Nam cum Aeneas gratias Didoni ageret eiusque se, quamdiu natura rerum stetisset, memoriam habiturum confiteretur, sic ait :

In freta dum fluuii current, dum montibus umbrae
lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet.

Sic et Tityrus, cum beneficiis Augusti gratias ageret, rerum naturae perpetuitatem congruentibus sensibus tractauit sic :

Ante leues ergo pascentur in aequore cerui
et freta destituent nudos in litore pisces.

In hoc etiam carmine quosdam uersus posuit, qui possent heroico carmini aptari, ut sunt :

Huc ades, o formose puer: tibi lilia plenis
ecce ferunt nymphae calathis, tibi candida Nais
pallentes uiolas et summa papauera carpens,
narcissum et florem iungit bene olentis anethi, 20

et quoniam intellegebat sublimius se dixisse, nouissimum uersum attenuauit, quo rustico sensui carmen aptius fecit. Vergilius autem, ut Bucolica scriberet, causam eiusmodi habuit. M. Antonius Octauiam, sororem Augusti, habebat uxorem et prouinciam sortitus est Aegyptum. Vbi cum Cleopatram adamasset et uxorem duxisset repudio Octaviae dato et speraret de imperio Alexandriae constituendo, hostis publicus appellatus est. Quem persecuturus Augustus exercitus in orientem ducebat eumque bello superauit apud Actiacum Apollinem. Italiae ergo ciuitatibus diuersas partes sequentibus Cremonenses et Mantuani neutri sunt auxiliati: sed hoc Augustus indignatus ueteranis, quorum operam in bello habuerat, agros Cremonensium diuidi iussit et si non sufficissent, Mantuanos adiungi. Vnde factum, uti Vergilius quoque agros amitteret, quos sexaginta ueterani acciperent. 35

3. carmini] sermoni *P.* 4. buccolica *P.* 10. diceret *P.*
13. aethere *PE.* 22. sensu *P.* 28. persecutus *P.* 30. diuersas *E,* aduersas *VP.*

Sed insinuatus Augusto per Cornelium Gallum, condiscipulum suum, promeruit, ut agros suos reciperet, et eo facto concitauerat in se ueteranos adeo, ut a Milieno Torone primipilari paene sit interfectus, nisi fugisset, ut contestatur
5 ipse, cum ait:

Quod nisi me quacunq[ue] nouas componere lites
ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix,
nec tuus hic Moeris nec uiueret ipse Menalcas.

Gratias ergo agens Augusto, quod recepisset agros, Bucolica scripsit, sed non eodem ordine edidit, quo scripsit.
10 Est enim ecloga, qua ereptos sibi agros queritur, sic inchoans: Quo te, Moeri, pedes? an, quo uia ducit, in urbem? et ea posita est in penultimo. At prius fuit queri damnum, deinde testari beneficium. Ergo praeponi illa ecloga debuerat, et sic haec substitui, qua gratias agit. Sed
15 Vergilii consilium hoc fuit: ne offenderet imperatorem, cuius saeculo librum legendum praebebat, maluit instare testimonio. Nam ipsa ecloga, quae de damno refert, nec in ultimo posita est, ne uel sic insigniter legeretur. Plerumque
20 enim quae in medio ponuntur inter prima et ultima delitescunt. Qua pronuntiatione quaeque ecloga legi debeat, sic ordinabitur, quoniam in ipsis, quae cantanda putat, carminis facit mentionem, si non putat, huius omnino nominis non meminit: adeo secunda ecloga cantanda erat: ait in
25 principio: O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas. Sed in tertia usque quo cantanda non fuit, praetermisit, at ubi cantandum erat:

Ab Ioue principium, musae, Iouis omnia plena,
ille colit terras, illi mea carmina curae:

30 et in reliquis eclogis hoc idem licet animaduvertere. Nam Georgica quomodo pronuntiarentur, statim ostendit dicendo: Hinc canere incipiam, item Aeneida quoniam plasmate legi uolebat, ait: Arma uirumque cano. Tityri et Meliboei per-

3. Mileno *V*. 4. testatur *P*. 6. quacunq[ue] *E*, quascunq[ue] *VP*. 7. mouisset *V*. 8. uinceret *V*. 13. At] et *P*. 18. de om. *V*. 20. medio] ultimo *V*. et ultima om. *VPE*. 22. si quae editores: fortasse in illis quae. 24. adeo] ideo quia *E*. ait] ut *V*: fortasse ait enim. 26. tertia *E*, tertio *VP*. 28. Iouis] Ioue *V*.

sonas de Theocrito sumpsit, sed tamen ratio haec nominum est: hircus libyca lingua tityrus appellatur, nam Meliboeus cura boum diligens. Congruentia ergo pastoribus nomina, et totus liber per allegoriam intellegitur. Facit enim se esse Tityrum et Meliboeum Cornelium Gallum, qui admiretur, 5 quod Vergilius solus agros retinuerit. Nec mirandum, quod infra senem se dicit, cum certum sit eum, ut Asconius Pedianus dicit, XXVIII annos natum Bucolica edidisse. Nam eadem licentia senem dixit, cum sit iuuenis, qua pastorem facit, cum sit urbanus, aut Tityrum nominat, cum sit Ver- 10 gilius.

Omne carmen in tres characteres diuiditur, dramaticon, in quo personae tantummodo loquuntur, diegematicon, in quo solus poeta, *μικτὸν*, ubi promiscue et poeta et persona. Omnium specierum eclogas in Bucolicis posuit: dra- 15 matici erit prima Tityre, tu patulae, diegematici erit Sicyllides musae, paulo maiora canamus, mixti Prima Syracusio dignata est ludere uersu.

Ecl. 2, 25. Canto quae solitus, si quando armenta uocabat
Amphion Dircaeus. 20

Amphionem et Zethum Euripides et apud nos Pacuuius Iouis ex Antiopa Nyctei ait natos. Cantando potuisse armenta uocare testantur Thebae, quas Apollonius in Argonautis a fratribus ante dictis muro esse clausas ait, sed Zethus humeris saxa contulit operi, Amphion cantu euocauit, siqui- 25 dem sensus animalium facilius quam saxa uincuntur. Phanocles et Alexander lyram a Mercurio muneri datam dicunt, quod primus Euianaram liberauit. Dircaeum dixit, quod Thebanus a fonte Dirce. Actaeo Aracyntho a monte amoeno

1. tantum *P.* 2. est *om. P.* fortasse nam hircus — appellatur, Meliboeus. 4. esse *om. V.* 7. dixit *P.* ut] tamen *V.* 8. XXXVIII *V.*

21. Thetum *V.* 22. fortasse natos. Amphionem autem cantando. potius se *V.* 25. muneris *V.* 26. Phanocles *Schnceidewinus*, Phanodicus *Duchnerus*, Pannyasis *E.* Panocus *V.P.*

28. Euianaram *V.* Exianaram *P.* Cynaram *E.* fortasse ei aram consecrauit: ei aram dedicauerit uel ei in ara libauerit *Meineke Analect. Alex. p. 251 coll. Pausan. Bocot. 5, 4:* exta ei in ara libauerit *Schnceidewinus.* dicit *V.P.E.* thebanum *P.*

Thebano, quem Actaeum dixit, non Atticum, sed quod ibi Actaeon a canibus sit laceratus.

48. Narcissus flos Eu zimades refert a Narcisso Amarnynthi, qui fuit Eretrieus ex insula Euboea. Interemptus 5 enim ab Euppo ex cruore flores, qui nomen eius acceperunt, procreauit. A pictore Narcissi floribus Erinyas, id est Furias, primas esse coronatas aiunt.

61. Pallas quas condidit arces: ab hastae quassatione dicta, id est uibratione, quod sit bellicosa. Πάλλειν enim 10 quaterre uocant Graeci. Haec primum aedificiorum usum inuenisse dicitur.

3, 40. Conon, Samius mathematicus. Sed quamuis plures fuerint mathematici, eleganter errantem rusticum induxit dicentem Quis fuit alter? alter enim accipitur unus ex duobus. In alio sic: Conon mathematicus, Aegyptius natione, Ptolemaco adsiduus libros de astrologia VII reliquit. Alterum post Cononem quem dicat, incertum est, sed suspicantur Archimedem, quoniam Cononis discipulus, quidam Eudoxum Cnidium, qui de astrologia disputauerit, quidam Aratum, in quem uidetur fides nutare, quoniam Prognostica fecerit, quidam Hesiodum, quod dixerit ita: Πληιάδων Ἀτλα-

1. Actaeum *E*, Actaeo *VP*. 3. Eu zimaðs *V*, Euriniades *P*, Acusilaus *E*: Euanthes *Schneidewinus*, Aselepiades *C. F. Hermannus* apud *Schneidewinum*: fortasse ut Simonides. Amarnynthi *Muellerus fragm. uett. hist. graec. p. 102*: Amaranthi *VE*, om. *P*. 4. Eretrieus *Schneidewinus*, Eretriensis *Muellerus*: Erictheus *VP*, Erechtheis *E. cf. Strabo IX p. 404, Steph. Byz. Ἀμάρυνθος*. Euboea *E*, Euboeia *VP*. 5. Epope *E*, unde *Schneidewinus* Epopeo: fortasse Ellope *cf. Strabo X p. 445*. ex cruore eius *E*. 6. procreati *VPE*. 7. aiunt om. *P*. Ab Istro Narcissi — coronatas narratur *Duebnerus coll. Joh. Natal. de coron. p. 1014, Schol. Oed. Col. 683*: fortasse a pectore, quod est in apographo *Berolinensi*, (a pictore *Duebn.*) erat in *Bobiensi*, quod ortum fuerit e scriptura quidam a pectore ad u. e. cruore adscripta. 9. a uibratione *P*. 13. fuerunt *V*. 16. assiduus *P*, ad sidotis *E*: Conon Samius genere, mathematicus, stellarum peritissimus magister, uel ut alii putant, Alexandrinus, qui cum Ptolemaco fuit. *Scholia Bernensia ed. Mueller Rudolphipoli 1847*. 17. dicit *V*. 19. disputauit *V*. 21. dixerit *E*, dixerat *V*, qui ita dixit *P*. *Hesiodi uerba dedi ex E*: lacuna in *VP*. ἀτλαγενάων *E*.

γενέων ἐπιτελλομένων, quod et hic, Tempora quae messor quae curuus arator haberet.

62. Et me Phoebus Apollo, id est sol, sine quo fruges neque oriantur, neque maturentur. Laurum ei gratam accipere debemus, quod Daphnen, ut uult Parthenius in uolu- 5 mine, quod ei de amantibus compositum est, Amyclesi filiam, dilexit, quam ne per uim stupraret, Iuppiter in arborem laurum conuertit.

106. Inscripti nomina regum: hyacinthus. Hyacinthus, ab Apolline adamatus propter nimiam pulchritudinem et ab 10 ipso per ignorantiam occisus disco, conuersus est in florem, qui in se litteras habet A. I. A., ut sit nox plorantis. Quidam ex Aiakis sanguine.

4, 4. Cumaei carminis uel a Sibylla, quod Cumana et post quattuor saecula παλιγγενεσίαν futuram cecinit, uel Cu- 15 maei carminis, Hesiodi a patre Dio, qui Cumaeus fuit. Hesiodus autem in libris suis quattuor saeculorum facit mentionem.

34. Tiphys gubernator nauis Argus, Argo autem a celeritate dicta est, ut Homerus, qui Κύνες ἀργούς, id est ca- 20 nes celeres, dixit. Inde arguti qui multum ac celeriter loquuntur, ut arguta hirundo.

58. Pan etiam: Pan, Mercurii et Penelopae filius, fistulam carmenque composuit. Simplici significatione eadem con- sectatur, ut ibi

25

Oceanitides ambae,

ambae auro, pictis incinctae pellibus ambae:

nunc casuum et generum permutatione, ut

Aerea cui gradibus surgebant limina nixaeque

aere trabes, foribus cardo stridebat ahenis,

30

1. et hic *E*, ut hic *P*, ut hinc *V*. messes *V*. 2. curuus] quiuus *P*. 5. in *om. P*. 6. ei] et *VPE*. Anyclesi *V*, Ἀμύ-
κλα θυγατρός Parthen. i. e. p. 318 ed. Mein. 7. quanquam nec *V*.
arborem *om. V*. 9. regum hyacinthus ab *P*. 11. per] pro-
pter *P*. 14. Cymaei *V*. quae *P*. 15. παλιγγενεσίαν *E*, no-
uam generationem *P*, lacuna in *V*. Cymaei *V*. 16. Cy-
maeus *V*. in *om. VPE*. 19. Κύνες ἀργούς *V*. 27. ambae auro
— ambae *om. V*.

item

Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum,
aurea purpuream subnectit fibula uestem,

ne sit mirum hic quoque iterationem a poeta frequentatam.

- 5 6, 31. Hactenus breuiter, nunc ut omnis quaestio tractetur, quaeritur, an poeta quattuor solis et his an omnibus principia rerum conuenire confirmet, tunc deinde, an reuolutis super eadem re sensibus paria percurrat, an uero diuersa confundat. Vt igitur sensum plenius intellegamus, hoc
10 quod est ab eo uersu, Namque canebat uti magnum per inane coacta semina, proprium in Vergilio est, ut nihil magnum sua auctoritate confirmet, sed aut a Musis acceptum dicat aut admirabile famae tribuat. Hoc quidam dissidentiae dicunt: nam si confirmet, inquiunt, opiniones hominum ad
15 credendum facilius inducat. Sed poeta fortius probat, cum suae opinioni etiam famam consentire pronuntiat, ut est illud,

Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam,
et illud,

- Fama est Enceladi semiustum fulmine corpus
20 urgeri mole hac,

et illud,

Daedalus, ut fama est, fugiens Minoia regna,

et illud,

- Namque ferunt fama Hippolytum, postquam arte nouercae,
25 et illud,

Quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est
candida succinctam latrantibus inguina monstis

Dulichias nexasse rates.

- Quae nisi famae auctoritas fulciat, fabulosa uideantur et in-
30 ania. Hic autem fama Sileni aequae dei auctoritate quae canit confirmat. Omnem igitur hanc rerum naturae formam tenui primum et inani mole dispersam refert in quattuor elementa concretam et ex his omnia esse postea effligiata Stoici

3. purpureum *V*. 6. an poeta *E*, a poeta *VP*. an omnibus *E*, an omnibus *V*, lacuna in *P*. 8. uero] non *P*. 12. conceptum *V*. 14. hominis *V*. 16. illud est *P*. 19. semustu *V*.

21. et *E*, aut *VP*. 23. et illud -- nouercae *om. V*. 26. famam *V*. 33. postea *em. P*. fortasse Ita Stoici.

tradunt, Zenon Citieus et Chrysippus Solacius et Cleanthes Assius, qui principem habuerunt Empedoclem Agrigentinum, qui de his ita scribit:

τέσσαρα δὴ πάντων ῥιζώματα πρῶτόν ἐστιν
 Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἥδ' Αἰδωνεύς 5

Νῆστις θ' ἡ δακρύοις γε πικροῖς νομῶ βρότειον γένος,
 ut accipiamus Ζεὺς ἀργῆς ignem, qui sit ζέων et candens,
 quod ignis est proprium, de quo Euripides ὄρεῖς τὸν ὕψου
 τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα καὶ τὸν περιέχοντα ὑγρὰν ἀγκάλαις
 τὸν νόμιζε Ζῆνα: et Ennius: 10

Aspice hoc sublime candens, quem uocant omnes Iouem.
 Ἀργῆς autem, id est λαμπρὸς καὶ ταχύς. Nam et Homerus
 Καὶ κύνας ἀργούς et Argus undique lucens et uidens. Hoc
 idem Vergilius executus ait Et liquidum simul ignis, purum
 demonstrans, non liquentem, et Liquidum super aethera lapsae, 15
 aeque purum, item Quod fieri ferro liquidone potest electro,
 puri coloris. Ubi autem ait Liquido distendunt necetare cel-
 las, non liquido pro fluenti dixit, sed puro. In hoc enim
 commendatio est operis apium: Nec enim laus mellis, si fluat,
 sed gloria, si lucidum uisatur. Ἥρη autem φερέσβιος ter- 20
 ram tradit, quae uictum ferat, de qua Homerus ζείδωρος
 ἄρουρα, unde τὴν Ἥραν quidam ἔραν appellarunt. Ἥδ'
 Αἰδωνεύς: Ditem quidem patrem glossa significat, sed ac-
 cipere debemus aera, quem Euripides in Cadmo χάος appel-
 lauit sic: Οὐρανὸς ὑπὲρ ἡμῶς καινῶς φωτῶν ἔδος δαιμόνιον 25

1. Crieus *V*. Crisippus Soloeus Cleantes *VP*, Spensippus Soloeus et Cleantes *E*. 2. Thasius *VE*, Tasius *P*. 4. Graeca dedi ex *E*: lacuna in *VP*: cf. Emped. fragm. ed. Sturz u. 26 sqq. et p. 549. 8. ὄρεῖς τὸν ὕψου τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα Γαῖαν περιῖ-
 ῃχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις τοῦτον νόμιζε Ζῆνα τόνδ' ἡγοῦ θεόν
 Schneidewinus. cf. Matth. fr. inc. trag. 1. 12. Arges *E*, Ar-
 gos *VP*. λαμπρα uel ταχύς *P*. 16. item om. *P*. Quid *P*.
 17. distendit *V*. 18. non] nam *P*, nec enim *VE*. 19. com-
 mendatio *E*, mendatio *VP*. 20. gloriam *V*. Ἥρη autem φε-
 ρέσβιος *E*, Hermes autem pheresbious *P*, Hermes autem eheresbious *V*.
 21. ferat *E*, firmet *VP*. ζείδωρος — Αἰδωνεύς dedi ex *E*:
 lacuna in *VP*. 23. quidem] quoque *P*. 25. Graeca dedi ex *E*:
 lacuna in *VP*: οὐρανὸς θ' ἡμῶς ὑπὲρ καὶ γῆ βροτῶν κοινόν τε δαι-
 μόνων θ' ἔδος τὸ θ' ἐν μέσῳ τοῦ τ' οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς χάος
 μὲν ὀνομάζουσιν Valcken. diatr. p. 12. cf. Matth. p. 118.

τόδ' ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς, οἱ μὲν ὀνομά-
ζουσι χάος: quia quibusdam uidetur aera, qui et summa
montium et ima terrarum saepius lateat, reliquo, qui desuper
incubat, esse obtusiorē, atque ita uicem inferiorum obtinere.

5 Hoc adnotasse Vergiliū aiunt in VI sic:

Tota passim regione uagantur

aeris in campis laetis, atque omnia lustrant:

ut post mortem soluto corpore umbrae in hac obuersen-
tur caligine, animae ultimo acri, ut puriori, transmittantur.

10 Νῆστις aquam significat, quae scilicet sincero habitu cuncta
confirmet. Nam creditur id eundem habitum, quem accepe-
rit, seruare. Cicero autem Ἀιδωνέα pro terra interpretatur,
Ἥραν pro aere uersa uice in libro secundo de deorum na-
tura. Aer, inquit, ut Stoici disputant, interiectus inter mare

15 et caelum Iunonis nomine consecratur, quae est soror et
coniunx Iouis, quod ei similitudo est aeris et cum eo summa-
coniunctio. Effeminarunt autem eum Iunonique tribuerunt,
quod nihil est illo mollius. Sed Iunonem a iunando credo
nominatam. Haec de aere, infra de terra sic: Terrena au-
20 tem uis omnis atque natura Diti patri dedicata est, qui di-
ues, ut apud Graecos Πλούτων, quia et recidunt omnia in
terras et oriuntur e terris. Idem hoc Homerus significat sic:

τριχθα δὲ πάντα δέδασται ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς,
ἥτοι ἐγὼν ἔλαχον πολὴν ἄλλα ναιέμεν αἰεὶ

25 παλλομένων, Ἀΐδης δ' ἔλαχε ζόφον ἡερόεντα,
Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν,
γαῖα δ' ἔτι ξυνη πάντων καὶ μακρὸς Ὀλύμπος:

quod ad Iouem aether pertineat, mare ad Neptunum, terra
ad Ditis imperia, in aere terram remansisse: in quo animad-

30 uertendum, quod Homerus consentiat Empedocli et Hera-

2. ex summa PE. 3. segnius iaceat P, segnis faciat E.

4. incumbat P. 8. obuersantur V. 9. ut puriori editores, ut
puriores VP, et purior E. 10. Νῆστις] lacuna in P. signifi-
cant P. 11. habitum] hominem VPE. 12. αἰδωνέα E, om.
VP. pro terra E, propterea VP. 13. de om. V. 16. eis P.

18. illo om. V. 21. πλούτων E, Pluton VP. quia] quo-
niam P. 23. Graeca dedi ex E: lacuna in VP. δ' om. E.

28. Quoad P. terra] fortasse inferi uel tartarus. 30. quod
Homerus om. P.

cleoni Ciceronis diuersa opinione. Aristoteles quattuor esse elementa ait, aquam et terram ponderibus suis deorsum ferri, ignem et aera tenuitate sua subleuari, et his quattuor elementis quintum quasi proprium aethera addit priuata mole discretum. Idem Aristoteles ait non esse idem ignem et 5 aethera, diuersitatemque eorum elementorum probari ex eo, quod ignis omnia consumat, aether omnia conseruet et nutrit. Anaxagoras quattuor elementis constitutis rectorem adiungit siue spiritum siue deum siue mentem, per quem haec quattuor regantur. [Hic Anaxagoras Abderites fuit 10 Democrito popularis et discipulus, quanquam alii Dionysium Smyrnaeum, quidam Aristotelem magistrum eius adfirmant, uir nobilis, amicus Alexandri, apud Persas comes.] Hic principium omnium sensum facit, quem secutus Plato in libro *περὶ ψυχῆς* sic ait: 'Ἀλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἐκ βιβλίου τι- 15 νός, ὅς ἔοικεν, Ἀναξαγόρου ἀναγινώσκοντος καὶ λέγοντος, ὥς ἄρα νοῦς ἐστὶν ὁ πάντα αἰεὶ κοσμῶν τε καὶ πάντων αἰτίας, ταύτῃ αἰτία ἦσθην, τε καὶ ἔδοξέν μοι εὖ ἔχειν τον νοῦν εἶναι πάντων αἴτιον, καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχοι, τὸν τε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστα σω- 20 τίσεσθαι ταύτῃ, ὅπη ἂν βέλτιστα ἔχοι.

Quod aequè Vergilius item secutus est dicendo:

Spiritus intus alit totamque effusa per artus
mens agitat molem.

Nam quod Anaxagoras νοῦν, hic spiritum dixit: et quo- 25 niam incidimus in hunc locum, par est praesenti quaestioni, summam uideamus, quid in his quoque agat Vergilius. Versus ita se habent:

Principio caelum ac terram camposque liquentes
lucentemque globum lunae Titaniaque astra 30
spiritus intus alit.

1. esse om. JPE. 5. ignem om. V. 9. spiritum] ipsum V.
10. regnantur V. Hic — comes.] *Anaxagoram, quem Clazomenium Probus p. 16, 19 uocat, cum Anaxarcho confudit is, qui haec addidit.*
14. sensuum V. 15. *περὶ ψυχῆς*] lacuna in P, Graeca dedi ex E, om. VP. *ἐχβάτον* E. 18. *αἰτία ἦσθην*] *αἰτλησθε* E. 20. fortasse *συντίθεσθαι*. 21. *βατίστα* E. 22. idem P. 25. spiritum] ipsum V. 26. est om. P.

Cur ibi Anchisen facit disputantem, quod hic Silenum deum? nisi quod poeta Ennius Anchisen augurii ac per hoc diuini quiddam habuisse praesumit sic:

Doctusque Anchisesque, Venus quem pulchra dearum
5 fari donauit, diuinum pectus habere.

Nacuius belli punici libro tertio sic:

Postquam auem aspexit in templo Anchisa,
sacra in mensa Penatium ordine ponuntur,
immolabat auream uictimam pulchram.

10 Vergilius sic:

Et si pietate meremur

da deinde augurium, pater, atque haec omina firma.

Nisi enim petisset omina, nunquam confirmari optasset. De-
hinc uisa stella ait: Vestrum hoc augurium, uestroque in
15 numine Troia est. Idem Vergilius in tertio Aeneidos, ubi
primum Italiam, quo auspicati sunt, ac templum in arce Mi-
neruae accesserunt, quod est oppidum Mineruae sacrum, unde
nomen castrum Mineruae habet, conditum ab Idomeneo et
Salentinis: — de qua re haec tradit Varro, qui sit Menip-
20 peus non a magistro, cuius aetas longe praecesserat, nomi-
natus, sed a societate ingenii, quod is quoque omnigeno
carmine satiras suas expoliuerat, in tertio rerum humanarum
refert: Gentis Salentinae nomen tribus e locis fertur coa-
luisse, e Creta, Illyrico, Italia. Idomeneus e Creta oppido
25 Blanda pulsus per seditionem bello Magnensium cum grandi

2. nisi quia P. diuinum V. 3. quidam hominis se P.
sic om. V. 4. fortasse Doctusque Anchises Venu' quem pul-
cherrima diuum fari donauit, diuinum ut pectus haberet. cf. Schol.
Feron. Aen. 2, 687: Cynth. Cenet. ibid. p. 386 Anchises uates fuit
auctor diuinandi: Ennius doctusque Anchises uenis: et Nacuius
belli punici lib. III. templo Anchisa sacra immensa Penatium or-
dine ponuntur. 7. fortasse aues: autem P. Anchises V.

9. fortasse auratamque immolabat. 12. haec deletum est in V.
omnia V: Cynth. Cenet. l. c. Auxilium. Probus grammaticus
uult esse legendum augurium. Nam ex sententia Seruii non suf-
ficiebat augurium, nisi ex simili confirmaretur. 13. omnia,
i. m. omina V. 16. arce E, arcem VP. 17. adcesserint VP.

20. actas om. P. praecesserit P. 21. omnigero? V. 22. car-
mine om. P. 25. Blanda] Lycto E. Magnesum P: fortasse
bello pulsus per seditionem Magnensium.

manu ad regem Diuitium ad Illyricum uenit. Ab eo item accepta manu cum Locrensibus plerisque profugis in mari coniunctus amicitiaeque per similem causam sociatus, Locros appulit. Vacuata eo metu urbe ibidem possedit aliquot oppida condidit, in quibus Vria et Castrum Mineruae nobilissimum. In tris partes diuisa copia, in populos duodecim, Salentini dicti, quod in salo amicitiam fecerint. — Cum ad hanc igitur arcem siue oppidum equos animaduertisset Anchises, ut augur exclamat:

Bellum, o terra hospita, portas: 10

bello armantur equi, bellum haec armenta minantur,
sed tamen iidem olim currus succedere sueti
quadrupedes, et frena iugo concordia ferre:
spes et pacis, ait.

Apte igitur Anchises de rebus diuinis alibi loquitur, ut hic 15
Silenus. Quae ramus igitur, an et ibi, sicut hic, quattuor principia designet:

Principio caelum ac terram camposque liquentis
lucentemque globum lunae Titaniaque astra
spiritus intus alit 20

Nam terram simpliciter dixit, in campis liquentibus mare significat. Ceterum caelum quod dixit, si pro igni accipimus, ubi aer est? sin uero caelum pro aere, ubi ignem requiremus? Aemilius Asper cum hunc locum adnotaret, sic ait: Haec membra naturae sic solet iungere, ut in tria diuidat: nam et alibi: Maria ac terras caelumque profundum, et Homerus similiter ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν. Sed et Homerum ipso hoc loco possumus probare quattuor elementorum mentionem fecisse. Nam ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξεν Achilles significatur, ut homo terrenus, 30 cui arma fiebant, ἐν δ' οὐρανόν aerem scilicet, in quo ista

3. sociatis *FPE*. 4. fortasse uacuataque metu. ibique consedit et aliquot oppida [aliaque oppida?] condidit *Th. Mommsen Iscrizione Messapiche* p. 69. 6. tres *P*. Salenti *P*. 18. liquentes *P*. 21. significatur *P*. 23. caelum *om. V*. requiremus *editores*, requirimus *FPE*. 25. in tria *E*, in tertia *V*, interea *P*. 26. mare *P*. 27. *Gracca dedi ex E: lacuna in FP, ut mox u.* 29 et 31. 29. facere *P*.

fiebant: ignem extrinsecus adhibebimus in ipso Vulcano. Similiter et Ennius in Medea exule in his uersibus:

Iuppiter tuque adeo summe Sol, qui omnis res inspicis,
quique lumine tuo maria terram caelum contines,

5 inspice hoc facinus: priusquam fiat, prohibe scelus.

Nam et hic Iuppiter et Sol pro igni, qui mare et terram et caelum continet, ut non dubie caelum pro aere dixerit, ita ut Vergilius:

Daedalus, ut fama, est fugiens Minoia regna

10 praepetibus pennis ausus se credere caelo.

Nam Daedalum uolantem aer sustinuit, ignis prodidit, ut Icarum. Et in eodem:

Geminae cum forte columbae

ipsa sub ora uiri caelo uenere uolantes.

15 Nam et auium uolatus in aere. Lucretius manifestius, cum ait: In hoc caelo, qui dicitur aer. Quanquam quod ad Homeri uersus pertinet *ἥλιον τ' ἀκάμαντα* ignem quidam uelint significari, quoniam sol nihil aliud esse uidetur, quam lumen igni permixtum. Hoc et Anaxagorae Clazomenio ui-

20 sum Socrates reprehendit, ut Xenophon in quarto *Ἀπομνημονευμάτων* sic refert: *κινδυνεύσαι δ' ἂν ἔσῃ καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα οὐδὲν ἦντον, ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν, ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι. Ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ πῦρ*

25 *τε καὶ ἥλιον ἡγνόει, ὥς τὸ μὲν πῦρ ἄνθρωποι ῥαδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενοι τὰ χρώματα μέλαντερα ἔχουσιν ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐ ἡγνόει δ', ὅτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φνομένων ἄνευ μὲν τοῦ ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύναται*
30 *καλῶς αὖξασθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι, καὶ*
τοῦ-

3. res omnis (omnes P) *VPE*. 4. tuo lumine *VPE*. mare *VPE*. 5. facimus *V*. fit *VPE*. prohibesse *V*, prohibesse et *P* (prohibesse esse *Dueb.*), prohibe *E*. 6. iam *VPE*. mare terram *P*. 7. ut *om.* *VPE*. dubium *P*. 10. ausus est se *V*.

15. manifestius Lucretius cum *P*. 16. Quanquam *om.* *P*.

18. credatur *P*. 20. *Ἀπομνημονευμάτων* — διαμένει *dedi ex E*: lacuna in *VP*. 31. λίθον *om.* *E*.

τοῦτο ἡγνόμεν, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὦν οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει, ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων λαμπρότερος ὦν διαμένει. Igitur si secundum exempla apud Vergilium et caelum pro aere positum intellegimus, ignem in eo interpretabimur, quod ait Titaniaque astra. Ea enim esse ignea 5 per ipsum probanda, Inprimis quod ait:

Vbi maximus Atlas

axem humero torquet stellis ardentibus aptum,
deinde:

Me patris Anchisae quotiens lumentibus umbris 10
nox operit terras, quotiens astra ignea surgunt,
item Nam neque erant astrorum ignes, item Cnosiaque ar-
dentis decedat stella coronae. Item Cicero in secundo de
deorum natura sic: Quem complexa summa pars caeli, quae
aetheria dicitur, et summum retinet ardorem tenuem et nulla 15
admixture concretum, et cum aeris extremitate coniungitur.
In aethere autem astra uoluntur, quae se et nisu suo con-
globata continent et forma ipsa figuraquae sua momenta su-
stentant. Sunt enim rotunda, quibus formis, ut ante dixisse
uideor, minime noceri potest. Sunt autem stellae natura 20
flammeae, quocirca terrae, maris aquarumque reliquarum ua-
poribus aluntur iis, qui a sole ex agris tepcfactis et ex aquis
excitantur, quibus peraltae renouataeque stellae atque omnis
aether effundunt eadem et rursum trahunt itidem, nihil ut
fere intereat ut admodum paulum, quod astrorum ignes et 25
aetheris flamma consumant. Ex quo uenturum putant nostri
id de quo Panaetium addubitare dicebant, ut ad postremum
omnis mundus ignesceret, cum humore consumpto neque terra
ali posset nec remaneret aer, cuius ortus aqua omni exhausta
esse non posset. Itaque relinqui nihil praeter ignem, quo 30

3. secundum exempla] solem ex dictio P. 10. quotiens —
terras om. V. 14. sic] si P. 16. eternitate V. 17. se E,
sic VP. et] ex V. 18. et forma E: et om. VP. 20. no-
ceri E, doceri VP. 21. quodcirca P, quod contra V. reli-
quarumque aquarum P. 22. alantur VPE. 23. concitantur V.
omnes VP. 24. aethere sunt: Fiunt V, aethere fiunt P: omnis
aether effundat E. 25. astrorum E, praetorum V, praeterito-
rum P. 26. flammam consumat VP. 28. neque E, atque VP
29. remanere P.

rursum animante ac de eo renuocatio mundi fieret, idemque ornatus oriretur. Sin uero caelum pro igni in his uersibus intellexerimus, quem eundem mundum et *κόσμον* dictum probat Varro in Cynicis, quam inscripsit. Dolium aut Seria, sic:
 5 Mundus domus est maxima homulli, quam quinque altitonae fragmine zonae ciungunt, per quam limbus pictus bis sex signis stellumicantibus altus in obliquo aethere lunae bigas acceptat postumi cui seplasia fetet appellatur a caelatura caelum, graece ab ornato *κόσμος*, latine a puritia mundus: si
 10 ergo caelum pro igni acceperimus, superest, ut in eo quod ait Spiritus intus alit aerem dictum praesumamus. Hic est etiam qui nobis uiuendi spirituum commeatum largitur. Hoc illud et Ennius appellauit in Annalibus:

Corpore tartareo prognata Paluda uirago,
 15 cui par imber et ignis spiritus et grauis terra.

Item Lucilius in XXVIII satirarum: Hoc cum feceris cum ceteris reus una tradetur Lupo: non aderit: *ἀρχαῖς* boni-nem et *στοιχείοις* simul priuabitur: igni cum et aqua interdixerit, duo habet *στοιχεῖα*, adfuerit anima et corpore: *γῆ*
 20 corpus anima est *πνεῦμα*: posterioribus *στοιχείοις* si id maluerit, priuabit tamen. Et Cicero in eo libro quo supra: Principio enim terra, sita in media parte mundi, circumfusa undique est hac animali spirabilique natura, cui nomen est aer. Sed ut Vergilius in uersibus superioribus Terrarumque
 25 animaeque, cum significaret aerem, ergo in his quoque uersibus spiritum pro aere accipiemus quattuor elementorum

1. renouatio E. 2. in om. V. 3. intelleximus P. putant P. 4. Seira V. 6. fragminae P. 10. accipimus P. 14. corpore E, corpora VP. tartarino Varro de l. l. VII, 37 p. 323 Sp., Fest. p. 359 M. Paluda Varro l. c., palude VP. 17. ἀρχαῖς, suprascr. dandi casus V. 18. et stoechiis P, et stoechiisque V. priuabit eum igni (om. cum) E. 19. stoechia VP. γῆ Duebnerus, Tum V, uti P. 20. πνεῦμα V. stoechiis VP. Versibus et personis Lucilii uerba distribuit Duebnerus: A. Hoc cum feceris, cum — Lupo. B. Non aderit. A. ἀρχαῖς — simul priuabit. B. Igni — interdixerit, duo habet στοιχεῖ' — corpore (γῆ — πνεῦμα) A. Posterioribus στοιχείοις — priuabit tamen. 22. enim] eum V. 23. hoc V, om. P. animabili VPE. natura om. V. 24. Terrarum P. 25. ego V.

facta descriptione. Ad quam imaginem Varro mundo ouum comparauit in Logistorico, qui inscribitur Tubero de origine humana, sic dicens: Caelum ut testa, item vitellum ut terra, inter illa duo humor quasi *ἰκμάς* inclusus aer, in quo calor. In eodem etiam libro Varro interpretatur vitellum appella- 5 tum, quia generet vitalia. Nam et quod ait Vergilius:

Ni faciat, maria ac terras caelumque profundum,
quippe ferant rapidi secum uerrantque per auras,
non, ut Asper putat, mundum in tres partes diuisit. Nam
pro aere uenti hic extrinsecus accipiuntur. Ad quod argu- 10 mentum collegimus Ennii exemplum de Annalium tertio:

Et densis aquila in pinnis obnixa uolabat
uento, quem perhibent Graium genus aera lingua.

Item cum ait Vergilius:

Quin aspera Iuno 15

quae mare nunc terrasque metu caelumque fatigat,
nec hic trium tantummodo elementorum intellegenda auctori-
tas. Nam Iunonis nomen in significatione positum est aeris
et exemplo superiore Ciceronis, quo eam Ioui iunctam, ut
aerem aetheri uicinum, declarauit. Item Homeri uersus eun- 20 dem referunt intellectum, cum Iuppiter castigans ait:

ἼΗ οὐ μέμνη, ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖν
ἄκμονας ἤκα δύω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἦλα
χρύσεον, ἄρρηκτον, σὺ δ' ἐν αἰθέρι, καὶ νεφέλῃσιν
ἐκρέμω. 25

Haec Iuppiter Iunoni dixit comminatus. Quae autem possunt
Iunonis uideri suspendia, nisi librati aeris elementa? quae
sunt pedibus demissa pondera, nisi terra marique iacentia?
quisue aureus laqueus, nisi igneus? Quid enim? si nomen
Iunonis graece pronunties saepius, nonne iteratum incidit? 30

1. descriptio *V*. mundi *P*. 3. et testa *P*. 4. quasi] qui *P*. *ἰκμάς*, i. m. 1. *ἰγρὺς* proles Vitellum quā *V*, ilcinus *E*, om. *P*. clusus *V*. 5. etiam om. *P*. 6. quia] quod *P*. 9. tris *V*. 10. hinc *P*. accipiunt *P*. 11. colligimus *V*. exemplum] etiam *P*. 12. in om. *VPE*. pinnis *E*, pennis *P*, primis *V*. 18. significationem *P*. 19. exemplo] ex loco *P*. ei *V*. 20. uicinam *P*. 22. *Graeca dedit ex E: lacuna in VP*. 28. terrae *VPE*. 29. Quisque *V*. aureus *E*, aerius *VP*. laqueus *E*, liquens *V*, linquens *P*.

quinimo consequitur nomen aeris, id est ut incipiat $\eta\eta\alpha$, atque identidem reuoluta fiat aer. Sic etiam apud Homerum, ubi dii armis disceptant, Iuno Diana eadem sit quae luna, et luna confusa aeris densitate consuerit pati obscuritatem.

- 5 Quanquam eandem Lunam siue Dianam et eandem Iunonem uideri sibi dicat Cicero in secundo de deorum natura sic: Luna a lucendo nominata, eadem Lucina. Itaque ut apud Graecos Dianam camque Luciferam, sic apud nos Iunonem Lucinam in pariendo inuocant, quae eadem Diana omniuaga
10 dicitur, non a uenando, sed quod semper uagatur, tanquam uenantibus, Diana dicta, quia noctu quasi diem effecerit. Adhibetur autem ad partus, quod maturescunt aut septem nonnunquam aut plerumque nouem lunae cursibus, qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominati. Varro etiam in
15 Logistorico, quem inscripsit Messalla de ualetudine, ait: Antiquos agrestes uenandi peritos, cum plurimum in siluis agerent, quod ueluti Diana duce ad inuestigandas feras solas et deuias siluas peterent, Deuianam appellasse deam, mox Dianam, quod intellegerent eandem esse, quae diem nascentibus
20 daret. Plane trinam esse mundi originem et Lucretius confitetur dicens:

Principio maria ac terras caelumque tuere,
quorum naturam triplicem, tria corpora, Memmi
tris species tam dissimiles, tria talia texta

25 et alio loco:

Omnia personitus arcet terram, mare, caelum.

Afranius etiam in Augure:

Modo postquam adripuit rabies hunc nostrum augurem,
mare, caelum, terram rueri ac tremere diceret.

- 30 Consentit et Pherecydes, sed diuersa adfert elementa: Ζῆννα inquit καὶ Χθόνα καὶ Κρόνον, ignem et terram et tempus

2. fiat] sit *V*. 4. et luna *om. V*. 5. eadem *bis V*. 6. uideri ibi *E*, uiderit ibi *P*, uiderit ubi *V*. 10. semper] tempus *P*.
11. uenantibus *editores*. quia] quod *P*. 12. quod maturescunt *E*,
om. VP. 13. nonnunquam *om. P*. quia] quod *P*. 17. quod] quasi *P*.
18. paterent *V*. 24. tres *P*. species tam] spectes data *V*.
25. *cf. Ennii fragm. Scru. in Aen. 1, 35.* 28. adripuit *P*.
29. Graeca *om. in lacuna P*. 31. Χθόνα *V*. et] ac *bis P*.

significans, et esse aethera, qui regat, terram, quae regatur, tempus, in quo uniuersa pars moderetur. Sunt qui binis principiis mundum discriminant. Nam Xenophanes Colophonius terram et aquam prodidit: quanquam haec antea ab Homero tractata sit opinio: Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ 5 γαῖα γένοισθε. Consentit in numero Euripides, sed speciem discriminat. Terram enim et aerem inducit principia rerum esse in Antiopa . . . . . Et Varro in Logistorico, qui inscribitur Curio de deorum cultu, cognomena magnorum deorum: Tres arae sunt in circo medio ad columnas, in qui- 10 bus stant signa: in una inscriptum DIIS MAGNIS, in altera DIIS POTENTIBVS, in tertia DIIS TERRAE ET CAELO. In haec duo diuisus mundus. Item duo initiales, unde omnia et omnes orti et hi dii magni appellati in Samothrace. Sunt qui singulis elementis principia adsignauerunt, Parmenides Elea- 15 tes terram, Hippasus Metapontinus et Heraclitus Ephesius, qui σκοτεινός appellatur, ignem, Anaximenes Lampsacenus, qui primus existimatur physica induxisse, aerem, Thales Milesius, magister eius, aquam. Hanc quidem Thaletis opinionem ab Hesiodo putant manare, qui dixerit ἦτοι μὲν 20 πρώτιστα χάος γένει' αὐτὰρ ἔπειτα. Nam Zenon Citieus sic interpretatur, aquam χάος appellatam ἀπὸ τοῦ χέεσθαι, quanquam eandem opinionem ab Homero possumus intellegere, quod ait Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν, quod Vergilius quoque imitatus ait: Oceanumque patrem rerum 25 nymphasque sorores.

42. Caucaseasque refert uolucres furtumque Promethei. Prometheus opera sua et fictos et animatos homines cum uideret ignis egere, qui solis in lumine diem diis operabatur,

3. Nam et X. P. 4. haec antea om. V. 5. tractata E, tracta VP. Fortasse haec etiam — tracta. Gracca dedi ex E: om. V, lacuna in P. 8. Lacuna non indicata est in V. Verba ὄρες τὸν ὑψοῦ τόνδ' etc. (cf. p. 41, 8) excidisse censuit Schneidewinus.

10. Tris a re V. 11. in ante altera et tertia om. P. 15. Parmenades V. 16. Hippatus P. 17. scotinos VP. appellatus V. Anaxamenes V. 20. ητοιμεις προτιστα chaos vell. om. P.

21. νεύετο V. ἔπειτα V. Citaeus V. 22. χείσται P. 23. eadem V. ab Homero om. P. possumus P. 24. Gracca om. in lacuna P. γέννησιεν V. 27. Caucaseas V. 29. solus P.

ferula interceptum in terram deferebat. Furem Iuppiter in-
sequebatur. Sed ille, qui non posset perfugere, in silicem
ferulam adlisis eique ignem commendavit. Id aegre ferens
Iuppiter in monte Caucasus enim laminis patibulo adfixit et
5 adhibuit ultorem, qui cor eius exederet. Hunc quidem ult-
torem Hercules interemit, Prometheum tamen liberare, ne
offenderet patrem, timuit. Sed postea Prometheus Iovem a
concubitu deterruit, pronuntians, quod ex his nasceretur, qui
ipsis diis fortior futurus esset. Ob hoc beneficium Iuppiter
10 eum soluit. Ne tamen impunitus esset, coronam et anulum
gestanda ei tradidit, ut neque in anulo saxi aut ferri me-
moria deesset, et in corona vinculorum forma remaneret.

43. His adiungit Hylan. Argonautae Colchos migran-
tes cum aquatum descendissent, Hylas, Thiodamantis filius,
15 qui in deliciis Herculis erat, ad fontem venit et adamatus a
nymphis immersus est. Eapropter Hercules sequi Argonau-
tas noluit, quod indiligentes custodiendo comiti suo fuissent.

48. Proetides, Proeti regis Argiuorum filiae. Hesiodus
docet ex Procto et Sthenoboea Amphidamantis natas . . . .
20 Has, quod Iunonis contempserant numen, insania exterritas,
quae crederent se boues factas, patriam Argos reliquisse,
postea a Melampode, Amythaonis filio, sanatas ita ait . . . .

61. Tum canit Hesperidum miratam mala puellam. Ata-
lantam, Schoenei filiam, uirginem uelocissimam multi pete-
25 bant. Praescriptum est a patre, ut is haberet, qui cursu
superasset, et uictus interiret. Tunc indignata Venus esse
aliquam, quae foedera ipsius nesciret, hortata est Hippo-
menem, ut eam peteret uxorem, deditque tria mala aurea,
lecta de arbore, quam Hesperides trans Oceanum seruabant.
30 Cum his malis cursum Hippomenes intendit et ita, ut erat

1. terras P. sequebatur V. 2. subterfugere P. (ferfugere
Duebn.) 3. Id] sed P. 4. eum om. P. lamnis VP. 5. et
ederet P. 6. tamen om. V. 7. ostenderet V. 12. retine-
ret V. 14. Hylasque Theodamantis P (Hylas quod Thiodaman-
tis Duebn.) 15. ibat VP. et om. V. 18. filiae regis Ar-
giuorum P. 19. Procteo V. Stenoboea VP. Aphidantis
Schneidewinus coll. Apollod. III, 9, 1 et II, 2, 3. 22. ait] tu V,
uti P. 23. Atlantem V. 26. superaret P. 29. oceanon V.

a Venere demonstratum, in latus unum abiecit, longius item aliud, et prope finem tertium. Haec dum uirgo colligere desiderat uniuersa, uicta tradita est uxor Hippomeni. Sed cum impatientius uirginitatem eius Hippomenes uoluisset eripere, secesserunt in lucum matris deum ibique demutati sunt in leones.

74. Quid loquar aut Scyllam Nisi. Nisi, regis Megarensium, crinem habentis aureum eundemque fatalem, urbem Minos, rex Cretensium, impugnabat. Sed Scylla, Nisi filia, pulchrum Minoem e muris prospectauit et adamauit, et dormientis crinem patris amputauit et hosti detulit, petens praemium nuptias. At ille parricidam refragatus uxorem, obsidium soluit, quoniam hostem aequae manibus filiae perditum uidebat. Sed Nisus ubi facinus cognouit, filiam necaturus persequabatur ac diis miserantibus, ne et ille faceret parricidium, demutati sunt in aues, Scylla in Cirin, ut facinus etiam nomine declararet.

74.

Quam fama secuta est

candida succinctam latrantibus inguina monstros.

Phorci et Crataeidis filia Scylla Tritonem habebat amato-20 rem, postea Neptunum parauit. Ea contumelia Triton exacerbat a Circe uenena accepit, quibus illa callebat, et mare infecit, per quod Scylla ad Neptunum frequentabat. Ergo fraudis ignara ubi mare ingressa est Scylla, demutata est, tenus inguina ut canibus sex succincta, reliqua delphi-25 nus esset: pars sola hominem retinuit, quae super aquam fuit.

78. Aut ut mutatos Terei narrauerit artus. Pandionis, regis Athenarum, filiam Procnem Tereus rex Thracum accepit uxorem et ex ea filium Ityn genuit. Postea cum forte Athenas isset et aliam Pandionis filiam Philomelam,30 uirginem speciosam, uidisset, e mentitis Procnem interisse, Philomelam uxorem accepit, eique corruptae linguam ampu-

2. propter P. 5. successerunt P. locum VP. 9. Minos rex Cretensium urbem P. 10. Minoa P. 11. et amputauit et V. hosti] hunc P (hoc Duchn.) 14. iubebat V. 17. etiam] et in P. 20. Crataeidis V. Scylla filia P. 23. per] et V. 26. aqua VP. 28. filiam om. P. 30. esset V. 31. speciosam] sponsam V.

tauit, ne quo modo scelus permaneret ad Procnem, et in abditis regni sui eam ablegauit. Sed illa in nescie descripsit facinora Terei et sic sorori declarauit. Tum Procne filium communem Ityn per membra laceratum Tereo prae-buit epu-
5 landum. Confessa deinde quod fecisset, cum sorore effugit. Tereus uindex persequabatur, sed omnes demutati sunt in aues, Procne in lusciniā, Philomela in hirundinem, Tereus in upupam.

82. Omnia quae Eurotas. Eurotas amnis, ut ait Calli-
10 machus in flumina serpit per Laconum fines. Fontes agit ex monte Maenalo, confunditur Alpheo rursusque discedit. Ripae eius lauro opacantur, quas ait Apollinis edidisse uoces, cum eodem loco carmina referret. Beatum dixit ob potentatum Laconum.

15 7,61. Populus Alcidae. Alcides Hercules ab Alcaeo auo siue ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, id est fortitudine. Pindarus initio Alciden nominatum, postea Herculem dicit ab Ἥρα, quam Iunonem dicimus, quod eius imperiis opinionem famamque uirtutis sit consecutus. In huius tutela populus, Liberi ui-
20 tes, in Veneris autem myrtus. Physici Herculem tempus dicunt interpretantes, ideoque populum ei adsignari ἀλλήγο- ριζῶς, ut, quia bicolor sit, partes temporis accipere possimus, id est noctis atque diei.

8,27. Gryphes, ferae, quae habent capita aquilae, ce-
25 tera membra leonis cum alis ingentis magnitudinis, in tutela Apollinis.

31. Maenaios, pastorales, a Maenalo, monte Arcadiae, quae regio plurima pascua habet.

56. Arion Methymnaeus citharoedus, cum in piratas in-
30 currisset, impetrauit, ut sub eodem habitu, quo in scenam

1. quoquo P. scelus om. V. et ut in V. 2. eam om. V. ablegauerat VP. 3. Tunc P. 10. finis fontis V. 11. Maenalis VP. Alpheos P. 15. Populum V. 16. auo E, monte VP: Alcides dicitur Hercules aut ab uiro Alcaeo, Amphitryonis patre aut a colle Alceo, qui est in agro Thebano. Pomponius Sabinus. apotis alcis P. in initio V. 17. nominatum Alcidem P. ab Hera P. 20. tempus om. P. 21. allegoricos P. 22. quia] quom P. possimus E, possumus VP. 23. atque] et P. 25. leones P. 30. scaena P.

prodire adsuesset, canere ei liceret. Qui cum cantu delphinos eliciisset et in mare se praecipitauisset, exceptus ab ipsis perlatus in terram est.

9,13. Chaonias, quoniam columbae in Chaonia, regione Epiri, in quercu arbore sedisse dicuntur et humana uoce de-
disse responsa, et ita bonum augurium erat, si coruus dex-
tra, cornix sinistra uolaret, ut Cicero diuinarum: Quorum
a dextra coruus, a sinistra cornix facit augurium.

47. Dionaei Caesaris. Siue eadem Venus, siue mater Veneris est, diuum Iulium significat, cuius capiti in statua
10 stella addita est.

10,1. Arethusa fons in Sicilia, a quo musas uidetur cog-
nominare, quoniam Bucolica carmen Siculum, uel quoniam
amoris causa Alpheus, Pisae fluuius, per mare defluens in
eum conuenit. 15

18. Adonis, ut Hesiodus ait, Phoenicis et Alpheisiboeae,
Agenoris Thiantis, qui Histriam Arabiamque tenuit imperio,
ut Antimachus ait, regnauit Cypro, ut Philostephanus libro,
quo quaestiones poeticas reddidit, ex Ioue sine ullius femi-
nae accubitu procreatus. Hunc uenandi studiosum fuisse et
20 ab apro interisse: atque ita plurimis cognitum. Pastorem
non inuenimus fuisse, sed amatoriam fictam Veneris induxit
historiam.

50. Chalcidico. Euphorion elegiarum scriptor Chalci-
densis fuit, cuius in scribendo secutus colorem uidetur Cor-
25 nelius Gallus.

62. Hamadryades, nymphae, quae pariter cum arbori-
bus et crescere et decrescere traduntur.

Praediuisione, quam graeci *προδιάρσεις* uocant, quid 30
quoque libro praecipiat significat. Hoc enim rationem aruo-

1. delphines P. acceptus P. 3. perlatus V. 5. quercu ar-
bore E, quercus arbores VP. dedisset V. 12. in Sicilia om. V.
13. nel quia amoris V, 14. Alpheus V. 16. ut om. VPE.
ait om. V. 17. Thiantis Stoll ad Antimach. fragm. CXVII.
p. 107 coll. Apollod. III, 14, 4: hoantis VP, Thoantis E. 19. sine
om. P. feminae] stamine V. 20. concubitu P. procreatum V.

29 COMMENTARIOLUM IN GEORGICA P, GEORGICA V. 30. pro-
diheresin P, pro Dieresim V.

rum cultibus agrestibus necessariam ex siderum observatione relaturum se promisit, secundo demonstraturum, quemadmodum vitibus ulmi maritentur et quae cum his olearum cura agi debeat, tertio pecorum armentorumque rationem, quarto apium 5 indicaturum. Dicturus autem de arvis ait: Quid faciat lactas segetes, quo sidere terram uertere Maecenas, de arboribus et vineis: Vitisque adiungere vites conueniat, de pecoribus et armentis: Quae cura bonum, qui cultus habendo sit pecori, de apibus: Apibus quanta experientia parcis.

10 Georg. 1, 5.

Vos, o clarissima mundi
lumina, labentem caelo quae ducitis annum,
Liber et alma Ceres.

Hoc loco vult intellegi Lunam Cererem a creando dictam, 15 quia maturet fruges, Solem Liberum, quia libere peruagetur per aera, uel quia eius fulgor aliorum siderum lumina praestringat, uel quia maturet uineas.

7. Vestroque in munere tellus

Chaoniam pingui glandem mutauit arista.

20 Chaonia dicta est a Chaonia, regione Epiri, in qua Dodonaei Iouis est oraculum a loco dictum Dodona eius regionis. Itaque columbas etiam existimat ab ea regione Chaonias dictas, et in hoc oraculo fuisse uocales et responsa dedisse consulentibus. Traditur etiam quercus arbor subiecta tute- 25 lae Iouis fuisse, aeque uocalis ut Dodonae et responsa dedisse ad idem oraculum: quod testatur Vergilius dicens: Atque habitae Graiis oracula quereus. Vnde dici Chaoniam glandem ipse declarat, cum dicit: Chaoniique patris glandes. Appellata est autem ea regio ab Heleno Chaonia, ut ipse 30 testatur: Chaoniamque omnem Troiano a Chaone dixit.

9. Poculaque inuentis Acheloia miscuit uinis.

1. cultibus *om. V.* necessaria *V.* 5. autem] cum *VP*, quidem *E.*
9. quanta sit exp. *V.* 14. loco *E.* loci *VP.* 15. quia] quod
quater *P.* purgetur *P.* liber euagetur *Gaudentius.* 16. per-
stringat *V.* 18. in *om. P.* fortasse uestro quia munere. 21. Do-
done *VP.* 25. Dodone *FPE.* fortasse fuisse Dodonae aë-
que uocalis ut columbae et. 26. ad] apud *E.* identidem *V.*
28. Pastoris *P.* 29. est *om. P.*

Aetolus pastor Staphylus, cum Oenei capellas in pabulum deduceret, notauit unam praecipue secedentem a grege, lactiorem ceteris, recipientem se serius in praeseptis. Cuius rei ut causam cognosceret, secutus est eam clam et in remota stirpe animaduertit unam edentem, pomum iis temporibus incognitum, et sustulit regique pertulit Oeneo, qui expresso humore delectatus, cum eum uetustate cognosceret mitescere, Libero patri posuit excepto a se hospitio. Cuius rei cultum cum demonstraret Liber, ut perpetua inuentorum esset gloria, constituit, ab Oeneo οἶνος appellaretur uinum, 10 a Staphylo uua σταφυλή. Achelous est autem flumen Actoliae. Ita quantum ad Acheloum pertinet, aqua intellegi poterit, quem ideo potissimum nominauit, quod primus in Graeciam uidetur fluxisse. Uua autem significat uinum.

10. Et uos, agrestum praesentia numina Fauni. 15
Eundem Pana, eundem Inuum, eundem Faunum quidam interpretantur, quod ei in Italia quidam annuum sacrum celebrant, quidam menstruum. Existimatur autem fuisse Faunus rex Aboriginum, qui ciues suos mitiorem uitam docuerit ritu ferarum uiuentes, et primus loca certis numinibus et aedificia 20 quaedam lucosque sacrauerit, a quo et fana sunt dicta: ipse autem receptus in deorum numerum creditur. Itaque et oraculum eius in Albunea, Laurentinorum silua, est. Plures autem existimantur esse et praesentes. Idcirco rusticis persuasum est incolentibus eam partem Italiae, quae suburbana 25 est, saepe eos in agris conspici.

11. Dryadesque puellae. Dryadas puellas dicit quas alii Hamadryadas uocant, et eas cum quereu nasci et simul interire, sed diurnas esse, et inde Hamadryadas dictas. Quercus enim graece appellatur δρῦς, ἅμα significat simul. 30

1. Cf. *Apulci. de orthogr. p. 6 Os., Schol. Leidens. p. 267 Sur-
ring.* 4. re mosta *V.* 5. aduentem *V.* 6. Oeneo *E.* Inacho
I'P. 8. pastori *P.* 10. οἶνος *V.* oenon *P.* 11. staphyle *P.*
Staphile *V.* fluius *P.* 19. ab originium qui ciues submitio-
rem *V.* 20. nominibus *VPE.* 21. fama *V.* 22. ipse -- cre-
ditur *om. V.* et] etiam *V.* 24. et] etiam *V.* 28. aliis *V.*
29. sed — dictas *om. V.* 30. significat *om. V.*

12. Tuque o, cui prima frementem
fudit equum magno tellus percussa tridente,
Neptune.

Campi in Thessalia sunt Petraei, in quibus locus Petra no-
5 mine, percussus tridente Neptuni, emisit equum, qui Sey-
phios uocatur. Romani autem Neptunum equestrem uocant,
Graeci ἱππικὸν Ποσειδῶνα, quod existimatur princeps origi-
nis equorum, et iccirco etiam poetae tradunt ab eo donatum
Adrasto equum Ariona et Iunoni Xanthum et Cyllaron, quos
10 illa dederit Castori et Polluci. Sed harum fabularum et opi-
nionis huius initium est natura. Nam quia animalium mate-
ria liquore constat, et ea praecipue effusa in studium est
generationis naturae equestris, adeo ut equas certum sit ple-
rumque e uento concipere, animalium seminis, hoc est liquo-
15 ris uniuersi, deus existimatur Neptunus, equorum eo magis,
quod planities iis conueniens sit, quae aquis accidit.

14. Et cultor nemorum, cui pingua Cae
tercentum niuei tondent dumeta iuueni.

Insula est Cea in Aegeo mari, in qua sunt urbes quattuor,
20 Iulis, Carthaea, Pooessa, Coressos. Ibi existimatur pesti-
lencia fuisse pecorum et armentorum grauis propter interitum
Actaeonis. Aristaeus monstrante Apolline patre profectus
est in insulam Ceam et ibi sacrificio facto aram Ioui Icmaco
constituit, qui placatis flatibus et aestu, qui necabant pecora
25 et armenta, liberauit ea. Ipse autem post excessum uitae
imperante oraculo Apollinis ab immorantibus in ea insula re-
latus in numerum deorum appellatus est Nomius et Aegoros,

2. tridenti *V*. 3. Neptuni *V*. 5. tridenti *V*. emisit *V*.
7. hyppicon *VP*. Possidona *V*: Posidonaque ex. *P*. 9. equum
Adrasto *P*. 11. quia] quoniam *P*. 12. liquore] natura *V*. ea]
ei *VPE*. praecipua *V*. studium constat et gen. *V*: studium
et gen. *P*. effusa *** in studium constat et generationes *E*.
13. ut *E*, om. *VP*. 16. eis *E*, ei *VP*. 20. Pylis: Carthaea:
Loessa: Cereossos *VP*: cf. *Strabo* X p. 486. 22. fratre *P*.
23. icmeo *E*, Ionio *V*, Ichnio *P*: cf. *Apoll. Rh.* 2, 522. cum
scholl. 24. placatis *E*, placatus *VP*. 26. Apollinis om. *V*.
in ea insula *Ruhnkenius epist. crit.* 2 p. 209: eam insulam *VPE*.
27. est om. *V*. Aegoros *E*, Aegaros *P*, Aegatos *V*: Agreus
Ruhnkenius l. c.

quod et agresti studio et cura pecorum armentorumque non mediocriter profuerat hominibus. Traditur haec historia de Aristeo in corpore Argonautarum a Varrone Atacino. — Dumeta et aspera loca et montuosa dicuntur.

16. Ipse nemus linquens patrium saltusque Lycaei 5
Pan, ouium custos, tua si tibi Maenala curae,
adsis o Tegeae faucens.

Pana Inuum Latini interpretantur, cuius religionem Italiae fertur intulisse Euander. Sed creditur propter duo argumenta sub eius nomine et uocabulo Iuppiter coli, id est mundus, 10 quorum unum est, quod Pan graece significat omne, id est uniuersam naturam, alterum quod hinuli pellis, qua tegitur, uarietas maculis imitetur stellas. Maenalus et Lycaeus montes sunt Arcadiae, Tegea eiusdem oppidum, cuius nomine est in Tuscia ab exulibus Arcadiae urbs condita. 15

18. Oleaeque Minerua inuentrix. Putant eam quidam et Neptunum contentionem de Athenis habuisse, utrius urbs esset nomine: Neptunum tridente percussisse arcem et inde prosiluisse aquam salsi haustus, et hodie fontem in ea arce Neptuni appellari: Mineruam ictu cuspidis ibidem oleam euo- 20 casse, quae quia utilior esset hominibus, ei cessisse Athenas.

19. Vncique puer monstrator aratri. Quidam putant Triptoleum Atticum dici, quem in uolucris curru tradunt poetae fruges terris credidisse: quidam Buzygen, qui primus iunctis existimatur ad arandum usus. Sed constat mul- 25 tis annis ante et fruges in Aegypto inuentas esse et arasse primum Osirim duobus bubus, quorum nomina nunc sunt sacra sub iis qui religionis causa eodem uocabulo appellati

2. hic P. 3. Attacionio F. 4. Dumeta] dum P. montosa P. 5. saltus F. 6. si om. F. 7. o om. F. 8. intulisse fertur P. 11. unus F. 12. hinuli E et Pomponius Sabinus, inu leagineae F, inuleas inte P. 14 sunt om. P. cui nomen P. 15. condita urbs P. 18. esset et nomen P. 20. in idem VPE. 23. quem E, cum VP: fortasse eum. 24. terrae credidisse Broukhusius ad Tib. I, 8, 28, terris (terrae E) reddidisse VPE. Buzygen Brouckhusius l. c.: Bizaser VP, Bresser E. 25. usus om. P. 26. et fruges om. P.

coluntur, Apis et Mnenis, quorum alterum Memphitae colunt Apim, alterum Heliopolitae Mneum.

20. Et teneram ab radice ferens Siluane cupressum.

Silvanum quidam sic ortum ferunt. Crathis pastor in Italia
5 cum iuxta flumen quoddam pasceret capellas, et unam earum
soleret incurrere, hoc est libidini suae in ea seruiret, et
obdormisset in ripa sedens, somnique pondere caput quasi
deiectum subinde nutaret, caper, qui solebat eam capellam
salire, impetu in eum facto cerebroque eius cornibus disiecto
10 abiecit eum in flumen, quod in facti memoriam Crathis est
appellatum. Cum autem ex capella puer esset natus, cuius
pars inferior erat caprina, eumque dominus educaret auge-
retque eius rem familiarem, ut eum animaduertit adultae
esse aetatis educator, timens, ne feritas eius noceret suis,
15 clam eum tollit in siluam et ibi destituit. Quem quia in sil-
ua primum agrestes conspexerant, ut deum uenerati Silua-
num appellauerunt.

27. Accipiat cingens materna tempora myrto.

Myrtus est arbuscula Veneris subiecta tutelae. Caesar au-
20 tem Iulius quia trahit ab Aenea genus, iccirco materna myr-
tus dicta est a Vergilio.

30. Tibi seruiat ultima Thule,

teque sibi generum Tethys emat omnibus undis.

Superior sensus declarat ambigi inter deos, utrum Ioui suc-
25 cedere debeat Caesar, frugum tempestatumque arbiter futu-
rus agrestibus et omnibus urbibus uenerabilis, sequens, an
etiam Neptuno, qui ei det Amphitriten, uxorem Neptuni,
futuram Caesaris coniugem, Tethyn matrem ait dubitare ge-
neratam ex Oceano. Insulae sunt in oceano septentrionali

1. Mneni *V*, Mucii *P*, μένεις *E*. 2. Liopote *VP*, hiero-
politae *E*: qui colitur in Heliopoli *Pomponius Sabinus*. Mne-
ni *V*, Mneii *P*, μένεις *E*. 9. salire *E*, sallere *VP*. 10. in
facti memoriam *V* (!), editores: in facti nomine *PE*: fortasse ab
interfecti nomine. 12. eumque *E*, eum *V*, Cui eum *P*. 13. eius
om. P: ea re familiaritatem *E*. ut] et *P*. 15. quia] quod *P*.

18. cingentis *VP*. materna *om. P*. 20. quia] q od *P*.

23. Tethis *V*, Thetys *P*. 27. det] de *V*. 28. Thetyn *V*,
Thetin *P*.

iunctae Britanniae ultimis partibus Orcades, quarum ultima est Thule. Significat ergo hanc quoque seruituram Caesari consecuturo honores caelestes.

32. Anne nouum tardis sidus te mensibus addas,
qua locus Erigonen inter Chelasque sequentis 5
panditur. Ipse tibi iam brachia contrahit ardens
scorpio, sed caeli iusta plus parte relinquit.

Tardis mensibus ideo, quod domicilium Saturni tradant astrologi libram, quod est signum aequitatis, cuius mensis est biennii et sex mensium, cuius loco futurum Caesarem dicit. 10 Chelas dicit scorpionis brachia: Erigonem dicit uirginem, quae Iustitia, Astraei filia, quae cum morata esset aureo et argenteo sacculo cum hominibus, ferreo sacculo se recepit in caelum, quia ultra in terris sedem non habuerit, nec sustinuerit se hominum miscere sceleribus. Erigone autem Ieari 15 fuit filia, pastoris Attici, quae relata est in numerum siderum, non signorum. Sidera enim extra signiferum circulum sunt, signa tantum duodecim placet esse astrologis. — Iusta plus parte relinquit a scorpione, quia scorpio duorum signorum spatium tenet, in cuius brachiis duobus est posita sta- 20 tera, signum librae, quam graeci ζύγρον uocant. Hoc enim spatium ab eo detineri et Ouidius testatur cum ait:

Est locus, in geminos ubi brachia concauat arcus
scorpius et cauda flexisque utrinque lacertis
porrigit in spatium signorum membra duorum. 25

36. Quicquid eris, nam te nec sperent Tartara regem,
nec tibi regnandi ueniat tam dira cupido,
quamuis Elysios miretur Graecia campos,
nec repetita sequi curet Proserpina matrem.

Tartarum ait Vergilius apud inferos locum praecipitem in- 30 finitae altitudinis, cum ait:

2. Significatur hanc P. 5. sequentes P. 7. iuxta F. 9. est om. P. 11. quae editores: cf. Hygin. 130: cui F, cuius P. quoi E. 12. et argenteo om. P. 14. quia] quod P. 16. filia fuit P. 17. Sidera] signa P. 18. Iuxta F. 19. reliquit F. quia] quod P. scorpius FP, scorpions E. 20. spatio F. 21. quem FP, quae E. ζύγρον E, zicon FP. 22. et] etiam P. 26. spernent F. 28. elisos F.

Tum Tartaros ipse

bis patet in praeceps tantum tenditque sub umbras,
quantus ad aetherium caeli suspectus Olympum

Elysios campos dicit apud inferos, in quos recipiantur pio-
5 rum animae, quos alii putant esse insulas fortunatorum. Nam
quod negat Proserpinam sequi uoluisse matrem, contra his-
toriam refert. Cognito enim eius raptu Ceres Ioni detulit
querelam, qui permisit matri filiam abducere, si nullum ci-
bum ore apud inferos contigisset. Cum autem indicium fe-
10 cisset Ascalaphus, Orphnes et Acherontis filius, eam tria gra-
na mali punici in horto Ditis deuorasse, mutatus est in auem
bubonem. Iuppiter permisit sex mensibus cum matre filiam
esse, totidem uero apud inferos.

47. Illa seges demum uotis respondet auari
15 agricolae, bis quae solem, bis frigora sensit
De eo agro loquitur, quem noualem uocant. Is autem al-
ternis annis cessat, sed sub exitu hiemis, hoc est initio ue-
ris, proscinditur, et ita aestate, quae sequitur, siccatur:
deinde sub introitu hiemis semente facta sequenti aestate
20 reddit fructum. Ergo bis sentit frigus, semel [aestatem]
deficiente hieme, initio ueris, iterum post sementem, bis so-
lem, semel aestate qua cessat, iterum qua fructum refert.
Ipse autem substituet huius rei causam progressu operis,
cum praecipiet, ut sub introitu hiemis sterilis ager proscin-
25 datur. Illum enim, qui est fertilis, sub exitu hiemis pro-
scissum, ideo putat relinqui oportere cessantem, ut siccetur
aestu proximo, ne luxuriantis soli natura fertilis efficiatur,
et inter fruges herbae nascantur. Rursus eum qui sterilis
est iccirco sub hieme proscindendum putat, quod humorem
30 caelestem hibernumque accipiendo esse foecundior possit.
Itaque

II-

3. caeli susp. Ol. om. P. 7. eius om. P. 8. qui] quod P
Duebneri. 9. ap. inf. ore V. 10. Ascalaphus Orphnes E, *Pompo-*
nii Sabinus: Alachus Orphei VP. Acheruntis P. 11. Ditis
editores, dicit VP. est om. V. 12. matrem V. 13. uero]
mensibus P (uero *Duebneri*.) 15. sentit V. 16. Is autem om. V.
17. hoc] id P. 20. aestate E. 22. aestatem quia cesserat V.
qua fructus E, quia fructum V, quando fructum P. 23. susti-
net V. 26. putant P. 28. et om. VP.

Illic officiant laetis ne frugibus herbae,
hic sterilem exiguus ne deserat humor harenam.

56. Nonne uides croceos ut [semper] Tmolus odores,
India mittit ebur, molles sua tura Sabaci,
at Chalybes nudi ferrum uirosaque Pontus 5
castorea, Eliadum palmas Epiros equarum.

Tmolus Lydiae mons est, quem non iccirco nominat utique, quod solus crocum ferat, sed quod praecipue, ut Pelusiacam lentem dicit et Sicyoniam baccam oliuam, non quod Sicyone tantum nascatur, aut Pelusii lens. — India mittit 10 ebur, sed et Africa, sed maiores sunt in India elephantia. — Sabaei natio est Arabiae, quos molles uitio sermonis, quia parum uiriliter loquantur. — Chalybes natio Pontica, in qua sunt ferrifodinae: ibi autem a nudis ferrum quaeritur. — Pontus fert et castorea, sed non solus. Fibri enim testes 15 hoc nomine appellantur. Quod animal cum etiam in aliis regionibus, quam Ponto, nascatur, non tamen tanta uis est testium, quanta Ponticorum fibrorum. — Eliadum palmas Epiros equarum. Copiosissimam etiam palmis Epirum significat, nec tamen solam eas ferre, dicit enim et Idumacas. 20 Quaeiri solet, quare equarum potius, quam equorum dicat. Ipse rationem consilii sui explicat, cum ait in libro tertio:

Seu quis, Olympiacae miratus praemia palmae,
pascit equos, seu quis fortis ad aratra iuuenos, 25
corpora praecipue matrum legat.

60. Continuo has leges aeternaeque foedera certis
imposuit natura locis, quo tempore primum
Deucalion uacuum lapides iactauit in orbem,
unde homines nati, durum genus. 30

Deucalionia putant Promethei filium fuisse et habuisse in matrimonio sororem patruelem Pyrrham, Epimethei filiam, iis temporibus, quibus ira Iouis inundata Graecia cataclysmo

3. semper om. P. 7. est om. V. 10. nascantur *VPE*.
Pelusii *E*. Pelusio *VP*. 12. quia] quod P. 15. et om. V. 17. nascat V. 18. fibrae P. 20. solam *cditores*: solum *VPE*. enim] nam P. 25. pascis V. 28. locis om. P. 31. Deucalion P. 33. inundata *E*, inundata est P. inundatam est V. Graecia *E*, Gracciam *VP*.

perdidit humanum genus. Qui cum perlati essent in montem Parnasum, cuius tantum duo uertices eminebant, et ibi esset oraculum Themidos, intrauerunt adorantes, quemadmodum possent restitui homines. Quibus responsum est iactanda esse iis ossa parentis magnae post terga distinctis capitibusque uelatis. Interpretati autem cum essent terram parentem, ossa eius lapides iecerunt post se, ex quibus hominum genus renatum est: cuius etiam Ouidius meminit, cum ait:

10 Vnde genus durum sumus experiensque laborum
et documenta damus, qua simus origine nati.

67. At si non fuerit tellus foecunda, sub ipsum
arcturum tenui sat erit suspendere sulco.

Arcturus est stella in cauda maioris ursae, quam Graeci He-
15 licen uocant, quae latine septentrio uocatur, dicta a cauda
et ursae: ἄρκτος enim graece ursae dicitur, cauda οὐρά: cuius
ortu hiems incipit.

70. Hic sterilem exiguus ne deserat humor harenam.
Aspirant harenam, quia haereat, cui ἔνυμον adiunctum est,
20 quod etiam haurit, hoc est in se receptum humorem trahit.
Huius hanc esse naturam Vergilius testatur dicens: Collec-
tum humorem bibula deducit harena. Bibula enim quod bi-
bat dicitur.

73. Aut ibi flaua serēs mutato sidere farra,
25 unde prius lactum siliqua quassante legumen
aut tenuis foetus uiciae tristisque lupini
sustuleris fragilis calamos siluamque sonantem.

Putant non minus esse utilem ad sationem farris agrum, ex
quo alius fructus sublatus sit, quam eum qui uicibus cessat.

30 78. Vrant Lethaeo perfusa papauera somno.

Lethaeum somnum dicit eo, quod excutiat memoriam

5. distinctis P. 6. Interpretanti F. 8. etiam] et P. 10.
sumus durum P. 15. Septentriō F. 16. Arctos P. enim
om. F. 17. ura P. 19. aspirat F. quia] quod P. haereat
E, hareat F; areat P. etymon P, ἔνυμον i. m. Hymon F. 20.
etiam] et P. 21. esse] etiam P. Vergilius om. F. 22. enim]
etiam F. 24. serēs L, Ceres FP. 25. quassant F. 26. tristisque
F. 27. fragilis post sonantem FP. 28. esse] etiam P. 29. sit] est P

sopitis. *Ἀλήθη* est enim obliuio. Papauer autem, quod in segete nascitur, facit somnum.

102. Nullo tantum se Mysia cultu

iactet, et ipsa suas mirentur Gargara messes.

Mysia natio est coniuncta barbaris, contingens Adriaticum 5
sinum. Sed est altera huius nominis terra, iuncta Troadi,
aliquando subiecta regi Telepho et ante Teuthranti. Gar-
gara cacumen appellatur Idae Phrygiae.

120. Strymoniaeque grues dictae sunt a Strymone,
Thraciae flumine, ubi maxime per aestum morantur. 10

124. Nec torpere graui passus sua regna ueterno.
Veternum grauem somnum uolunt intellegi expectantem ad
interitum, quem medici lethargum uocant.

138. Pleiadas, Hyadas claramque Lycaonis Arcton.
Pleiades uergiliae dicuntur, ut quibusdam liquet, quia sint 15
Atlantis et Pleiones filiae, uel ἀπὸ τοῦ πλεῖν dictae, idcir-
co quod earum ortu prima sit tuta nauigatio. Quarum men-
tionem facit Ouidius in Phaenomenis, dicens de Perseo:

Pleiades ante genus septem radiare feruntur,

sed tamen apparet sub opaca septima nube. 20

Hyades existimantur esse in cornibus tauri et in ore, quas
imperiti suculas appellant, arbitantes a suis Hyadas dic-
tas, sed errant. Dictae sunt enim ἀπὸ τοῦ ὑεῖν, id est a
spargendo. Est enim pluuium sidus, hoc est non temere
oritur, ut non imbres sequantur. — Lycaonis Arcton dicit 25
septentrionem et uulgarem sequitur historiam. Iuppiter enim
Callisto, Lycaonis filiam, creditur mutatus in Dianam com-
prexisse; quae grauida mutata in ursam ira Iunonis peperit
puerum Arcada, quem Iuppiter, ne uenans matrem feriret,
mutatum in eandem formam cum ea inter sidera retulit. 30

1. Lethe P. 3. tamen P. 8. Idiae F. 10. fluuium P. maxime E,
maximum P, mare F. 12. spectantem E. 15. quia] quod P. sunt
F. 16. Pleionis P. uel om. P. 18. in om. F. Phaenomenis E, pae
nominis FP. 19. Pliades P. ante] antem F. 20. apparent
F: Pliades — feruntur. Sex . . . sed tamen etc. *Duebnerus coll.*
Aral. 255. 21. et] aut *Duebnerus*. Ductae F. 24. fortasse a
spargendo aquam 25. non om. F. 29. Arca F

Sunt autem ibi duae ursae, maior et minor: maior Helice uocatur, minor Cynosura.

148. Cum iam glandes atque arbuta sacrae
deficerent siluae, et uictum Dodona negaret.

5 Arbuta sunt arbusculae, quae in siluis frequenter nascuntur, quas plerique unedones uocant. — Dodona locum continentem * * quercus quae continetur erat dicta. Est autem templum Dodonaci Iouis in Chaonia, parte Epiri, quae hoc nomine appellatur.

10 163. Tardaque Eleusinae matris uoluentia plaustra. Imperiti ea plostra appellant. Sunt enim uehicula quorum rotae non sunt radiatae, sed tympana cohaerentia axi et iuncta cantho ferreo: axis autem cum rota uoluitur, non rotae circa eiusdem cardinem. Adhibetur hoc uehiculum in sacris Cere-
15 ris arcanae, quae Eleusine appellabatur ab oppido Atticae Eleusine, et id ducunt boues. Est praeterea oliuae uiridis siliqua et folliculus, in quo faba nascitur.

201. Lembus, genus nauigii.

205. Haedorumque dies. Adrastea capella, quae edu-
20 cauit Iouem cum haedis, ob hoc beneficium in sideribus sacrata est, quorum ortum pluniae sequuntur.

205. Et lucidus anguis. Draco existimatur Ladon Hesperidum pomarii custos, relatus inter sidera intercideret duo septentriones: quae omnia genera stellarum tempestatem si-
25 gnificabant. Ergo tam agrestibus obseruanda esse caelestia signa, quam nauigantibus, quia utrisque noceat tempestas. Ostriferum autem dicit Abydum, quod ibi ostrea generantur copiosissima.

208. Libra diei somnique pares ubi fecerit horas.

30 Aequinoctium autumnale descripsit. Somno enim noctem significat. Vernum aequinoctium fit in ariete, autumnale in libra.

3. sacrae - negaret om. *V*. 6. quae *V*. onedonas *V*. 10. Tardeque *P*. 11. ea] et *V*. 13. cantho *E*, canthu *P*, cantu *V*. autem] aut *V*. 15. appellatur *P*. 16. Est] et *V*. 17. et om. *VPE*. 21. ortu *P*. 22. Larum *V*, laris *P*, puellarum *L*. 23. interficere *VPE*, interfecere *E*: intersecare editores. 24. omnia om. *V*. 26. quia] quod *P*. 27. autem om. *V*. dicunt *P*. 31. autumnalem *P*.

212. Cereale papauer ait, quia in segete nascitur.

217. Candidus auratis aperit cum cornibus annum
taurus, et auerso cedens canis occidit astro.

Icari, pastoris Attici, canis, qui seruauerat corpus occisi, et
filia Erigone, quae se suspendio necauerat ob interitum pa- 5
tris, relati sunt in sidera. Pecoribus autem canis sidus ideo
inimicum est, quod poetae ferunt a pastoribus Icarum occi-
sum. Occidit autem canis oriente tauro, qui existimatur ideo sa-
cratus inter signa caelestia, quod insidias parantem Iouem Euro-
pae celauerit. Tempus autem definitur extremi Aprilis men- 10
sis usque in Kalendas Maias. Hoc idoneum fabae sationi
putant.

221. Ante tibi Eoae Atlantides abscondantur,
Cnosiaque ardentis decedat stella coronae,
debita quam sulcis committas semina.

15

Si in hoc exercebitur terra, ut triticum accipiat, prius, in-
quit, occidant uergiliae et corona Ariadnes, quam sementem
facias. Matutini exortus Eoa significat. Eos enim praece-
dit Auroram. Atlantis autem filiae sunt uergiliae: iccireo
Atlantides uocantur. Ariadnes autem coronae talis historia 20
traditur. Adamatus Theseus ab Ariadne cum eius ope in-
terfecto Minotauro labyrinthi euasisset errorem, et eam rap-
tam in insula Dia dormientem reliquisset, Liber eam ada-
mauit et eius capiti coronam detractam misit in caelum, quae
sidus facta est, quod est post Erigonen. Ipsam autem Ari- 25
adnen matrimonio sibi iunctam Liberam appellauit immorta-
litate donatam. Cnosia autem dicit ab oppido Cnoso Cretae.

225. Multi ante occasum Maias coepere, sed illos
expectata seges uanis elusit auenis.

Multi, inquit, ante occasum uergiliarum sementem fecerunt, 30
sed inanem messem sustulerunt. Maia autem una est ex
uergiliis.

1. quia] quod *P.* in *om.* *V.* 4. Icarii *P.* 5. filiae *ITP*, filii *E.* Eri-
gones *V.* 9. signa *om.* *VPE.* paranti *P.* 10. extremi *om.* *P.* 11.
usque in] *III.* *V.* 18. significant *P.* fortasse Eoae significat ma-
tutini exortus. 25. quod est post *om.* *V.* quod *E.* quae *P.*
27. autem] aut *V.*

227. Si uero uiciamque serres uilemque faselum,
nec Pelusiacaē curam aspernabere lentis,
haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes.

Ciceris est genus, quod faselum uocant. Vicia est aequē le-
5 guminis genus lentis magnitudine. Pelusiacam lentem di-
cit a Pelusio, oppido Aegypti, a quo fluminis Nili ostium
Pelusiacum dicitur. Optima autem lens in Aegypto nascitur.
Botes est stella in arctophylaci, ut plerique putant, bal-
teo, ut alii iudicant, in humero, dicta a bubus. Nam sep-
10 tentriones, quos Graeci duas ursas uocant, Helicē et Cy-
nosuram, in barbarica sphaera plaustrum esse, quod ducatur
a bubus iunctis. Cuius rei testis est Gaetulicus, cum ait de
Britannis:

Non aries illum uerno ferit aere cornu,
15 Cnosia nec geminos praecidunt cornua tauri,
sicca Lycaonius resupinat plaustra Bootes.

233. Quinque tenent caelum zonae, quarum una corusco
semper sole rubens et torrida semper ab igni,
quam circum extremae dextra laenaeque trahuntur
20 caerulea glacie concretae atque imbribus atris.
Has inter mediamque duae mortalibus aegris
munere concessae diuini, et uia secta per ambas,
obliquus qua se signorum uerteret ordo.

Mundi caloris et luminis sol causa est: eius autem talis est
25 cursus, ut neque citra solstitialem circulum ad nos accedat,
nec ultra brumalem recedat. Radii autem eius ubi deficient,
ibi necesse est esse frigus cum tenebris: deficient autem
eius radii bruma ad septentrionalem circulum: ibi autem fri-
gus est cum obscuritate. Sol autem quia inter brumalem et
30 solstitialem circulum conficit annum cursum, totam hanc me-
diam regionem urit, quae latine plaga uocatur adusta. Ex
ea quae septentrionalis est, ubi deficient solis radii, quia

1. nero] non P. 6. fluminis] fluuio P. 8. putant om. V.
9. indicant V. 14. ferat FPE. 15. tauri] tantum FPE:
taurum editores. 22. et om. P. 25. nec V. accedat E,
accedit VP. 26. precedat: Radiis V. 28. septentrionem (om. ad) V.
28. ibi ergo editores. 29. est est cum V. quia] quod P. 30.
hac V. mediam om. P. 32. et quia FE, quoniam P.

ob hoc frigida est et obscura, frigus in proximam regionem peruenit et miscetur calori, qui ex adusta regione in eandem sedem fertur, et efficitur temperata regio, in qua sumus, quae est habitabilis. Alterae duae inhabitabiles, sed physica ratione nobis sunt incognitae. Prohibemur enim 5 transire adustae regionis calorem. Sed quia in meridie brumam animaduertimus, ultra solem magnum spatium caeli uacare scimus et in contrariam nobis partem eius radios ferri et quemadmodum hic, ita illic deficere, ubi defecerunt esse frigus cum tenebris, et inde aliquam partem ferri in proximo 10 loco et ex adusta regione, quae finitur brumali solstitiali circulo, in eundem peruenire uaporem, et utroque mixto perinde temperatam efficere regionem mediam frigidae et adustae. Quinque ergo sunt zonae in regione caeli et terrae, duae extremae frigidae, septentrionalis et austrina, 15 una adusta, duae temperatae inter frigidam et adustam, cingentes eam et intercidentes frigidis, quarum altera antioecumene uocatur. — Via autem secta per ambas dicit signiferum circulum, qui a brumali obliquus ad solstialem uenit, ita ut brumalem tangat capricorno, solstialem cancro, aequinoctialem libra et ariete. — Obliquus qua se signorum uerteret ordo ideo dixit, quia hic ipse circulus duodecim signa caelestia uoluit. Clima nostrum, hoc est in climate zonae nostrae, sic se habet, ut simus ad septentrionem ab ea parte, qua Scythia est et Rhipaei montes, cui contraria 25 inclinatio est ad Africam. Ergo hoc sentit cum ait:

Illic, ut perhibent, aut intempesta silet nox
semper et obtenta densantur nocte tenebrae,
aut reddit nobis Aurora diemque reducit,
nosque ubi primus equis oriens adflauit anhelans, 30
illic sera rubens ostendit lumina uesper.

1. et om. *V*. 3. eadem *V*. et *E*, ei *FP*. 4. sed] sub *P*. 6. quia in] quoniam *P*. 7. caeli spatium *P*. 11. ex adusta *E*, exhansta *FP*. 13. perin *V*. 14. in regione om. *P*. caeli et terrae editores; et om. *FPE*. 15. duae om. *V*. 17. Antioecumene *i. m.* Antioecumene *V*. 19. a om. *P*. 20. ita om. *V*. capricornorum *P*. 21. uerterit *P*, uertitur *V*. 22. quia] quod *P*. 26. inclinat (om. est) *P*. 27. Illic om. *P*. 30. equus *FP*.

Ait enim aut aeternam esse noctem in austrina frigida regione, quia ibi deficiunt solis radii, aut in antioecumene, cum occidat nobis sol, incipere ortum, aut cum oriatur, ibi occasum esse.

- 5   244. Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
circum perque duas in morem fluminis arctos,
arctos oceani metuentes aequore tingui.

Quidam draconem, cuius sidus inter duas ursas, hoc est duos septentriones, existimant esse Ladona, qui custodierit
10 Hesperidum mala: quidam consecratum a Minerua tradunt, a quo sit educatus Erichthonius. Arctos autem sunt duo septentriones, quos metuere ait aequore tingui, quod nec occidunt, nec oriantur. Autumant quidam ex oceano oriri sidera et in oceanum occidere, quia ibi visus noster deficiat,
15 et ubi defecerit, orizon fiat.

In alio sic: Quinque tenent caelum zonae. In quinque zonas mundum esse diuisum accipimus, quas secundum clima nostri orbis sic deformabimus, ut laeuam manum contra ora nostra ponamus, atque ubi est pollex, ibi sit zona, quae
20 appellatur graece ἀρκτική, quod in se habet arctos, id est ursas, eadem latine septentrionalis cognominatur, quod in ea parte caeli posita sit, quae uento septentrionali adflatur, eaque pars semper supra uertitur, hoc est nunquam in oceanum demergitur, quod etiam Homerus significauit, cum ait
25 Ἄρκτον, τὴν καὶ ὕμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεῖν
οἷη δ' ὕμμορός ἐστι λοιτρῶν ὠκεανοῦ,

et Vergilius: Arctos oceani metuentes aequore tingui. Nam ea zona inhabitabilis est propter nimios rigores. Pollici
30 proximus digitus obseruabitur in uicem zonae, quae graece appellatur θειρινή, a nobis aestiualis, quod scilicet sol, cum

1. Ait] Aut *V*. 2. quia] quod *P*. aut in antioecumene *om. V*.
3. occidit *P*. oriantur *V*. 7. Arcto *V*. 9. existimat *V*. Ladna *VP*. 11. a *om. VPE*. 20. quod] quae *V*. 21. cognominantur *V*.
22. septentrione *VPE*. 24. ait arcton (Arcthon *P*.) *VP* *gracis in lacuna omissis, quae dedit ex E*. 29. ea] et *VPE*. 31. θειρινή a nobis *E*, θειρμαος a nobis (*delcto a*) *V*, therinea a nobis *P*. scilicet *om. P*.

in eandem zonam declinavit, longiores dies efficit. Ibi enim solstitium facit aestivum, id est VIII. Kal. Iul. Haec zona habitabilis propter temperiem et multi solis et illius vicinitate zonae, quam septentrionalem nuncupavimus. Medius autem digitus significabit zonam, quae graece dicitur ἰσημερινή, latine aequinoctialis. Sed et sol in hanc zonam bis anno venit, et totiens libram facit diei et noctis, id est VIII. Kal. April. et VIII. Kal. Octobr. Haec zona inhabitabilis. Nam propter nimios ardores loca subiecta habet exusta. Quartus deinde digitus significabit zonam, quae appellatur χελημερινή, a nobis hiemalis, quod scilicet, cum illam sol transcendit, hiemem facit et breviores dies agit. Nam ibi solstitium efficit, quod est VIII. Kal. Ianuar. Hanc quoque zonam inhabitari credibile est, quoniam et ipsa pari temperatura inter noton et meridiem posita est, quemadmodum, cuius supra fecimus mentionem, aestivalis inter aequinoctialem et septentrionalem: et in hac zona si qui inhabitant, appellantur a nobis ἀντίχθονες, ὡς τὴν ἐναντίαν χθόνα οἰκοῦντες. Digitus minimus habet quintam zonam appellatam νότιον, quoniam ex illa parte cum adflat umentus humidum facit aerem. Nam et humorem colligens corpus νοτίς dicitur. Haec plaga latine australis appellatur, depressior, quam ut a nobis uideri possit, et ideo infra orizontem descendit. Orizon autem est, qui definit sphaeram superiorem, qui et diem a nocte disternit. Haec quoque praesumenda inhabitabilis propter rigores, quos patitur necesse est, quoniam longe ab sole segregatur. Circulus autem zodiacus qui λοξός appellatur, per tres zonas medias fertur, per quem sol currit. Sic ergo quoniam ad ultimas non peruenit, frigidas relinquit, mediam zonam, quoniam saepe onerat, igneam facit. Huius zonae mentionem facit Vergilius in septimo, cum uellet ex uerbis Ilionei Latino confirmare, neminem esse in orbe toto,

1. eadem *V*. effecit *V*. 2. fecit *V*. 5. εἰσημερινή *VP*.
7. ac noctis *P*. 10. significabat *V*. 11. χελημερινή *V*, chimerine *P*. illa *V*. 16. eius *VPE*. 17. si] sunt *P*. 18. antichthones *P*. ὡς — οἰκοῦντες dedi ex *E*: lacuna in *VP*. 20. νοτιον *V*, netion *P*, notion *E*. 21. notia *PE*, notitia *V*. 23. a *E*, om. *VP*. 27. lochos *P*. 28. per om. *V*. tris *V*. 29. perueniat *VPE*.

qui ignoraret, quanto bello Asia et Europa conflisset, quandoquidem scire possent etiam qui ultra oceanum extimum agitent; quique diuisi plaga aequinoctiali zonam illam, quam *χειμερινήν* diximus, incolerent, quam uerisimile ab aliis quibus inhabitari. Sunt autem, qui hoc declarant, uersus eiusmodi:

10   Quanta per Idaeos saeuis effusa Mycenis
          tempestas ierit campos, quibus actus nterque
          Europae atque Asiae fatis concurrerit orbis,
          audiit, et si quem tellus extrema refuso
          summuet oceano, et si quem extenta plagarum
          quattuor in medio dirimit plaga solis iniqui.

Hanc tamen uniuersam disputationem certum est Vergilium transtulisse ab Eratosthene, cuius liber est hexametris uersibus scriptus, qui Hermes inscribitur: cuius disputationis tale principium est:

*Πέντε δέ οἱ ζῶναι περιαρέες ἐσπεύρητο
αἱ δέο μὲν γλαυκοῖο κυανότεραι κυάνοιο,*

et cetera ex ipso libro requirenda. Nam quidam orbem terrarum descripserunt in formam litterae Θ et in lineamentis, quae per circuitum ambiunt litteram, formam referunt oceani quem recte *ζωστήρα τοῦ κόσμου* dixerunt, et Cyrillus cum ait: *Ὁκεανὸς, ᾧ πᾶσα περίρητος ἐνδέδεται χθών.* In media autem parte linea quae deducitur, Atlanticum oceanum fertur transmittere, quod mare traditur subiectum plagae aequinoctiali, et sic diuisas esse duas partes orbis, quarum nos habitemus eam quae sit ab oriente dexterior, atque esse uerisimile, ut aduersam pari tractu solidam gens alia hominum inhabitet. Si tamen uelimus omnem diligentiam in examinandis Homeri carminibus adhibere, fortassis ibi quoque

1. conflisissent P. 3. diuersi P. plaga E, plagae VP.

4. χειμ. dix. om. in lacuna P. quam om. V. 7. Quinto per Idieo V. 8. uir V. 10. refusi V. 17. Graeca dedi ex E: lacuna in VP. *ἐσπεύρητο* Scholl. Venet. II. Σ 473: *πεύρητο* E. 18. Κυάνοιο om. E: cf. Bernhardt Erat. p. 141.

21. quae — referunt om. V. 22. zosterā tu cosmu P. et] etiam V: fortasse ut. 23. Graeca dedi ex E: lacuna in VP. *ἐνδέεται αἰχθών* E. 26. partis V. 27. exterior P. 28. aduerso suam VP, aduerso in tam E. 29. tamen] tum V.

descriptionis huius ordinem possimus inuenire. Clipeus enim Achillis quinque orbibus intextus fuit, quorum sic meminit:

Αἶ δ' ἄρ' ἔτι τρεῖς
ἦσαν, ἐπεὶ πέντε πτήχας ἤλασε Κελλοποδίων,
τὰς δύο χαλκείας, δύο δ' ἔνδοθι κασσιτέροιο 5
τὴν δὲ μίαν χρυσέην· τῇ ᾗ ἔσχετο χάλκεον ἔγχος.

Nam examinemus colorem metallorum et conditionem zonarum, et poterimus recte comparare, ut cassiteris, id est plumbi albi, zonas dixerit septentrionalem et australem, ut scilicet frigidas et cana niue oppletas, aereas autem, quae 10 refulgent, habentes temperaturam candoris et rutili coloris, dixerit aestiualem et hiemalem, auream autem sine dubio igneam: nam est sic dictum: Ferit aurea sidera clamor, et a Pindaro: ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ: et Vulcanus ut ignis deus uirium suarum beneficium in illa zona inuoluerit, 15 ut aurum clipeo superponeret.

281. Pelion et Ossan, montes Thessaliae.

309. Baecares insulae continuant Hispaniam, ubi optimi funditores.

336. Frigida Saturni sese quo stella receptet, 20
quos ignis caelo Cyllenius erret in orbis.

Omnibus stellis sol et lumen dat et calorem. Infra solem autem Veneris stella est, tribus hemitoniiis seposita intercedentibus. Superior sole Martis stella est, quae *πυρόεις* appellatur, tono intercedente altior. Inde hemitonio superior 25 est Iouis, quae appellatur *γαέθων*. Summa est Saturni, quae quia propior est crystallo, hoc est caelo, in ea deficit calor solis. Rapit enim eum ad se *πυρόεις*, quae stella ardore suo horrorem a frigore Saturni uenientem in Iouem

1. disputationis P: descriptionis ei huius V. possumus V. clipeos P. enim] uero V. 3. Graeca dedi ex E: lacuna in VP. 8. recte E, nocte VP. 9. alibi V. 10. niue] mire V. 11. habitantes P. coloris] loco aeris P. 12. dixit P. 13. est om. V. 14. Graeca dedi ex E: lacuna in VP. 17. et om. V. 20. recepit et VP. 23. intercidentibus V. 24. pyrois E, pyrrhos P, Pyrros corr. Pyeros V. 25. intedicente V. hemitonio E, hemizonio V, hemizono P. 26. Phaeton VP. 27. quae quod propior P: quae om. V. 28. color (om. solis) V. ab sese P. pyrois E, epyro P, epyrro V. 29. Saturnio VP, Saturno E.

temperat. Cyllenius autem Mercurii stella est, quae duobus tonis infra Saturnum est et uocatur *στῆλβον*. Ait ergo obseruandum esse agrestibus, ut uitare possint tempestates, et occasus stellarum, et in quo quaeque sit signo.

5 378. Et ueterem in limo ranae cecinere querelam.

In Lycia Latona, aestu exhaustis uberibus educans Apollinem et Dianam infantes, accessit ad Melam fontem, et cum uellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor. Cum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque deae numine mutati sunt in ranas.

383. Atque Asia circum

dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri.

Asia producta prima littera dicitur, in qua quoddam pratum Asium iuxta Caystrum flumen appellatur.

15 399. Dilectae Thetidi alcyones. Varia est opinio harum uolucrum originis. Itaque in altera sequitur Ouidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx, Luciferi filius, cum Alcyone, Aeoli filia, mutatus in has uolucres. Idem refert Alcyonen, Scironis filiam, latronis Attici, 20 Polypemonis filii, cum pater ei praeciperet, ut quaereret maritum, arbitratam permissum sibi, ut concumberet cum quibus uellet, ab irato patre deiectam in mare, mutatam in hanc uolucrem. Iccirco autem dilectas Thetidi dicit has aues, quod per septem dies, quibus excludunt foetus, in mari tran- 25 quillitas est, ut tuta sit nauigatio.

437. Glauco et Panopeae et Inoo Melicertae.

Panopeam hanc uirginem unam nominat inter Nereidas. Glaucus autem deus maris est: is autem piscator fuit et gustu cuiusdam herbae conuersus est in numen. Inoum Melicertam

1. Cyllenios P. 2. stilbon E, *στῆλβειν* V, stellon P. 3. tempestates occ. (om. et) P. 9. fortasse perturbauerunt (perturbarunt *Ducbnerus*) aquam. *Explicare conatus est Pomponius Sabinus: cum autem illa pertinacior instaret, ex concursu etiam aliorum pastorum prohibita est.* 10. sunt om. V. 17. Ceyx] caesa F. 20. Polymemnonis V: cf. *Nackii opusc. II. p. 191.* pater ei pater imperat F. 21. concuberet F. 24. excluduntur P. 27. unam E, in unum V, in cum lacuna P: fortasse nominat, unam. 28. pastor P.

autem ait Palaemona, quem quidam Portumnus interpretantur. Ipsa autem mater praecipitata cum eo in mare numen pelagi facta est et appellata mater Matuta, graece *Λευκοθήα*.

491. Emathiam et latos Haemi pinguescere campos. 5
Haemus mons diuidit Thraciam a Macedonia, dictus a nomine regis Thracum Haemi, cuius soror uel uxor Rhodos fuisse traditur. Emathia, dicitur Macedonia, ut plerisque auctoribus liquet, ab Emathione, fratre Memnonis, Aurorae et Tithoni filii. 10

Liber II. 2. Nunc te, Bacche, canam. Bacchari est furere. Inde et Bacchae dicuntur, quae per furorem sacra Liberi* patris celebrant, et ipse Bacchus uocatur a furore, quem incutit cultoribus suis. Idem Lenaeus dicitur, torcularis nomine graeco, quod *λίτρον* appellant torculum. 15

8. Cothurni sunt calceamentorum genera uenatorum, quibus crura etiam muniuntur; cuius calceamenti effigies est in simulacris Liberi et Dianae.

16. Atque habitae Graiis oracula quercus. Existimant in Dodonaci Iouis oraculo quercum uocalem fuisse, 20 ex qua lignum Minerua in Argo naui posuit, quod Argonautis futura praediceret.

18. Ut cerasis ulmisque etiam Parnasia laurus. Ex urbe Ceraso, quae est in Ponto, Lucullus, qui oppugnauit Mithridatem, transtulit arboris genus, quod fert ce- 25 rasia poma: ipsam autem arborem, ut oppidi nomen, cerason uocauit, pomum cerasium. Parnasia laurus dicitur, quia subiecta est Apollinis tutelae, cuius oraculum Delphicum Parnaso, monti Phocidis, subest.

1. autem om. P. Portunus P. 3. greco V. Leucothea P. 7. regis om. V. 9. Emathione V. 10. Tithonis V. filio P. 11. est om. V. 15. qui Lenon P. 16. calceamentorum VPE. uenatori apta E: fortasse nenatoriorum. 17. cui V. calciamenti VPE. 19. graiis V. 21. Argo naui posuit quod (ut Duebn.) addidi cum Duebnero: om. VPE. 23. etiam] et VP. parnasia V. 24. Cerasunte E. 26. ipsum P Duebneri. arborem ut om. P. 27. cerasium Apollinis tutelae Parnasia Laurus dicitur subiecta eius cuius V. 27. quia] quoniam P.

37.

Iuuat Ismara Baccho

conserere atque olea magnum uestire Taburnum.

Thracia uino fertilis est, cuius nationem quandam appellat Ho-
merus. Aliter: Oppidum est Ismarus, quod expugnauit Vli-
5 xes, cum a Troia discederet, et uictor uinum accepit a Ma-
rone, cuius pater Cupitus traditur, quod Cyclopi dedit. Eius
autem tanta uis existimatur, ut unum metron uini uiginti
etiam metra sustineat aquae. Ergo quia tam efficax est na-
tura in uino Thraciae, praecipit eam conserendam uitem.
10 Taburnus mons est Appuliae regionis, quae fertilis est oleae.

64. Solido Paphiae de robore myrtus. Insula est Cy-
pros tota Veneri sacrata, in qua est oppidum Paphos, a quo
Paphiam myrtum appellat arbusculam, quae Veneris* tutelae
subiecta est.

15 66. Herculeaeque arbos umbrosa coronae.

Populus, quia Hercules tutelae existimatur subiecta: testatur
in Aeneide Vergilius dicens:

Dixerat, Herculeae bicolor cum populus umbra
uelauitque comas foliisque inmissa pependit.

20 84. Idacis cyparissis.

Cyparissus dicitur cypressus: quidam dicunt a Cyparisso,
qui in insula Chio cum haberet ceruum mansuetum, quem
unice diligebat, et errantem in siluis ignarus iaculo traicis-
set, inedia se necauit. Quem quia nec consilio a morte nec
25 uiribus medicinae Apollo, qui eum immoderate diligebat,
reuocare poterat, conuertit in cypressum, arborem luctuosam.
Quidam putant, ut Aesclepiades ait, Boream fuisse Celtarum
regem, qui filiam Cyparissam amiserat, et nouum arboris
huius genus primus in tumulo eius seuerit, ob eamque cau-

2. tiburnum *V.* 3. et *V.*, om. *E.* 5. descenderet *V.* ad marone
V. 6. a Marone Euanthis filio *Pomponius Sabinus*: Euantheus
Brouckhusius ad Tib. IV., 1, 56. 7. tota *P.* 8. quia] quo-
niam *P.* 9. praecepit *P.* 13. Paphium *P.* Veneri *V.* 15.
corona *FP.* 16. quia] cur *P.* (quia *Duebn.*). existimetur *V.* 18. Di-
xerat om. in lacuna *P.* 19. inmissa om. in lacuna *P.* 21. Cypa-
rissum *P.* dicit *E.* Cypressum *V.* Cyparisson (om. a) *P.*
22. in om. *P.* 23. ignarus om. *P.* 24. quia] quod *P.* 27.
ut] aut *V.*

sam esse luctuosam cypressum. Idaeas autem cyparissos ideo dicit, quod copiosae sunt in nemore matris magnae.

86. Orchades et radii et amara pausia bacca. Orchades a magnitudine appellatae, quod similes sint testiculis, qui graece ὄρχεις dicuntur. Pausia oleae genus est acerbae, quam possiam uocant.

87. Pomaque et Alcinoi siluae. Alcinoi siluas dicit, quia refert Homerus eum habuisse pomarium incredibili superbia. Fuit autem rex Phacacum, qui sunt in insula Corcyra, et habuit ex Arete, fratris sui filia Rhexenor, Nausicaam filiam, quae Vlixī inopi in litore opem tulit et intraturo patris domum uestitum dedit.

89. Non eadem arboribus pendet uindemia nostris, quam Methymnaeo carpit de palmite Lesbos.

Lesbos est insula Asiae in sinu Aegaeo conspicua Troadi et Thraciae, a Lesbo, filia Macaris, appellata, in qua est oppidum, quod appellatur Methymna, ex quo fuit Arion citharoedus. Palmitem significat uitam.

91. Sunt Thasiae uites, sunt et Mareotides albae. a Thaso dicit insula pomum Thasias. Mareotidas Aegyptiacas intellegimus a palude Mareotide, quae est in Aegypto. Psithia genus uitis et lageos et pretiae et purpureae. Argites autem dicta est a candore.

98. Tmolius adsurget quibus et rex ipse Phaneus. Tmolium nunc Tmolium uult intellegi, Lydiae montem, aminio uino fertilem. Phaneum portum uult esse insulae Chiae, et significari inde Chium amminium. — Rhodia et bumastos genera sunt uuarum, Rhodia a loco dicta, bumastos, quod imitetur papillas uaccae.

2. dicit E, om. P: ideo quod quod V. sint P. Magnae matris V. 3. radii E, radiis VP. 4. a om. V. sint PE, sunt V. 5. graece om. V. ὄρχεις E, ὄρχοι V, orchis P. est om. V. 7. Alcyoni bis V. 8. quia] quoniam P. credibili V. 10. Nausicaam E, Nausicam VP. 11. intraturo (om, et) VP: et iuro E. 16. Lesbe filio E: cf. Diod. Sic. 3, 55, Steph. Byz. Αἰτωρία, Scholl. Vict. II. 2 544. Macharis P. 20. pomum] unde E: fortasse nominatas. 22. psithiae V. 24. Tmolus VPE. 25. Tmolium non Timolium uolunt V. Lydiae i. m. Lydiae V. 26. uino om. P. phaneum P. 28. sunt om. P. Rhodia om. P.

108. Ionios fluctus dicit Adriatici maris, quod Ionium ab Ione dictum est.

115. Eoasque domos Arabum pictosque Gelonos.

Geloni sunt Scythae, dicti ab Herculis filio Gelono et Echidna, 5 ut in quarto Herodotus refert.

117. Hebenum lignum est nigrum pretiosum.

119. Balsamum est liquidum medicamentum oculorum curationi necessarium, quod ex arboribus destillat in modum picis. Acanthus est herba spinosa folia lata habens et rugosa.

10 120. Quid nemora Aethiopum molli candentia lana, uelleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Existimantur bestiolae quaedam, quas bombyces uocant. Quidam iudicant ex harundinum foliis Seras ueluti lanam facere, et inde fieri serica. Seres autem natio est in ultima

15 India.

126. Media fert tristes succos tardumque saporem felicis mali.

Pars Parthorum Media est appellata a Medo, filio Medae et Aegei, ut existimat Varro, qui quattuor libros de Argonautis edidit. Arbor autem, quae describitur a Vergilio nascitur quidem et in Italia, sed non est eiusdem effectus, cuius in Media, quae appellatur Rhododaphne.

137. Nec pulcher Ganges atque auro turbidus Hermus laudibus Italiae certent, non Bactra, neque Indi, 25 totaque turiferis Panchaia pinguis harenis.

Ganges fluuius est Indiae, Hermus Lydiae, qui fert aurum. Bactra oppidum Indorum, Panchaia Persidis regio a rege Panchaeo dicitur.

146. Hinc albi, Clitumne, greges et maxima taurus 30 uictima, saepe tuo perfusi flumine sacro.

Clitumnus est Etruriae fluuius a fonte nauigabilis.

152. Nec miseros fallunt aconita legentes.

Aco-

1. Ionios] Ionius P. 3 Eosque V. 4. Scythiae V. Echidna E, chidna VP. 7. oculorum curari V, curationi oculorum P.

8. ex om. V. 10. canentia V. 11. et VP. 12. bombycas V. 16. sulcos P. 18. Medae VE, Mediae P. 22. quae om. VPE: fortasse et. 26. fluuius PE, flumen V. nidiae V. 29. alibi V.

31. flumen VE. 32. fallit V.

Aconita sunt uenenorum genera, quae fere in petris nascuntur Scythiae iuxta Maeotidem paludem. Existimantur autem esse ex spuma Cerberi, quam is fuderit protractus ab Hercule in lucem. Aconita autem graece a cautis nomine dicuntur. Illa enim ἀζόνη appellatur. 5

158. An mare quod supra memorem, quodque adluit infra? Cingit Italiam a septentrione Adriaticus sinus, a meridie Tuscum mare. Adriaticum superum appellatur, Tuscum inferum.

159. Anne lacus tantos, te, Lari maxime, teque 10
fluctibus et fremitu adsurgens Benace marino?

Vterque lacus est in Italia: Larius Insubres tangit et peruenit usque in Comum oppidum: Benacus est, ex quo Mincius flumen nascitur, quod praeterfluit Mantuam.

167. Haec genus acre uirum Marsos pubemque Sabellam 15
adsuetumque malo Ligurem Volcosque uerutos extulit.

Sabelli gens est Italiae. Appuli iidem appellantur Dauni. Volsci ueruti ideo dicuntur, quod dolonibus in proelio soliti sint uti. 20

176. Ascracumque cano Romana per oppida carmen.

Ascera uicus est Boeotiae, in quo existimatur natus Hesiodus, qui scripsit carmina quae dicuntur ἔργα καὶ ἡμέραι, quo libro agri quoque cultus rationem stringit, et ideo se dicit Ascracum carmen Vergilius per Romana oppida canere. 25

192. Ilinc laticis, qualem pateris libamus et auro,
inflauit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras.

Pinguis Tyrrhenus Tuscus tibicen significatur, uel quod non sit subtilis musice barbara, uel quod tumeant buccae inflantibus tibiis, quae significantur ebore dicto. 30

197. Saltus et saturi petito longinqua Tarenti,
et qualem infelix amisit Mantua campum.

Tarentum oppidum in Italia condiderunt Parthenidae, hoc

2. Meotida F. autem om. P. 3. pertractus F. 4. cantis (om. a.) P. 5. aconen appellant P. 8. appellant F. 14. fluminis nascitur qui P, flumen oritur quod E. 15. Nec P. 18. idem F. 20. sunt F. 23. ἔργα F: erga καὶ μέρας P. 30. ebure F.

est exules Lacedaemoniorum, duce Phalantho. In finibus autem Tarentinorum est locus, quem Saturium uocant, unde etiam paludem Saturam, cuius etiam in septimo mentio est, cum ait Vergilius:

- 5 Qua Saturae iacet atra palus, gelidusque per imas
quaerit iter uallis, atque in mare conditur Vfsens.
Saturi ergo Tarenti a Saturio loco uel a Satura palude di-
xit. Quidam dicunt cum ob agri bonitatem, tum a loco quo-
dam Saturo, qui est prope Tarentum, Saturum cognomina-
10 tum. Dicitur autem Tarentus, Neptuni filius, Lacedaemonia
ciuitate ex Satura, Minois Cretensium regis filia, procre-
asse filium. Hunc proiectum naufragio facto delphinus in
Italiam euexisse dicitur: cuius hodie quoque testimonium ma-
net. Nam in municipio Tarentinorum hominis effigies in del-
15 phino sedens est. A Satura uxore cum locum Saturium
appellasse fertur et postea ei loco ex suo nomine nomen
Tarentum imposuisse. Ideo infelicem Mantuam dicit, quia
Mantuanis, qui a Romanis descuerant, agri adempti sunt.

224. Talem diues arat Capua et uicina Veseuo
20 ora iugo et uacuis Clanius non aequus Acerris.
Vesunius mons est in Campania uino fertilis, quem Vese-
uum iugum dicit. Eiusdem est Campaniae flumen Clanius
iuxta Acerras nomine, sed gigantis nomine Clanius dictus
est, qui ab eo dicitur, ut Metrodorus ait. Non aequus au-
25 tem iccirco Acerris existimatur, quod eas saepe inundet, quae
uacuae iccirco dicuntur, quod paene desertae sunt.

360. Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
caeditur, et ueteres incunt proscenia ludi,

2. saturium *E*, Saturnum *V*, satorium *P*. etiam] et *P*. 3. etiam]
et *P*. 6. ualles *P*. 8. cum] eum *V*. tum] eum *V*. 10. Tarentum *V*,
Tarantem *E*. filium *VE*. 15. Saturium] Saturiam *P*, Satura *VE*.

17. quia] quod *P*. 18. qui] quod *V*. 19. et *om. V*. 20. Clanius]
damus *V*. 21. Vesunius *E*, Vesulus *VP*. *Vescuus*: siue *Ves-*
bius siue *Vesulus* mons est Campaniae. Pomponius Sabinus. 21.
est *om. V*. 22. dicit *E*, dicunt *VP*. est et *V*. flumen *om. P*. 23.
nomine *** sed *Duebnerus*. 24. qui ab eo dicitur *deleuit idem*:
ab *om. P*. *Fortasse* iuxta Acerras, et gigantis — qui non ab eo.

25. existimatur Acerris *P*. 26. sunt *VE*, sint *P*. 27. ob
om. V. 28. in eum *V*.

praemiaque ingentes pagos et compita circum
Thesidae posuere atque inter pocula laeti
mollibus in pratis unctos saliere per utres.

Postquam uixisse animalium coepit carne uesci quae frugibus nocent uel aliquos laeserant fructus, prima existimatur **5** hostia fuisse sus, secunda caper, ille, quia terram rostro protundendo semina rueret, hic quia nitum laeserat. Itaque etiam Ouidius in quinto decimo dat testimonium huic opinioni dicentē Pythagora:

Et prima putatur **10**

hostia sus meruisse necem, quia semina pando
cruerat rostro spemque interfecerat anni:
uite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
dicitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.

Praemia autem posuisse Thesidas cum dicit ingentes pagos **15** et compita circum, Athenienses significat a rege Theseo dictos. Itaque ludis quia praemium uictoris erat caper, qui graece *τράγος*, tragoedia coepit appellari genus quoddam carminis, ab antiquis causa spectaculi institutum.

385. Nec non Ausonii, Troia gens orsa, coloni **20**
uersibus incomptis ludunt risuque soluto,
oraeque corticibus sumunt horrenda cauatis,
sed te, Bacche, uocant per carmina laeta tibique
oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.

Hic quoque ritus oscillorum iactationis frequens in Italia ab **25** Atticis est traditus: celebratur autem feriis sementinis, ex hac causa ab Atheniensibus institutus. Icarus pastor Atticus cum a Libero patre accepisset vinum deportandum uenale et praeciperet ignorantibus adhuc usum huius, ut parce biberent, illi sapore delectati contumaces fuerunt praecepto. **30** Itaque cum corpus eorum solueretur ebrietate et somno, arbitrati se uenenum accepisse, interfecerunt Icarum. Canis

4. iussisse *P*: Postquam mortale genus animalium coepit carne uesci: ex his quae frugibus nocerent—laederent *E*. 5. alios *P*. 6. quia] quod *P*. 7. quia] quod *P*. 8. Ouidius etiam *P*. dat om. *V*. 11. quia] quod *P*. 15. Theseidas *P*. ingentis *V*. 17. quia] quod *P*. uictoriae *V*. 18. grege *τράγος* *V*: tragos *P*. 27. hac om. *V*. 30. illo *P*. delecta *V*. 31. cum et corpus *V*.

autem eius, sine domino reuersus ad Erigonen filiam, dux
fuit quaerenti patrem. Illa autem cognita morte Icari sus-
pendio se necanit, canis uero non recedens a corpore do-
minorum inedia consumptus est. Cum autem subita pestilen-
tia in Attica incidisset, et noui generis uirgines alienatae
mente suspendio se necarent in siluis, consultum est oracu-
lum Apollinis de fine tam luctuosi furoris. Responsum est
remedium futurum praesens supplicium eorum qui occiderant
Icarum. Quibus conquisitis et interfectis, sacratoque inter
10 sidera Icaro et filia et cane plane ut numinibus sacrificium
institutum est, quo oscilla imitarentur suspendia Atticarum
uirginum.

425. Elaeam graece dicunt oliuam, ex qua premitur
oleum, quod *ἔλαιον* uocatur: *ἔλεος* dicitur misericordia, quae
15 quia contigit iis quibus pax datur, olea pacis signum est.

437. Et iuuat undantem buxo spectare Cytoron.

Cytoros est oppidum Ponticum fertile buxo non solum, sed
praecipue.

438. Naryciaeque picis lucos. Narycia est oppidum
20 Locridos piccis frequens.

448. Ityraei natio est Scytharum.

464. Ephyrea aera, Corinthia. Ephyra enim prius dicta
est, quam Corinthus.

469. Tempe sunt loca nemorosa, frigida, fontana.

25 478. Defectus solis uarios lunaeque labores.
Deficit sol, cum eius orbem subit luna et obstat radiis. Lu-
nae autem defectio fit, quia non suo lumine lucet, sed eo
quod a sole accepit, cum in umbram terrae uenit. Aestus
autem maris ad lunae motum et rationem fiunt. Sed lunae
30 sunt quinque motus, diurnus, menstruus, annuus, latitudinis,
altitudinis. Hi extremi ad mare pertinent. Terrae autem

3. uero *om. V.* corporum *V.* 5. alienati *P.* 6. necarent *editores:*
necabant *VPE.* 10. ut *om. VPE.* 11. imitarentur *E,* temptarentur
V, tentarentur *P.* 14. eleon *P.* dicitur *om. V.* eleos *P,* *ἑλεως V.*

15. quia] quod *P.* pax *E,* parum *VP.* 19. Naricia *E,* Na-
rycis *P,* Naricis *V.* 22. Ephyre enim *V.* 26. et obstat *E:*
et *om. VP.* 27. quia] quod *P.* 28. accepit *VE,* accipit *P.*

29. motus *P.* 30. longitudinis latitudinis (*om. altitudinis*) *P.*

tremoris tres causae sunt. Nam aut uentis inclusis exitum quaerentibus fundamenta quassantur, et his labefactis superiora continuantur, aut igni, quem inesse Aetna terrae docet, exusta occidunt, cumque iis onus ipsorum subsidit, aut aquis id quod sustinent delabi in liquorem patiuntur, et consumptis 5 terris lacus constituuntur.

481. Quid tantum oceano properent se tingere soles
hiberni, uel quae tardis mora noctibus obstat.

Breuem diem facit brumalis circuitus, cum octaua parte maior est ea pars circuli quae subiecta terris est, et superior 10 eadem minor.

483. Sin, has ne possim naturae accedere partis,
frigidus obstiterit circum praecordia sanguis.

Significat sanguine circum praecordia ducto animum, scilicet Empedoclis sententia.

15

487. Sperchios est Thessaliae flumen, Taygeta Laconices, ubi uenantur uirgines Laconicae. Laconice enim Laecenas facit, Lacedaemon Lacedaemonias: Laconice regio est, Lacedaemon oppidum Spartae dicitur, unde Spartanae sunt eadem uirgines.

20

506. Vt gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.

Tyriam purpuram uult intellegi Sarranum ostrum. Tyron enim Sarram appellatam Homerus docet, quem etiam Ennius sequitur auctorem, cum dicit Poenos Sarra oriundos.

361. Tabulata per ulmos rami sunt, qui uites sustinent 25 per translationem, quia rustici cum putant, supra eos ramos stant, hoc est tabulas.

417. Antes effectos ordines inter uites ad uindemiam factos dicit, et tum maxime subitos imbres periculosos esse.

1. aut *E*, aiunt *P*, om. *V*. 2. et] ex *V*. labefactatis *V*: ut iis labefactis *E*. 4. sonus *VPE*. 5. sustinet *P*. et *Duebnerus*: sed *VPE*. 7. oceani *V*. 9. brumalis circuitus om. *VPE*. 10. est brumalis et s. e. minor circuitus *VPE*. 12. partes *P*. 14. sanguinem *V*. scilicet animum *V*: scilicet om. *PE*. 15. sententia] somnia *P*. 16. flumen *VE*, fluuius *P*. Laconiae *VP*, laconicis *E*. 17. Laconicae om. *P*. Lacedaemon Lacedaemonius *V*. 18. regno *P*. 26. quia] quoniam *P*. rustici quum putant *E*, rusticum putat *VP*. super *P*. 27. inter uites om. *P*. 28. umbris *P*.

519. Teritur Sicyonia bacca trapetis. Sicyoniam baccam oliuam dicit: Trapetum torcular est olei.

536. Dictae regi, Ioui a Dicte, monte Cretae, in qua educatus creditur.

5 Liber III. 1. Te quoque, magna Pales, et te memorande canemus,
pastor ab Amphryso, uos siluae amnes-
que Lycaeï.

Pales dea est pastorum, cuius diem sacrum appellant Pa-
10 rilia transposita littera l, quae si suo loco esset Paliria
potius dicerentur: qui dies natalis est urbis Romae, quae a
pastoribus est condita. Huius autem, cuius deae esset, etiam
ritus declarat natura. Nam et ignem transiliunt accensis stra-
mentis more agresti ibi hunc diem colentes et lacte libant,
15 qui fructus ex pecore tollitur. Amphrysos flumen est Thes-
saliae, cuius regionem quandam Molossi incolunt, quorum
rex fuit Admetus, Pheretis filius, cuius pecora et armenta
panit Apollo, iussus seruiendi contumelia decem annis luere
temeritatem, qua cyclopes perdiderat, qui fulmen fecerant,
20 quia indignabatur eo percussum Asclepium. His ergo inuo-
cat eum cum Pale. Lycaeus mons Arcadiae regionis, quae
pecorum studiosa est.

4. Quis aut Eurysthea durum
aut illandati nescit Busiridis aras.

25 Eurystheus rex fuit, cuius imperio Hercules intolerabilia sti-
pendia sustinuit. Busiris, Neptuni filius, rex Aegyptiorum
fuit, aduenas ad aras immolare solitus, quem Hercules in-
terfecit.

6. Cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos.

30 Hylas, Thiodamantis filius, Dryopum regis, quorum gens

1. Sycionia bacca oliua dicitur P. 2. torcularem olei VE, torcu-
lare olei P. 3. rei P. a Dictea P. 5. et] ex V. 9. cui V. appella-
bant P. Paliria i. m. Parilia V. 10. si om. V. 12. etiam om. V.

13. natura om. V. 14. lactem (om. et) VPE. 15. Amphry-
sus fluuius (om. est) P. 17. pheritis P. 18. anni tulere V.

19. fecerat V. 20. quia] quoniam P. 21. cum Pale E: cum
om. VP. 24. aut — aras post sustinuit ponit P. 30. Theoda-
mantis P.

subiecta Parnaso fuit, qui patre interfecto Herculem secutus fuit, studio eius uirtutis ardens. Cum ex comitatu Argonautarum in Mysia Hercules recessisset ad materiam quaerendam remi, quem fractum uolebat reficere, et Hylas ad hauriendam aquam fluminis Ascanii urnam extulisset, dum accedit ad ripam, adamatus a nymphis est. Propter hunc Hercules comites deseruit nec secutus Iasonem, ut refert Apollonius in Argonautis: eius fluminis Nympha Madide tunicae partus est. Et Apollonius refert in Argonautis ἀλεξιότιον ὀνομαζόμενο. Latonia Delos, quia ibi peperit Apollinem et Dianam in ipsa palmae et oleae arbore.

10. Primus ego in patriam mecum, modo uita supersit,
Aonio rediens deducam uertice musas,
primus Idumaeas referam tibi, Mantua, palmas.

Terram, quae nunc Boeotia uocatur, habuerunt ante Hyantes, Leleges, Hectenes, Stemanti, Aones, unde adhuc Aonia dicitur. Est autem in ea Helicon mons sacer musis, in cuius uertice musius fons expressus dicitur ungula Pegasi, quem alii Aganippen, alii Hippocerenen uocant. Inde ergo se deducturum musas dicit, quia primus Mantuanorum earmina scripserit. Idumaeas autem palmas ab Idumaeorum gente, id est Iudaeorum, quae regio est in Syria Palaestina. Locum autem hunc dixit, quod non ibi tantum sint palmae, sed praecipuae.

14. Vbi flexibus errat Mincius. Mincius flumen, ex Betanaco lacu fluens, praeterit Mantuam.

5. Ascanii flunii P. 6. est om. IP: dedi ex E. Propter] per V. 7. ut refert Apollonius in Argonautis et Alexion in onomacrito (rell. om.) P. 8. Madide tunicae] Meliae Euniceae E: cf. Theocr. 43, 45. Well. ad Apoll. Rhod. 2, 4. Ad fontem Celei uenit fluminis Scholl. Bernens. ad Ecl. 6, 43. 9. ἀλ. ὄνομ.] μέση δ' ἐν καὶ βυ. ε δὲ νη E: cf. Apoll. Rhod. 1, 1239. 10. Latona Delos F. quia] quoniam P. in ipsa E, in apisa P, Mapisa F. 11. oleae] deae F. arbores F. 15. Terra F. 16. Entenes F: Leleges Gritones (Entenes Duebn.) Stemmatones unde P. Stemanti] Temmices E: Strab. IX, 401. F II, 321. 19. quem] quae F. 20. ducturum F. quia] quoniam P. 21. ab Idumaeorum E: ab om. IP. 23. hunc dixit om. F. 25. erat V. fluius P.

19. Cuncta mihi, Alpheum linquens lucosque Molorchī,
cursibus et crudo decernet Graecia caestu.

Eos significat ludos, qui in Achaia celebrantur quinto quoque anno, et appellantur Olympia, et eos qui in Arcadia, 5 et dicuntur Nemea. Alpheos enim flumen est Achaiae, iuxta quem Elis oppidum, extra quod Olympii Iouis templum. Ibi celebrantur quinquennialia certamina gymnica. Lucos Molorchī Nemeam dicit. Molorchus fuit Herculis hospes, apud quem is diuersatus est, cum proficisceretur ad leonem Ne- 10 meum necandum. Qui cum immolaturus esset unicum arietem quem habebat, ut Herculem liberalius acciperet, impetrauit ab eo Hercules, ut cum seruaret, immolaturus uel uictori tanquam deo, uel uicto et interfecto leone cum solutus esset uel odio Iunonis, ne ei caelestes honores contingerent, uel 15 fatigatus, expectatus mira celeritate damnum correxit, sumpta apiacea corona, qua honorantur, qui Nemea uincunt. Superuenit itaque et Molorcho paranti sacrificium manibus, ubi et aries immolatus erat. Inde Nemea instituta sunt: postea Archemori manibus sunt renouata a septem uiris, qui Thebas 20 petebant. Sed Molorchī mentio est apud Callimachum in *Αἰτίων* libris.

25. Purpurea intexti tollunt aulaea Britannī.

Plerumque ludis Domitiani imperatoris, quas proxime gentes deuicit, earum habitum et figuram aulaeis intexunt, quo sac- 25 pius redingretur memoria uirtutis [erat], quam populo ostendant. Britannos autem pro qualibet gente dixit.

27. Gangaridum faciam uictorisque arma Quirini.

4. Olympica *V*. 5. est fluuius *P*. 6. oppidum Elis *P*. 8. Nemea *VPE*. 9. Nemeum leonem *P*. 11. liberaliter *P*. 13. et *om. V*. Fortasse interfecto manibus Interfecto autem leone cum sopitus esset: cf. O. Iahu, *Mus. Rhen. a.* 1845. p. 618 sqq. et Naekii opusc. II, p. 119. 15. celeritate damnum *E*, damnum (Daunium *V*.) celeritate *VP*. sumptaque picea *VPE*: apiacea *Nae-kius*. 16. hornantur qui in Nemea *P*. Fortasse sumptaque apiacea corona — uincunt, tricesimo, postquam ab hospite profectus erat, die ad eum uenit. Superuenit itaque. 17. parante *P*. ibi *P*. 19. reuocata *V*. 21. αἰτέον *V*, Etion *P*. 22. alea *V*. 23. Domitiani *om. PE*. gentis *V*. 25. reintegretur *VP*. erat *om. E*. fortases eius. ostendit *V*.

Addam urbes Asiae domitas pulsumque Niphatem
et duo rapta manu diuerso ex hoste tropaea.
Gangaridae dicuntur ab Indiae flumine Gange. Cingitur enim
Caucaso India et flumine et oceano. — Quirinum uictorem
Romulum significat. Sic enim Proculus Iulius persuasit po- 5
pulo, cum Romulus non compareret, cum uidisse, ab eoque
in mandatis accepisse, uti populus Romanus Quirinum se ap-
pellaret, quia in numerum deorum esset receptus. Niphates
est mons Armeniae, quae cingitur Tigri Euphrateque flu-
minibus. Est et pars Mesopotamiae. Haec autem flumina 10
decurrunt in Persicum sinum. Diuerso ex hoste tropaea:
significat orientali et occidentali.

34. Stabunt et Parii lapides, spirantia signa,
Assaraci proles demissaeque ab Ioue gentis
nomina, Trosque parens et Troiae Cynthius auctor. 15
Paros insula est Cyclas in Aegaeo mari, in qua mons est
Marpessos, unde marmor exciditur candidum, ut ipse Ver-
gilius in sexto Marpesiam caudem uocat. Assaraci autem
prolem uult accipi Caesarem, qui deducat progeniem ab
Aenea, qui ex Anchise patre est. Capys Assaraci filius, 20
Assaracus autem Trois, Tros ipse Erichthonii filius, Erich-
thonius ex Electra et Ioue nascitur, ut Scilos, scriptor tra-
gicus, sentit. — Cynthius est Apollo a monte insulae Deli
Cyntho dictus. Idcirco Troiae auctor dicitur, quod eam mu-
nierit sub Laomedonte et Neptunus. 25

37. Inuidia infelix furias annemque seuerum
Cocyti metuet tortosque Ixionis angues.
Potest uideri haec sententia ambigua, quia et angues inter-
pretari aliquis potest rotam et non exsuperabile saxum Ixio-
nis, sed nec praeter rotam et saxum aliud esse supplicium, 30
ipse Vergilius. Sentit enim illum a furia et Pirithoum [ur-

3. dicuntur Indi a flumine *P.* 4. flumine oceano *I.* 6. eo
(om. que; *V.* 8. quia] quoniam *P.* 13. lapi'is *V.* 17. ex-
ciditur *VE*, excinditur *P.* 22. ut om. *P.* Soilos *P.* tragicus
scriptor *V.* 28. Potest] post *V.* quia *E*, quod *P*, om. *I.*
30. praeter] per *P.* alius *P.* 31. fortasse Vergilius dissentit.
Sentit. furia *E*, syria *I.P.*

gueri] epulis regii apparatus, quarum prius incendantur, et motu impendente saxi urgueri, cum ait:

Quid memorem Lapithas, Ixiona Pirithoumque,
quos super atra silex iamiam lapsura cadentique

5 imminet adsimilis.

Sed significatio horum versuum fere haec est: Quisquis in-
uiderit huic operi, debebit timere post excessum uitae sup-
plicia, quae pati existimantur defuncti, et furias. Cocytus
autem palus est inferorum et Styx. Styga si diceret seue-
10 ram, intellegeremus eam ob hoc dici, quod eius religio teneat
deos. Per eam enim iurare creduntur. Sed Cocyti amnem
dicit, quia luctuosa uoce appellatur. Seuerum autem signi-
ficat tristem, quod proprium est morti.

40. Interea Dryadum siluas saltusque sequamur
15 intactos:

hoc est, scribamus carmen agreste imperatum a Maecenate.

43. Vocat ingenti clamore Cithaeron

Taygetique canes domitrixque Epidaurus equorum.

Cithaeron mons est Boeotiae, ubi arcana Liberi patris sacra
20 celebrantur tertio quoque anno, quae trieterica dicuntur.
Existimatur autem Liber esse cum musis, et ideo ex hedera,
fronde eius, corona poetis datur. Nunc igitur uocari se
eius sacris uult accipi, quod et de uitibus praeceperit. Tay-
getos canes dicit Laconicos a Taygeto, monte Laconices.
25 Epidaurus est Peloponnesi ciuitas, unde optimi et genero-
sissimi equi exeunt.

46. Mox tamen ardentis accingar dicere pugnas

Caesaris, et nomen fama tot ferre per annos,

Tithoni prima quot abest ab origine Caesar.

30 Pollicetur autem se quoque Caesaris Octauiani, qui postea

1. quarum] *fortasse* quae. 2. impendente] et pendente *V*

4. cadenti *P*. 6. inuiderit *E*, uiderit *VP*. 9. palos *V*. di-
ceret *E*, dicet *V*, dicent *P*. seuerum *P*. 10. ob hoc] sic *P*.

12. quia] quod *P*. seueram *V*. 18. Taygetique — equorum
om. V: aquarum *P*. 20. colebantur *V*. trieterica *E*, Triaterica
VP. 21. exedere *V*. 22. frondi *P*. Nunc *editores*: cum *VPE*.

23. quod] qui *P*. praecepit *P*. 24. Laconices *E*, Laconiae *VP*.

25. Peloponensium (*om. ciuitas*) *P*. generosi *V*. 28. et *om.*
V. 30. Octauii *P*.

Augustus cognominatus est, scripturum uictoriam, et quidam putant eum promissis fidem destituisse, ignorantes non quidem *πρωτογονιέως* acta eius scripsisse, sed tamen non claudicare quantum ad fidei pertinet uinculum. In octauo enim descripsit in clipeo eius pugnam et Actiacum bellum, quod 5 gestum est cum Antonio. Tithonus autem fuit Laomedontis filius, frater Priami, qui existimatur ab Aurora adamatus uxorem eam habuisse. Priami autem filia Creusa, Aeneae uxor, mater Ascanii, a quo secuta est gens, quae ad Caesarem peruenit. 10

60. Aetas Lucinam iustosque pati hymenaeos

desinit ante decem, post quattuor incipit annos.

Ex Lucina partus, ex Hymenaeo concubitus accipiemus. Itaque hoc ait, post annum quartum et intra decimum ad concipiendum utiles esse boues, extra finem hunc parum. 15

82. Spadices glaucique: palmae, cuius iam deficit color, colorem dicit. Siculi enim palmam, quam Graeci *γοβίζα* appellant, uocant *σπάδιζα*. Spadicis color est, quem *λευκόπυρον* uocant, hoc est albus et fuscus: glaucus autem color uiridis. 20

89. Talis Amyclaei domitas Pollucis bobenis

Cyllaros, et quorum Graii meminere poetae,

Martis equi biuges et magni currus Achillis.

Amyclae oppidum est Laconices, ut refert Homerus in catalogo ducum, qui ad Troiam armis accesserunt. Pollux au- 25 tem et Castor Lacedaemone nati sunt, qui existimantur equos accepisse a Iunone muneris nomine, *Ξάρθον καὶ Κέλλαρον*, quos ei Neptunus donauerat. Martis equi traduntur *Δειμὸς καὶ Φόβος* Homero auctore, Achillis *Ξάρθος καὶ Αἰθών*: Quidam quattuor putant et iis adiciunt *Πόδαργον καὶ Λάμ- 30*

4. quidam] qui P. 2. putant enim D, om. VP. pro mnsis I.

3. prohegumenos VP. tamen om. I. 6. est gestum I. 11. Luciniam I. pati om. VP. 16. Spadices palmae c. i. def. glaucique color IP: glaucique om. E. 17. phenica P. 18. *πλαθειζα* I, spadicica P. Callucis VP, Spadix E. 18. leucopyrum P. 22. equorum grai (om. et) I. 23. biugis I. Achille V. 24. Amyclae E, om. VP. ut editores, unde VPE. 25. ad Troiam E, maiorum VP. 27. Xanthum et Cyllarum P. 28. Dimos et Phebos P. *γῆρος* I. 29. Xanthus et Aethon P. 30. Podargum et Lampron P.

πορ. Sed iis qui duos credunt haec eorum epitheta fuisse persuasio est.

92. Talis et ipse iubam ceruice effudit equina
coniugis aduentu pernix Saturnus, et altum

5 Pelion hinnitu fugiens implevit acuto.

Saturnus Philyram, Oceani et Tethyos filiam, existimatur adamasse, et cum ea se mutasset in equam, ut cum falleret, ille quoque in equum transfiguratus cum ea concubuit: ex quibus natus est Chiron, doctissimus centaurus. Pelion est

10 Thessaliae mons.

122. Neptunice ipsa deducat origine gentem.

Neptunus Cereri cum uim adferre uellet, ea se in equam transfigurauit: nihilo minus incepto non destitit Neptunus eamque ita compressit, quod genus equorum inde proditur esse.

15 113. Primus Erichthonius currus et quattuor ausus
iungere equos, rapidusque rotis insistere uictor.

Frena Pelethronii Lapithae gyrosque dedere.

Erichthonius Electrae et Iouis filius fuit: sed huius nunc mentio non est, sed Attici, Vulcani filii et terrae * * * cum cu-

20 piditate eius patris luctando inualuisse Mineruae per certamina natus est, a terra et a certamine Erichthonius dictus.

Primus autem dicitur quadrigis usus, quo decentius celaret pedes anguinos suos. Lapithae natio est Thessalorum, Pelethronii dicti a loco, qui subiectus esse Pelio monti dicitur,

25 ab eo quod medicamentorum magna uis ibi nascatur, quae graeci γλωσσηματικῶς θρόνα uocant. Pelion autem est eadem lingua liuidum. Lapithae ergo primi existimantur equitasse, et ut Palaephatus in libro Ἀπίστων ait, eius gentis utique [et hei pro hi diphthongus est] graeca] ii qui in Nephle ca-

1. esse *V*. persuasum *E*. 3. effundit *V*. 4. aduentum a Turnus et *V*. 6. filiam oceani et Thetidis phyliram *P*: Tethiis *V*. 12. cum Cereri *P*. 13. inceptu *V*. non *E*, om. *VP*.

14. ita om. *V*. 16. rapidisque *P*. 17. Phetronii *i. m.* Pelethronii *V*. 19. lacunam indicauit *Duebnerus*. 20. inualuisse Mineruae] nim uoluisset inferre *E*. 24. dicitur om. *P*. 25. eo quod] eoque *P*. quae] quod *V*. 26. glossematicos *P*, glossematici *V*. trona *P*, θρόνον *V*. uocant om. *V*. 27. Ἀπίστων *Duebnerus*: ariston *VPE*. 29. et hei — ii qui om. *PE*.

stello morentur. Ex qua causa centauri nebulae filii creduntur, et Ixion iis mercedem promisit, si furentem taurorum gregem occidissent, quorum impetus cum uelocitate effugerent et ipsos telis conficerent, ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, quod est figere, καὶ ταύρων centauri dicti sunt. Existimati sunt bifor-5 mes, quia primi equitare coeperunt.

146. Est lucos Silari circa ilicibusque uirentem
plurimus Alburnum uolitans, cui nomen asilo
Romanum est, ὀστρεον Graii uertere nocantes.

Silarus flumen est Lucaniae, portus Alburnus et eiusdem no- 10
minis mons ad sextum a primis tabernis. Mentionem facit
Lucilius hoc uersu: Quattuor hinc Silari ad flumen portumque
Alburnum. Asilus genus est tabani adeo acre, ut soleat ar-
menta buccera inquietare: uocatur graece ὀστρεος. Meminit
autem historiae hoc loco Vergilius eius, quam Ouidius in 15
primo Metamorphoseon exposuit plene, referens Inachi filiam
Io, compressam a Ioue, mutatam in uaccam, actam esse per
orbem terrarum oestro, donec ad flumen Nilum uenit, ubi
mitigata Iunone finitus sit eius labor, quam Inachiam dicit
Vergilius. 20

151. Et sicci ripa Tanagri. Tanagrus torrens est Lu-
caniae, qui, cum pluuias sunt, effusior est et sacuit, cum
serenum, siccus est.

180. Alpheus flumen est Achaiae. Pisa est oppidum,
quod habuit Oenomaus. 25

202. Hic uel ad Elei metas et maxima campi.

Eleus campus stadium Olympicum, ubi equi quoque certant.

197. Scythia regio est septentrionalis.

204. Belgae natio Gallorum.

231. Carix herba, quae nascitur in paludibus. 30

1. taurorum *E*, centaurorum *IP*. 3. occidi set *P*. quor m uelo-
citate cum impetus effugerent et *E*, quorum uelocitate quorum cum
impetus effugerint (*om.* et) *IP*. 5. fugere *I*. καὶ ταύρων *I*, et taur-
ris *P*. 6. quia] quoniam *P*. (qui *Ducbn.*) equitari *P*. 7. locus *F*.

8. cum *I*. 9. oestrum *P*. grai *F*. 10. Silaris *V*. est Lucaniae
om. *F*. 11. primis] parnis *P*. 12. hinc] huic *V*. ad Silari *FPE*.

13. taburnum *F*. Asilo *FPE*. est *om.* *V*. acer *V*. soleant *V*. 16.
metamorphoseos *F*. 18. ibi *FPE*. 23. siccum est *F*. 24. fluminis
P. Pisae (*om.* est) *FPE*. 24. habitauit *P*. 28. regionem *I*.

255. Sabelli gens est Italiae, coniuncta mari, ubi maxima copia aprorum est.

282. Hippomanes, quod saepe malae legere nouercae.

Hippomanes nunc significat id quod ex inguinibus defluit 5 equarum, quod datur amatorium et furorem facit, si aut in-
tempestiuum est aut excedit modum. Theocritus herbam
esse dicit, quam equi si gustauerint, efferantur.

267. Quo tempore primum

Potniades malis membra absumpsere quadrigae.

10 Potnia urbs est Bocotiae, ubi Glaucus, Sisyphi filius et Me-
ropes, ut Asclepiades in *τραγῳδομένων* libro primo ait, ha-
buit equas, quas adsuenerat humana carne alere, quo cupi-
dinus in hostem irruerent et perniciosius. Ipsum autem, cum
alimenta defecissent, deuorauerunt in ludis funebribus Peliae.

15 Quidam autem has equas Diomedis fuisse, quas Hercules ad
Eurysthea perduxerit, et ab Eurystheo a Sisypho distractas,
eumque filio suo dedisse.

293. Castalios fontis. Castalius fons est Delphis in Apol-
linis oraculo, qui adluit ipsam aram dei, dictus a Castalio,

20 Delphi, filii Apollinis, filio, nepote Neptuni. Apollo autem
dicitur Musagetes, quia musarum dux existimetur, ut Lutatius
in primo communis historiae ait: Qui deorum curam egerat.

304. Aquarius hiemem et pisces finit: ab iis uer in-
cipit, hoc est ab ariete.

25 312. Cinyphii tondent hirci setasque comantis.

Cinyps oppidum est et flumen Africae regionis Garamantum,
apud quos hirci uillosissimi nascuntur, quos tondent ad cili-
cia, quibus nautae utuntur.

1. est om. F. 4. nunc om. P. ex om. F. 5. datum FPE et E, ei
FP. aut] ut F. 6. herbam esse] Thebam est F. 8. tempore] ipse
F. 9. adsumpsere F. 11. Tragodumenon P. 12. adsuerat F.
cupidinis F. 14. deuorauerunt F. funebris F. 18. fontes P. 20.
Delphici FE, Delphis P. filii om. FPE. nepotis P. 21. Musagetis F.
quia] quod P. dux om. FP: musis sacrum E. Lutatius P. 22.
prima F. Qui] quod P. 23. finit editores: finit FE, fa-
ciunt P. 24. ab om. P. 25. setasue F. comantes P. 27.
elicia V. 28. utantur F.

391. Munere sic niueo captam te, Luna, fefellit,
in nemora alta uocans, nec tu aspernata uocantem.

Pan, Mercurii filius, cum Lunam concupisset, et haberet optimum pecus, poscente ea partem pecoris pro concubitu dicitur pollicitus, et duas partes fecisse gregem, quarum 5 alteram candidiorem, sed lanae crassioris: Lunam deceptam candore deterius pecus abduxisse poeta significat.

338. Litoraue Alcyonen resonant Acalanthida dumi.

Alcyone filia Aeoli, uxor Ceycis, quae cum uiro naufragio amisso mutata est in aues alcyonas: cuius partus dum ex- 10 cluditur, septem diebus mare quietum est. Acalanthis est ea quae graece dicitur *ἀκάρθις*, dicta est latine carduelis a carduo. Dumi uocantur aspera loca inculta collicosa [alii lusciniam].

340. Mapalia, loca deserta Punica. 15

345. Amyclaeumque canem Cressamque pharetram.

Amyclae oppidum Laconices: significat ergo Laconicum canem. Cressam, Cretensem, quia ibi optimi sagittarii sunt.

351. *Ῥοδόπη* mons Thraciae. Medium axem dicit septentrionem. 20

382. Rhipaeo tunditur Euro. Significat uento, non utique eo qui ab ortu flat, sed eo quem aquilonem uocamus. Rhipaeos montes quidam putauerunt Alpes, sed proprie sunt Rhipaei montes Scythiae. Scythium quidam interpretantur lupini colorem, quidam hibiscum. 25

408. Iberi, Hispani a flumine Ibero.

415. Galbanum medicamenti genus.

425. Calabria regio, in qua Brundisium est oppidum.

451. Scylla bulbi genus, unde inficitur acetum, quod scyllites dicitur. — Elleborum genus medicamenti uenenati, 30 quod interdum mortiferum est.

1. Munera *V.* te captam *V.* 5. partis *V.* 7. candidiore *P.*
9. Ceyce cui cum uero naufragio *TP*, Ceicis quoniam naufragio *E.*
10. admisso *V.* fortasse auem alcyonem. 12 *ἀκάρθις V.*
acanthis *P.* 18. quia] quod *P.* 19. Rhodope *P.* dixit *V.* 21.
tunduntur *V.* 22. fluat sed cum *V.* 23. montis *V.* quidam
om. V. Alpes *E.* *om. VP.* 27. Galbani *TP.E.* genere *V.* 29.
scyllites] scyllius *P.* 30. uenenati *om. V.*

461. Bisaltae gens est Thracum, Geloni Scythiae, et utrique a regionibus dicti.

475. Iapidia regio dicta est Ilstriae.

129. Ipsa autem macie [immodice] tenuant armenta non lentas, et deinceps uersusque sequentes. Significat sub tempore concubitus maribus pabulum subministrari ociosis debere, feminis omnia deneganda, insuperque eas etiam opere fatigandas, quia non aliter, quod ex maribus sit natum, possit conseruare corporis decorem, feminaeque, nisi ieiunio ex-
10 aruerint et labore, conceptum semen retinere non possint. Nam genitale arum sulcosque, honeste obscœna equarum per allegoriam interponens, et ostendit et texit illecebras inductio amoris.

264. Quid lynces uariae. Videtur ideo eas illi adsignare, ut per earum colorem indicetur in uino uarias hominum esse mentes, uel ut per eas sacuitia demonstraretur, quod quidam poti infinitam excedunt crudelitatem, uel quod tale sit uinum, ut ni sua feras quoque sub suam potestatem redigat.

339. Quid tibi pastores Libyae, quid pascua uersu
20 prosequar et raris habitata mapalia tectis?

Numidæ mapalia uocant tecta sua, quæ subducta sunt manibus suis post amissum regem Persæ inuersa pro domicilio habere coeperant.

Liber IV. 1. Protinus aerii mellis caelestia dona
25 prosequar.

Quidam dicunt mel in aere nasci, quidam apes colligere: quo tempore Iuppiter in Ida nutriebatur, tum primum ex aere fluxisse, eoque ipso altum.

10. Petulci, lasciuientes haedi.

30 11. Aut errans bucula campo. Vaccam dicit.

14. Meropesque aliaeque uolucres. Meropes dicuntur aues,

1. Scythae P. 2. regibus T. dicti om. P. 4. tenuarat V. 7. denegando VP. 8. quia] quoniam P. ex] et V. 9. ieiunio T. exaruerunt VP. 10. continere V. possent VP. 11. honesta V. 13. fortasse inducti. 15. inducitur VP. 16. demonstraret V, demonstraretur P. 18. ferasque quoque T. 21. fortasse quæ subductis nauibus suis post amissum regem et inuersis Persæ pro: cf. Sall. Iug. 48. 22. coeperit P. 28. ipsum editores. 31. aliae V.

anes, quas in Italia uocant barbaros, quarum uox quia multiplex capit partitionem uocis, meropes appellantur graece *ἐπο τοῦ μερισμοῦ*, quem Graeci uocant, nos autem partitionem uocis, quam iidem *ῥπα* dicunt *γλωσσηματικῶς*.

15. Et manibus Procne pectus signata cruentis. 5

Hirundo quondam Procne, Pandionis filia, quae cum filium suum Itym Tereo coniungi pro epulis posuisset, propter quod in anem mutata est, ideo dixit: Et manibus Procne pectus signata cruentis. In hirundinem Philomela fertur ab aliis, non Procne, uersa.

10

30. Casiae uirides et olentia late serpilli. Casia genus est herbae odoratae. Serpillum herbae genus est, quod a serpendo serpillum cognominatur.

63. Trita melisphylla et cerinthae ignobile gramen.

Melisphylla est herba, quam plerique uocant meliloton. Cerinthon est flos luteus cuiusdam herbae, quae copiosissima est in Euboea.

15

125. * * * in quo oppidum est impositum. Tarentum Lacedaemonii condiderunt duce Phalantho, qui sunt dicti Partheniadae, nati cum oppugnaretur Messene non legitimo matrimonio. Oebalia arx ab Oebalo dicitur in Lacedaemone hoc ipsum oppidum, quod praeterfluit Galaesus flumen. — Pompeius, cum oppugnaret piratas, remigibus eorum promisit agros, si uicisset eorum adiutorio: quorum proditione uictor Tarentinorum agros ueteranis diuisit, et quicquid deterrimum fuit, remigibus dedit. Cilices autem tunc exercuerunt piraticam. Est autem in Cilicia promontorium Corycium nomine uxoris Promethei, quae *Κορύχιον* est appellata. Dictum ergo senem Corycium Cilicem intellegi uult, hoc est remigem piratarum.

30

1. quia] quoniam P. 3. a merismo P. quem Graeci uocant om. F. autem om. F. 4. idem F. *ορα* P, *ορην* F. glossematicos FP. 5. pectus om. P. 12. herbae est F. Serpilla P. est om. F. 13. serpilli P, om. F. 14. cerintha P. granum P. 15. Cerinthos F. 20. Partheni inde F. 22. fluius P. 25. uictorum F. 27. Est] Et F. 28. *Κορύχιον* F, Corycion P.

210. Praeterea regem non sic Aegyptos et ingens Lydia.

Lydia natio est in Asia.

211. Aut Medus Hydaspes: flumen Indiae, sed Vergilius Mediae dixit flumen Hydaspem. Ili Medi duce Alexandro Porea, regem Indorum, et ipsam Indiam subegerunt.

287. Nam qua Pellaei gens fortunata Canopi.

Pella est oppidum Macedoniae, patria Alexandri. Omnes autem Alexandrias Alexander constituit. Ergo Canopi Pellaei dicti sunt. Canopus est autem in Aegypto iuxta Alexandriam, a governatore dictus Menelai. Fortunatam autem dixit gentem propter agri fertilitatem.

317. Pastor Aristaeus fugiens Peneia Tempe.

Aristaeus Cyrenes et Apollinis filius est, idem pater Actaeonis, de quo locuti sumus in primi libri commentario, cum enarraremus:

Cultor nemorum cui pingua Ceae
tercentum niuei tondent dumeta iuueni. —

Peneia Tempe: Peneos est Thessaliae flumen, quod in Pindomonte eiusdem terrae oritur. Tempe autem sunt loca frigida, opaca, frondosa, copiosa fontibus uel fluminibus. Hoc commune omnium eiusmodi locorum est, et ideo adiectum est Peneia Tempe, quia poterant et alia intellegi. Dicitur quidem et in iis locis praecipue, ubi Peneus oritur, ut in primo
25 Metamorphoseon Ovidius refert dicens:

Est nemus Haemoniae praerupta quod undique claudit
silua: uocant Tempe, per quae Peneos ab imo
effusus Pindo spumosis uoluitur undis.

387. Est in Carpathii Neptuni gurgite uates.

30 Carpathium mare ab insula Carpatho dictum, quae existimatur obiecta Peneo.

3 Lydia] Lydiae media P: Lydia media nationes in Asia E.

4. Aut om. V. fluuius P. 6. Paerea V, per eum PE. 8. Macedoniae om. V. 9. fortasse Canopi incolae. 11. dictum V. Potu: natam V. 19. Peneo V. 23. quia] quoniam P. poterunt V. quidem] quoque P. 24. in E: om. VP. 25. Metamorphoseos V, Metamorph. P. 26. praeruptaque (om. quod) P. claudit — Tempe om. VP: dedi ex E. 27. quem P. uno V.

390. Hic nunc Emathiae portus patriamque reuisit
Pallenen.

Emathia dicitur Macedonia ab Emathione, fratre Memnonis, ubi est urbs Pallene. Sed Proteus in Aegypto natus est, et propter crudelitatem Busiridis dicitur Pallenen petiisse et 5 iterum rediisse in Aegyptum.

429. Cum Proteus consueta petens e fluctibus antra
ibat.

Proteus deus maris, solitus se in omnes figuras conuertere.

462. Altaque Pangaea et Rhesi Mauortia tellus. 10

Pangaeus mons est et Rhodope Thraciae: Rhesi tellus Thracia, quae prius dicta est Aria ab Areo rege, patre Thracis et Edoniae, a quo Thracia dicta est, et quaedam gens est Edoniae. Latine autem interpretatur Aria Martia siue Mauortia. Mauors autem dicitur magna uortens deus. 15

467. Taenarias etiam fauces. Taenaros est Laconices litus, in quo specus est, per quem Hercules existimatur descendisse ad inferos et Orpheus.

520. Spretae Ciconum quo munere matres. Cicones natio Thracum, in qua oppidum est Ismaros. 20

535. Et facilis nenerare Napaeas. Napaeae sunt nymphae aruorum.

110. Et custos furum atque auium cum falce saligna
Hellespontiaci seruet tutela Priapi.

In Hellesponto est Lampsacum oppidum, in quo Priapus for- 25 mosissimus dicitur esse, quem ciues eius colunt ut deum. Is autem in horto ponitur, ut anibus formidini sit, itemque noctu furibus, quod interdum custos uidetur stare.

232. Taygete Vergiliarum ostendit sidus: *συνεζδοχικῶς* una ex his hoc nomine appellatur, e qua totum astrum si- 30 gnificatur Pleiades, quoniam cum hac Iuppiter concubuit in monte, qui ex euentu Taygetos dicitur.

2. Pallentem *V*. 5. praeteriisse et ita *P*, petiisse et ita *E*.
9. omnis *V*. 12. Aria ab Areo *E*, Arsa ab Arseo *VP*. 14.
Edonia *V*. Arsa *VP*, ansa *E*. Marsia est sine Mauorsia *P*.
16. Tenaureas *V*. 20. est oppidum *V*. 21. faciles *V*. 25.
Hellespontum *V*. 27. ut] aut *V*. 28. interdum *editores*: interdum *VP*. 29. synecdocicos *P*, synecdochicos *V*. 30. iis *P*.
31. in] cum *P*.

246.

Inuisa Mineruae

in foribus laxos suspendit aranea casses.

Mars deuicta Thracia dicitur Mineruae donasse regiam puellam ex captiuis nomine Arachnen, quae subtilitate operis lanificii negauit se cedere Mineruae. Ob hoc in araneam ab ea conuersa est, et graece Arachne uocatur.

380. Maconium Liberum patrem dicit, quia Lydia Maconia appellatur.

371. Taurino cornua uultu [erigi.] Eridanus siue Pa-
10 dus, et ideo taurino uultu, quod eius sonus ut tauri mugitus, et ripae flexuosae ut cornua sunt.

2. in foribus laxos suspendit *et casses om. in lacunis VP.* 4. Aracne *V.* 5. linificii *V.* ab ea] a Minerua *P.* 7. quia] quoniam *P.* 9. frigi *V:* *om. E.* 10. ex ideo *V.* 11. sint *V.* Imperfectum *cpus* | et mutilum *in fine add. V:* *finis.* Distichum Alcimii | Mantua da ueniam fama sacrata perenni sit fas pharsalia post simoenta legi *P.*

II.

Scholiorum

**in Vergilii Bucolica, Georgica, Aeneidem
fragmenta,**

e codice rescripto Veronensi edita.

224 a **E**cl. 3, 27. * stipula disperdere carmen. Significanter illud Theocriti translatum locauit, Ἀρχεῖ σοι καλὰ-μας ἀνλὸν ποππύσδεν | ἔχοντι. Disperdere eleganter, ex loco quod in triuiis, re quod stipula, sono quod stridenti. |

30. Bis uenit ad mulctram. Adnotandum quod hic mul-5 etram feminino genere posuerit, cum alibi neutro, Implebunt mulctralia naccac. Totum | antem est ex illo Theocriti, Μόσχον ἐγὼ θήσω, σὺ δὲ θῆς ἱσομάστρα ἄμνον et reliqua. 5 Binos alit ubere foetus. Dixit | suo more binos pro duobus, ut alibi, Bina manu lato crispans hastilia ferro. Prae-10 dicatio uitulae est, quae duos foetus habeat. |

31. Quo pignore certes: | quo opere conflagas | uel quod praemium ad certamen exhibeas. |

b 34. Bisque die numerant ambo pecus: incuntes nume-10 rum non sinunt quicquam | de grege imminuere: alter et hac-15 dos: alteruter etiam haedos, ut cura | propensior indicetur, cum etiam haedorum numerus requiratur. |

37. Alcimedontis: fictum nomen artificis. Nusquam enim laus huius operis inuenitur, | et uoluit obscuriorem sensum reddere noluit ——— [faedera] ——— orum | pi-20 gnus futurae concertationis adiunxit. |

15 c 29. Vitulam m — | operis auditor parat — | apud nete-20 res — | bantur (a)ut co — | arietes a(l)tra — | hirquos he- ro — | lyrici tauros. |

38. Torno facil — | sculptura — | a sonitu . . . | 25

25 39. Corymbi sunt haed — | fructus granis h — | inter se coeunt — |

224, 1. Theocr. 5, 7. 2. EXONTEI codex. 3. G. 3, 177. implebunt supra lineam scriptum est. 4. Theocr. 8, 14. 5. A. 4, 313. 16. auditor supra lineam scriptum est. 19 Num at an ac esset in codice dubitavi.

40. *Et quis fuit alter. Quaeritur, quis significa-* 221 * a
tus ēa de pluribus sit. Alii namque Eudoxum tradunt, ple-
rique Aratum | — ac nomen ascriberit, nonnulli Archime-
den, quidam Hipparchum uel etiam Euctemonem, de Hesio-
5 do | — ntis conuenit, aliqui Eucliden astrologum significari
putant. In medio Cornutus sic aestimat dic|tum esse, ut il-
lud In medio mihi Caesar erit, pro eminebit. |

40. Duo signa. Duos libros putatur ostendere, quos 5 d
nondum publicauerit. |

10 44. Alcimedontis aut | — put ueteres opinio | — lator c
accipitur | — critus meminiss |

46. — edio posuit. sic seq | — (i)a opinionem | — ne 10
Orphei traditur | — (ter) agrestes ho | — (ne) mores ab
eo | — formati sunt. | 15

15 50. — *Palaemonem Augustum* | — ui iudex sit poeta-
rum | — s . . . . pora adhibenda | — e(i)uoce hoc est | — 20
ndo. ||

5, 88. * praemiis Ajax Hectorque discedunt. Pedum 219 a
autem est baculum recuruum, quo pastores utuntur, ut *opé-*
20 *ris auxilium* | aut adminiculum pedum sit, ut ait Eunius in
Ifigenia, Gradum proferre pedum nitere, cessas o fide *dux?*
Pedum ab eo quod | pastores pedes ouium retrahere sole-
ant. Ut autem inputaret munus suum, ait Quod me *cum*
sacpe rogaret, | non tulit Antigones, additque Et erat tum
25 dignus amari. Cetera autem ad laudandum pedum *dicuntur*. |

6, 1. Prima Syracusio: [aut nostra] ex omnibus prima, 5
quasi primus latine bucolicon Vergilius *scribserit uersuusus* |
Siciliensi, id est Theocriti, est autem *ὑπέροβατορ*: nam ordo
hic est, prima nostra Thalea dignata est *uersu Syracusio*
30 *lulere nec erubuit siluas habitare*: aut *Siciliensi ἀλλή-*
γοριζῶς, quasi primus ex Romanis bucolicon *condiderit car-*
men. | Syracusio uersu, Theocriti, quia Syracusae metropolis
Siciliae ciuitas, de qua *Theocritus natus erat*. | ————— |

224*, 1. *Prima uersus pars membranis circumcisis perit. En-*
doxum codex. 2. Hippasychem codex. Euctaemonem codex.
cf. *Vitruu.* IX, 7, 7. 3. Eupliden codex. 4. G. 3, 16. 219, 2.
cf. *Fest.* p. 249 ed. Mueller. 3. bouium codex. 5. omnib.
Prima codex.

10 b 1. Dignata est adroganter dictum, quasi potuerit maiora scribere, *quam bucolicon*, quod ex facili compos — |
 ————— nec sicut olim lusit Anacreon vel Veronensis Catullus, *Cui dono lepidum nouum libellum*, |
 arido modo pumice expositum? Corneli, tibi: namque tu so-5
 lebas meas esse aliquid putare nugas. Item Horatius, *Ibam forte nia* | [sacra, sicut meus est mos, nescio quid meditans nugarum.] Siluas habitare antiqua consuetudine, sicut *Centum urbes habitant* | magnas, ut Graeci dicunt *πλέει τὴν θάλασσαν*, et alibi Vergilius, Caua trabe currimus aequor, 10
 pro super aequor currere. |

15 7. Tristia condere bella. Aut epitheton est omnium bellorum tristia aut specialiter ad ciuilia bella *respicit*, *non canentibus* | tristia, sed illis contra quos gesta sunt. Condere pro componere: sic Horatius, Condo et compono quae 15
 mox *depromere possim*. |

d 4. Vellit, sicut iis solemus facere quos admonemus. Vellit praeteriti temporis, ut admonuit. Cynthium Augustum ait. |

5. Deductum carmen, tenue, gracile, subtile, quale bucolicis — origo ab aucepe em — quia hae deductiores sunt, 20
 id est tenuiores. |

6. Ordo hic est, nunc ego, Vare, agrestem tenui musam modular harundine, supersunt autem qui laudes tuas dicant. | Cupiant *καὶ ἔξοχὴν* legendum, dicere cupiant, sed 20
 implere non possint. ||

a 9. *Non iniussa cano*. Cornutus putat hoc ad musas pertinere, sed illud magis accipiendum, Cynthius aurem uellit et admon | uit, scilicet quia iussu Augusti admonitus sit, ut Bucolica scriberet. Si quis tamen haec quoque, si quis: *ἐπαράληψις*, | si quis delectabitur 30
 his, licet rusticis. Te nostrae, Vare, myricae: hoc est te

11. Catullus ultimum huius uersus locum, arido primum eius qui sequitur occupat: quare dubitari potest, num tot litterae quot dedi inter utramque uocem circumcisis membranarum perierint. 12. Hor. sat. 1, 9, 1. 13. A. 3, 106. 14. A. 3, 191. 16. Hor. epist. 1, 1, 12. 18. Deductum — tenuiores ex Muii auctoritate dedi. 20. Curant priore loco codex. 219 *, 2. ΕΠΙΛΑΛΗΜΕΝΙΣ codex. 3. etc... iticis uel etc... iactis in codice legi. Duo uel tres litterae parua membranarum lacuna et hic et u. 4. perierunt.

etiam humilia canent, et pastor alibi Carminibus | *uestrum*
seruasse Menalcam, ab numinibus nostris caneris. Varum
 ergo prosequitur hoc epicedio, cui etiam conloquia | *credi-*
 tur sub puerorum personis impendere. Duobus tamen illis
 5 pastoralia nomina adtingit. Silenum uero Sirona philoso-
 phum | *uult intellegi: nam Sirona* et Vergilius audiuit. Hic
 tamen [academicus traditur]. ||

7, 22. Quale meo Codro. Codrum plerique Vergilium 263 b
 accipiunt, alii Cornificium, nonnulli Heluim | Cinnam putant,
 10 de quo bene sentit. Similiter autem hunc Codrum in ele-
 giis Valgius honorifice *appellat* et quadam in ecloga de
 eo ait . . . . . ille canit, quali tu uoce canebas at-
 que | sole(s) numeros dicere, Cinna tuos, dulcior ut num-
 quam Pylio profluxerit ore Nestoris | aut *docto* pectore De-
 15 *modoci* . . . tra . . . . ne . . . . llam credis mihi . . . . ui-
 tam | noctem non hilarum posset . . . . ed . . . . falleris
 insanus, quantum si gurgite nauta | Criseae quaerat flumina
 Castaliae . . . . . qui accipiendus est *ῥοιζῶς*. |

24. Hic arguta fistula sacra pinu pendebit: arguta, so-
 20 nora, ut est Arguto percurrens pectine telam. Sacra pinu:
 consecrata enim solent | ea pendere, quae noucant certamen
 agentes. |

6. academicus traditur *Maium secutus scripsi*, quamquam maior lit-
 terarum numerus in codice esse mihi uidebatur. 263. Finem mem-
 branarum hi uersus non tangunt. Tres enim uersiculi, quods |
 laude | fuer |, qui ultimi sunt alius cuiusdam scholii, quod in ex-
 teriore paginae margine iuxta uerba poetae positum ad hunc inferio-
 rem marginem decurrebat, post primorum huius scholii uersuum finem
 ultimam membranarum partem occupauerant. Ita factum est, ut re-
 liqui quoque uersus non usque ad finem membranarum perscriberentur
 nec quidquam in fine uersuum periret. Quod cum non uidisset Maius,
 lacunarum signa perperam addidit et utroque scholio in unum con-
 tracto primi uersus exitum sic constituit: Heluim. Quod s. . . , se-
 cundi autem uersus exitum cum initio tertii sic: honore et laude . .
 Cornifici. Lacunas quas reliqui explere conatus est R. Fingerus de
 Fulgio poeta p. 453 sqq. 3. appetat Maius: ego nihil satis certo
 cognoscere potui Post ait uestigia quaedam litterarum mihi appare-
 bant, quae nosdum uel quondam uel simile quiddam esse mihi uide-
 bantur: fortasse Codrus at uel Codrus, ut scribendum sit Ille ca-
 nit Codrus. 4. Num soles an solet legerem dubitavi. 8. ut
 est — telam supra lineam scripta sunt. A. 7, 14.

- 263 * a 30. *Ramosa Micon* uiuacis cornua cerui: ἔλλαμμις: non enim addit aut consecrauit aut posuit, sicut illic | *Aeneas haec* de Danaïs uictoribus arma. Viuacis cerui et Homerus ita Ἐννέα μὲν ζώει γενεὰς λακέρουζα χορῶνῃ | ἀνδρῶν ἡβ-
ώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος. | 5
33. *Sinum lactis*. Asper. Sinum est uas uinarium, ut Cicero significat, non ut quidam lactarium. Plautus in 5 *Curculione*, | *Cedo puere sinum*, et respondetur ita, Quasi tu lagynam dicas, in qua Chium uinum solet esse. Sinum ergo uas patulum, | *quod et masculine* sinus uocitatum, hic autem 10 sinum lactis uas quodcumque lacte onustum. Varro de uita PR. lib. 1. | *lepestam* dicebant, ubi erat uinum in mensa positum, aut galeolam aut sinum. Tria enim haec similia sunt, pro quibus nunc | *acratophoron* ponitur. Atta [in Megaren-
sibus nempe — sinus apud mensam,] ubi sermo | 15 solet suboriri seditiosus. |
- 10 37. Galatea, Nerei filia, a Polyphemo cyclope adamata complexum eius euitans | in mare se praecipitauit ut .....
..... alii Corneli | epitheton. Dicit Nerine, ut de-
clararet Siculam esse Galateam. | 20
- c Nerine Galatea | — in oceanina. ||
- 262 a 8, 21. Incipe Maenaios m. m. t. u. Antiquorum more hanc clausulam uelut epodon repetit Theocritum *secutus*, |
Ἀρχεῖτε βουκολιῶδες, μοῦσαι γῆλαι, ἄρχεῖ ἀοιδᾶς. |
22. Argutum nemus est canorum, ut illud *Arguto te-25*
nues percurrens pectine telas. |
22. Maenalus mons Arcadiae. |
- 5 b 29. [Mopse — c — uel de moribus nonnullis culpas —
subitas pleraeque ap —] | in reatum uocatae sint, et ait
quod malier in publico osculum offerre debuerit nec obtule-30
rit plexibil — | Ob id enim institutum hoc apud ueteres ha-
bebatur, ut probaret se temulentam in publico non fuisse uel
i — | nuptias ————— intulisse. |

1. A, 3, 288. 2. Lege Hesiodus: cf. Hes. fr. C71. Goettl, Plut. de orac. def. 11. T. II, p. 415 C. ONTΩN codex. δε] AAE codex.

4. Plaut. Curc. I, 1, 75. 7. Cf. Seru. in hunc uersum. haec supra lineam scriptum est. 262, 1. Theocr. 1, 64. 3. A, 7, 14.

30. Sparge, marite, nuces. Nuptiali festo nuces diuidi uel in solum abici solent, ut puerorum colligentium strepitu | uox puellae non audiatur, uel ne infausta uerba ad aures ferantur. Est et illa opinio, quod qui nuptias ineunt, 5 *pueriles* | lusus inuiti relinquunt, ut in Terentio, Nunc hic dies aliam uitam, alios mores postulat. |

30. Tibi deserit hesperus Oetan: hoc est tibi hesperus ab Oeta monte consurgit. Inde etiam raptus ille ritus fuit.

||

10 32. *Coniuncta uiro.* Vindictae loco degeneris uiri car- 262 * a
pit societatem. Dumque tibi est odio mea fistula, *ἔρωτικῶς*,
quasi non ipsum | *uirum oderit*, sed genus uitae: an omnia
apud eum posita odit, quia ipse despicabilis sit? |

34. *Hirsutumque supercilium*, morum grauitas luxum
15 refutans. Promissaque barba, annis uirilibus pasta. |

— erii ita est | — rodop. . mons est tra . . . . . aegyp- 5 b
tum positi — | — tes. gens in extrema ————— ||

Georg. 2, 93. * seu quod expandi soleat *ΗΑΝΣΑ·236 a*
OIONEI. Lageos uua leporini coloris, unde et uocabulum
20 *sumptum est*, | uel quia lepores ultra alias adpetunt, siue
quod langon est iuxta dialecticos pedibus *infirmis stare* | ac
per ebrietatem ruere, unde et pigros uel otio deditos lan-
guonas uocarunt *quod et poeta* euidenter notauit, Temp-
tatura pedes olim uincturaque linguam. |

25 99. Argitis graeca quasi Argeotis: minor uua haec me- 5 b
lior, quam si maior. |

102. Rhodia de Rhodo insula. Dis accepta, quod ex
ea maxime numinibus sacrificatur | qu —————

————— | poculis uel pomis pa-
30 rantur. |

11. inuiti coniecit Maius: incauiti uel inauuiti codex. Ter. Adelph.
1, 2, 19. 262 *, 4 5. 6. Haec ita scripta sunt, ut tria scholia
esse uiderentur. 236. In initio paginae unus uel plures uersus per-
ierunt. 2. Pro langon fortasse legendum λαγγεῖν: cf. Steph.
Gloss. cessator λαγγών: Hesych. λαγγών, μεταβόλος, ἔμπορος· λαγ-
γᾶζει, ὄρνει, οἱ δὲ λογγάζει. 5. si mihi uidebatur probabilius,
quam quod Maius legit illa.

d 91. Indiscretim locauit, ut quas quisque uoluerit pro
terrarum situ eligat. |

10 98. Phanaeus promuntorium in Chio insula, ubi Liber et
Apollo maximo *honore* coluntur ——— nes. ||

236 * a 105. ——— quia maxime la-5
renosum | — litus harenosum ac Libyae. |

112. *Apertos*, hoc est colles patentes sine umbra amat
Bacchus, uites bene promeniunt. Taxi arbores floribus ue-
nenatis | *quae frigidis* locis abundant, tepidioribus dene-
gantur. Arabia orientis regio abundantissima. | 10

5 115. *Pictosque Gelonos*, Thracas corporibus interlitis,
industria habentes membra. Sic et alibi Pictique Agathyrsi. |
Nonnulli autem de uersicoloribus eorum uestibus pictos pu-
tant dictos. |

117. *Fert ebenum*, materiem nigram et leuem, obser-15
uandumque quod masculino genere dixerit, nisi forte | — nom
locutus sit ——— ||

239 * a 289. *Tenui*, parum profundae fossae, et fructuosior ha-
betur uinea, quae non in profundum nimium | *alte info-*
ditur. | 20

299. *Neue* inter uites corylum sere ——— arboris
fructus ——— | — assandas in sacras carnes: etiam
uerua ex ea faciunt, sicut ipse alibi, Et ductus cornu sta-
5 bit sacer hircus ad aram pin'*guiaque in uerubus* torrebimus
exta columnis ——— uitibus pecudem caprum immolant 25
Libero | — ede plectantur, ut hanc arborem deo uelut sa-
crificialibus flammis — |

299. *Flagella* dicuntur uitium sine fructibus summitates
de flagri similitudine, quae ante bimatam | *flagella*, postea
palmites *dicuntur a* naturali humanae palmae similitudine, 30
quod in partes multifidas diuiduntur, ut digiti. |

d 291. Aesculus arbos glandifera, paruas tamen has ferens. |

10 298. Vergant, declinent, spectent. ||

221 a 353. * signum illud formatum putetur. Est enim in lin-

236*, 1. *Maxima huius uersus pars cultro circuncisa est. Maius
post harenosum addidit . . . id est. 5. Ante membra uidebar mihi
legere . . . sed uel . . . ad. A. 4, 146. 239*, 4. G. 2, 395.
8. diuiditur codex.*

gna extima caniculae, stella ardentissima, quae solet | germina male operta torrere. |

uitibus spargis. | b

52. Vrgerent, premerent. || d

5 368. — tibus sumant interiecta | — reuerint. Stringe 221 * a comas, attonde luxuriantem. |

373. — enter moneo ———— | *pecus frondib*
super elementorum uim nocituram intellegat, nisi cauerit. ||

535. Septem arces: septem montes, unde etiam dies 222 a
10 sacer septimontii constitutus est. |

536. Dictaeus. Graeci ———— | Impius ———— |

538. Aureus Saturnus, aurei saeculi auctor, cuius in Italia latentis regnum iustissimum | qui ———— | 5

15 3, 1. Te quoque, magna Pales ———— | b

quae ita n — | Palem inuocat de pecorum studiis prouentibusque dicturus, quibus praest Pales. *Εὐπόρος* quidem ad propositum | se parat, sed quoniam in prooemio primi libri Maecenatem adlocutus sit, haesitant, quod a deo no-

20 uum librum inchoauerit: sed in eo Maecenatem ad uicem numinis est precatus. Magna Pales potest communi sensu intellegi | et magnis ———— so- 10

lus religionem — | coli statuit, et cuius die Romam condidit, id est Palilibus. Sic et alibi [poeta], Nunc ueneranda

25 Pales. Appellatur | et Pales Matuta, cuius templum Atilius Romulus uouit *ἀντιδιαστέλλον*, unde magna Pales dicta est. ||

2. Pastor ab Amphryso, Apollo, cui Admeti pecus 222 * a traditus est, qui iuxta Amphrysum, Thessaliae fluuium, hule
30 subiacuit seruus. | Siluae amnesque Lycaei. Lycaeus mons Arcadiae, circa quem Pan deus colitur. Arcadia autem abundat his | pastoriciis etiamnum religionibus, unde et idem Pan Lupercus colitur. Cetera quae uacuas tenuissent |
carmine mentes: uacuas mentes scribentium intellegendum.
35 Sic Lucretius Vacuas aures animumque sagacem. |

221. Inter lineas scholium duorum uersuum exstat, cuius extrema tantum uerba legere potui haec ad mores contra plura. 221 *, 1. interiecta] intellegi legit Maius. 222, 11. G. 3, 295. 222 *, 4. Lucret. 1, 45,

3. Accipitur et uacuas otiosas. Omnia iam uulgata, in uulgum data ac per hoc relinquenda: | *nona enim poetae* sensui libentius tradere solent, quam musationes persequi. |

4. *Eurysthea durum*, dure Herculi imperitantem, et *duritiem* circa eum exercentem, unde illud est Homines nati 5 durum genus. | *Eurystheus autem*, Stheneli filius, rex Argiuorum, Herculi athlas XII imperauit. |

6. *Hylas*, *Thiodamantis* filius, inter Argonautas comes Herculis, in Mysia raptus a nymphis et fonte haustus 10 est. | *Latonia Delos*. *Apolline* et *Diana* *Latona* grauida 10 insequentem draconem Delo inuecta uitauit, | *postquam in coturnicem* auem, quae graece *βοτρυς* dicitur, uersa a *Ione* erat, unde *Delos insula* postea | *Ortygia* etiam nominata est. |

7. *Hippodameque*. *Ocnomai* filia — uelocit — quos certa- 15 mine exsuperauit, quae per fraudem | — ercori filio — 15 ————— oum | — umerique *Pelops* ————— mythici tradiderunt *Tantalum* *Iouis* filium | — antem *Pelopis* ————— adfixum | — et ut lautissimis dapibus [adpositis] furiarum agmine prohibeatur attin- 20 gere — pulae genus | — pellatum s ————— *Seruilianus* *historiarum* scribtor | — uerit *eburnum* appellatum tradidit *Minerua* ————— ex ebore | — cetera membra reparassent. |

12. *Primus Idymeas*. *Regnum* *Idymerum* regio In- 25 deae musarum numini sacra. Eleganter autem regionum conla- tione utitur — quid aliud . . . . . dixerit *Idymeas* specialiter palmas, quia illic et plures et pro- ceriores fiunt. |

d 11. *Aonio* uertice. *Helicone*, *Boeotiae* monte musis sacro, quae *Vergilium* ad *Romanam* linguam sequantur. || 30
264 a 351. *Rhodope* porrecta sub axem, id est ad septentrionem porrecta. | *Longissime* autem hic mons iuga sua extendens: | mons hic indeclinabilis est. ||

7. G. 1, 64. 41. postea] poeta legit *Maius*, ipse nihil certo cognoscere potui. 21. 22. Praeter ea quae cultro perierunt senae fere litterae in initio utriusque uersus legi non potuerunt. Priorem autem uersum ita scripsit *Maius*: *Idymeas palmas*. (*Palmas*) *Idymerum*.

364. *Umida uina*, non per se umida, sed aquae ad-261 * a
mixtione | *calore moderato* et ideo gela stricta. Purum
enim | *dum est uinum*, numquam gelatur. |

367. *Secura otia*, nihil laboris habitura cum latibulo. || b

5 382. *Rhiphaeo Euro*, Scythico. Sed nunc Eurum | non-261 a
suo nomine significauit, quia ab oriente | *flatus illius est*,
sed per metalepsim quemcumque uentum dixit, attamen | *Aqui-*
lonem proprie accipiemus, | cui s ——— || 5

391. *Munere lanæ*. Traditur speciosi arietis munere-261 * a
10 lunam a Pane delusam fuisse: || *quare et uellera* quaedam
nitapannos et paniculas uocauerunt. ||

4, 444. *Homini ore*. Deus *artibus Aristei captus*, 251 b
quia uaticinaturus est, | os hominis traditur induisse, ut lo-
quens responsorum seriem ab Aristeo | possit intellegi. |

15 445. Nam quis te pro quisnam, poetica usurpatio, ut
reuerſione syllabarum | *loquendi difficultas et perturbatio* 5
animi dei uaticinaturi notetur, | quia nondum se diuina-
tio tota collegerat, et minaciter correptus irascitur. ||

451. *Ardentes oculos*. Diuinaturi imaginem | *unllu* 251 * a
20 commotiore designat. |

463. *Actias Orithyia*. Attica, quae Acte aliquando b
uocata est, ut Callimachus et alii tradiderunt. | *Orithyia*,
Erechthei filia. Haec a Borea rapta et aduecta in Thraciam
edidit ex se *Zethum* | et *Calain*. Per *Orithyiam* autem ul- 5
25 timam Thraciae partem significat ad septentrionem | locatae. ||

524. *Oeagrius Hebrus*: epitheton flumini de regis no- 258 a
mine imposuit, | quia patria Oeagrius, aut Orphei patris. |

535. *Faciles Napaeas*, | *fluctuantes et* | *natura flexibi-* 5 c
les. |

50 535. Quia graeci nemora nape uocant. | d

Aen. 1, 1. *Arma uirumque cano*. *Arma* ponuntur 256 a

264 *, 2. Num to an eo esset in codice dubitauit. 261, 3. me-
talemsim codex. 261 *, 4. In initio uersus non ac, sed ar in co-
dice legi. monere codex. 2. fortasse nitida pannos. In
margine exteriori tria scripta erant scholia, e quibus Maius uidetur
effecisse id quod ad u. 402. posuit, Calathis, quae uulgo panaria
uocant. 251, 2. ab supra lineam scriptum est. 251 *, 4. Erich-
thaei codex. 258, 2. Orphaei codex.

pro instrumentis rusticis, ut Dicendum et quae sint duris agrestibus arma | ponuntur pro caestibus, Paribus palmas amborum innexuit armis: ponuntur pro pistorum *instrumentis*, | Cerialiaque arma expediunt: ponuntur proprie suo nomine arma cum telis, Arma, uiri, ferte *arma: et item* 5 *in* | parte orationis ponuntur pro fulgore, Armatumque auro 5 circumspicit Oriona. Significat *et instruere*, | Ferrumque armare ueneno. Accipitur et pro bello, ut hic Arma uirumque cano. |

1. Vir tribus modis ad intelligentiam datur. Ponitur 10 enim natura, uirtute, adfinitate: natura, *Bella uiri pacem* | que gerant: accipitur pro uirtute, Haeret pede pes densusque uiro uir: adfinitate, *O digno coniuncta uiro*. | Canere quatuor significationes habet: ponitur pro cantare, Hic canit errantem lunam: ponitur pro *praedicare*, *Et mihi* 15 *iam* | multi crudele canebant exitium: ponitur pro uaticinari, Ipsa canas oro. Pro carmine hic accipitur. |

10 1. Troiae ab oris. Per perifrasin circumlocutus est ab oris Troiae pro a Troia. Significantur autem *litora maris*, | ut est Panci uestris adnauius oris: significantur fines, Ita- 20 lique hanc litoris oram: significantur *et extremae* | clipei partes, Subit oras hasta per imas: significantur et regiones, ut hic Troiae qui primus ab oris | primus ————— scribamus. |

1. Arma semper plurali numero enuntianda, sed hic per 25 15 *μετωννυλια* bellum intellegetur. | *Μετωννυλια* est per id quod continet id quod continetur, ut dicitur Ceres pro frugibus, arma pro bello. |

b 11. Impulerit hic coegerit, alibi significat impingere, Impulit in latus: significat et temptare, Impulerat ferro: | si- 30 gnificat aperire, Impulit ipsa manu portas. |

256, 1. In hoc uersu admodum circumciso, ita ut praeter u. ponuntur nihil relictum sit, supplendo secutus sum Maium. Fortasse autem ante hunc alii uersus perierunt. G. 1, 160. 2. A. 5, 425. 3. A. 1, 177. A. 2, 668. 4. A. 3, 517. 5. A. 9, 773. 6. A. 7, 444. 7. A. 10, 361. E. 8, 32. 8. A. 1, 742. A. 2, 124. 9. A. 6, 76. 11. A. 1, 538. A. 3, 396. 12. A. 10, 588. 13. Incipit uersus in media fere linea, ita ut u. primus sub u. imas collocatum sit. 14. per om. codex. 16. A. 1, 82. A. 2, 55. 17. A. 7, 621.

3. lactatus et alto. Altum significat mare, ut hic: significat et caelum, Maia genitum demittit ab alto: significat profundum, | ut Spelunca alta fuit vastoque immanis hiatu: significat amplum, ut Altaque Pangea: significat magnum, ut | Sic pater ille deum faciat, sic altus Apollo. | 20

10. Insignis ponitur pro admirabili, ut hic Insignem pietate virum: ponitur pro precioso, ut illic *Insignem* | pharetram: ponitur pro decore, Insignis facie genitor, quem miserat Arcens. |

12. Tyrii coloni: hi qui a Tyro ducunt originem condiderunt — | contra ————— regiones posita sed quo — | 25 qui Itali nunc — ||

16. *Iunoni poetae* hastam et cassidem tradunt. Venus 256 * a etiam armata perhibetur. Est autem praeterea currus. |

15 Nam curru sacerdos matris deum vehitur, unde et Iunoni potest hoc vehiculum deputari, sicuti ipse poeta ait, | *Quaestitas ad sacra* boues Iunonis et uris imparibus ductos alta ad donaria currus. |

21. Belloque superbum. Hic posuit superbum, ut in tertio, Iuvenem superbum: sed intellegitur et | gloriosum: 5 accipitur clarum, Vltroque superbum: intellegitur et imperiosum, Nos patria | amissa dominis parere superbis cogemur. ||

240. * interdum pro statu incerto, ut illud, Dum quae 253 a fortuna sit urbi: saepe ponitur pro aduersa, ut hic Nunc 25 eadem fortuna viros: | aliquando pro prospera, Nec habet fortuna regressum: accipitur pro occasione, Si fortuna permittitis uti: accipitur et pro | successu, Sortitus fortunam oculis: interdum pro necessitate, Si qua interea fortuna fuisset. |

30 237. Genitor melius, quam pater, quia pater fit et adoptione, genitor nonnisi qui genuerit. Vertit, inflexit te | uel inmutauit, id est a promisso retraxit, ut alieno instinctu, 5 non sua sponte mutatus sit. |

18. A. 1, 297. 19. A. 6, 237. G. 4, 462. 20. A. 10, 875. 21. A. 8, 166. 22. A. 9, 583. 256, 3. G. 3, 532. 4. A. 3, 326. 5. A. 7, 630 Tiburque superbum. A. 12, 236. 253, 1. A. 1, 154. 2. A. 11, 413. A. 9, 240. 3. A. 12, 920. A. 9, 41.

b 242. Antenor Troianorum primatibus mixtus de reddenda Helena saepe auctor fuit, Menelaumque et Vlixen | ne Parridis insidiis sternerentur admonuit, et ut ab aliquibus traditur, ipse defendit, ob quod meritum | capto Ilio incolumis euasit. Hic iuxta fontem Timai fluminis *consedit et urbem* 5 statuit, | quam Patauium nominauit. |

10 243. Illyricos sinus. Cadmus, Agenoris filius, relictis Thebis comite Harmonia coniuge fortunae iniurias *sustinens*, | fines Macedoniae supergressus paruulum filium, qui iuxta Illyricum fluuium ab Harmonia editus fuerat, | dereliquit. 10 Hunc serpens spiris suis innexuit et donec ad adultos ueniret annos, amplexu corporis fouit | imbuitque uiribus, quibus omnem illam regionem sibi subdidit. [Hic ex uo]cabulo [suo Illyrium] *denominauit*. ||

253 * a 247. * uas aues Antenor secutus traditur ex responso. 15 Sunt qui Patauium a Patena palude dictum putent, quae prope | *urbem fuit: alii eam a Pado* flumine uocatam uolunt, ut littera una sit mutata postea ex Padauiio. Antenor autem traditur | *comites suos Henetos*, qui ex gente Paphlagonum secuti erant amisso duce Pylemene adposito di- 20 grammate Venetos appellasse: | *de quibus etiam* Homerus ita ait: Παφλαγόνων δ' ἤγειτο Πυλαμίνεος λάσιον κῆρ. 5 Genti nomen dedit. Potest pro | *progenie accipere*, ut est Cui genus et nomen quondam natique fuissent, et alibi Et nos aliquod nomenque decusque gessimus: *hinc dicunt Pa-* 25 *taui*ni gentiles se Romanorum. Sed haec intempestiua interpretatio est. |

b 259. *Ad sidera caeli*. Aeneas uxore et regno potitus Latino mortuo Etruscos certamine premens in conflictu bellico | *petitus nusquam apparuit* et Numici fluminis gur- 30 gite haustus putatur, cui Ascanius hostibus deuictis in loco quo | *postremo pater* apparuerat Aeneae indigeti templum 10 dicauit, ad quod pontifices quotannis cum consulibus | *ire solent sacrificaturi*. |

11. Pro fue fortasse fuit est in codice, ut nihil desit. 12. Supple-
menta Maii addidi. 253*, 3. Poelemene codex. digram-
mate codex. 4. ΑΗΞΕΙΤΟΠΥΛΕΜΕΝΗΕΛΑΕΙΟΝ codex. Il. B
851. 5. A. 5, 621. A. 2, 89. 6. interpretaetio codex.

249. — Antenor's | — aponl. esse | — tus Apollo dic-
tus | — dolores fulget. || 15

2, 81. * et Pacuius in Teucro, Nihilne a Troia adpor-205 a
tat fando: Lucilius in Il, Fandam atque auditam iterabimus
5 *samam. Itaque hic* | patiendi uim, non agendi habet, su-
pra uero, Quis talia fando Myrmidonum, actiuo modo enun-
tiau't. |

82 Belidae nomen Palamedis. Nauplii quidem filius Pa-
lamedes, sed longius repetita origine Belidis epitheton po-
10 *suit et ad Belum* | refert. Origo autem eius talis traditur:
Epaphus Iouis et Ius filius de [Euxia] Elidis amnis filia
Memphi *genuit Libyam*, | ex qua et Neptuno Belus [et Age-5
nor] nati sunt, ex Belo Danaus et Aegyptus, ex Danao
Amymone, sororum *L una, ex qua genuit* | Neptunus
15 Nauplium: huius Proetus, et Proeti *filius fuit* Laernus, cu-
ius Naubolus filius et inde Clytius, *ex quo Nauplius*, | et
ex eo Palamedes, de quo nunc Sinon loquitur. Varro Ar-
gonautarum primo, Ecce uenit Danaï multis *celebrata pro-*
pago. | Namque satus Clytio Laerni, quem Naubolus ex
20 se, Laernum Naupliades Proetus, sed Nauplion edit filia
Amymone Europae | Danaique *superbi*. |

90, Pellacis, circumuentoris uel etiam corruptoris a uerbo 10 b
qu(od est) pellicio, id est circumuenio, sollicito, trado: |
Lucretius, *Nec poterat quemquam* placidi pellacia ponti. |

25 83. Falsa sub [proditione. Filaetia est qua —————
————— *pati reum*] per Palameden. *Nam* | quia genus
trahebat a Belo non potuisset a commilitio uacare Graeco-
rum, proditusque in illa simulatione furoris | corrupto satel-
lite eius noctu aliquid auri in tabernaculo illius obruit sic-
30 tasque de proditione mox futura | litteras Agamemnoni de-15

15. *Sequuntur undecim uersuum fragmenta, quibus quattuor scholia
comprehensa erant.* 205, 2. A. 2, 6. 4. Euxia Maium secutus
scripsi, ipse ut incertum e codice notauit: fortasse uxore Nili amnis.

6. Protaeus codex. Post Proeti nouem litteras deesse e codice
adnotauit. 7. cf. Apoll. Rhod. 1, 133. 9. Perspicere non potui,
utrum post Danaïq paucae litterae in codice essent, an Danaïq scrip-
tum esset reliqua lineae parte uacua relicta. 10. Pro quod est
Maius dubitanter quidem. 11. Lucret. 5, 1002.

dit, quod cum penitus adseueratum fuisset, innocens Palamedes damnatione *perit*. ||

205 * a 101. * — *Postea* quidem ad alias personas pertinentia proferuntur. Ceterum ad ipsius Sinonis actus uenitur | *et bene* *fraus summa* contextitur. Nam neque ullis adpetitus insidiis est neque deuotus hostiae neque fugiendi | *fu*^{erunt} *enses*, denique sic de omnibus iurat, ut per ea quae non fuerunt dans sacramentum careat obiurgatione. |

5 b 103. Iamdudum sumite poenas. Iamdudum *significat ex* *longo tempore*, *sed accipitur pro quamprimum*, ut | Iam-10 dudum erumpere nubem ardebant. Plerique tamen sic distinguunt: idque audire sat est iamdudum, | *ut sequatur postea* *quasi ex fiducia*, *sumite poenas*. |

104. Hoc Ithacus uelit et magno mercentur Atridae: elegans fraudium color, ut quidquid suppliciorum | Sinoni fu-15 erit inlatum Graeci sint uindicandi. |

10 c 163. Impius Tydides *epitheton est* | generis, indeque *propter patrem* | impius nominatur. ||

206 a 164. * suae potestatis et sapientiae noctu occisis arcis custodibus Diomedes et Vlixes in castra Palladium *abstulerunt*, | ac tunc Diomedem Vlixes, ut tantae laudis titulum solus acquireret, temptauit occidere. |

165. Fatale Palladium, in quo fatum Troianorum constabat: alibi Scandit fatalis machina muros. |

b 165. Fata quatuor modis ponuntur. Aut enim ab his 25 dis ..... aedem et par-5 ca — | quae et responsorum significatione intelleguntur, ut est Fracti bello fatisque repulsi aut uniuers — | constituta, ut Haec finis Priami fatorum, aut Quo te(rationes et) fata uo-

205 *, 2. contextitor codex. 3. fuerunt codex. 6. A. 1, 580.

10—12. *Haud scio, annon in pagina indicanda errauerim, praesertim cum uersus in fine potius quam in initio obtruncati esse uideantur. Ceterum u. 1—3 quoque non ad eum quem adscripsi uersum, sed ad u. 155 apposita esse expectaueris, unde possis suspicari omissis aliquot uersibus uersus 103. 104. 155. 163 in una pagina scriptos esse.*

206, 3. A. 2, 237. 5. A. 2, 13. 6. A. 2, 554. *rationes et dubitanter e codice descripsi: Maius . . . ac . . . „ita cum spatiis“ in codice esse ait et conferre iubet A. 6, 147. Mox quae ac.*

cant, id est quae t — | quae .....
 ..... feratque laborem traduntur eti — | fata-
 lia fuisse, ex qua significatione hic dicitur fatale Palladium. |

165. De Palladio sane [haec pauca]. Duo Palladia tra-
 5 duntur [*exstitisse*, alterum in] Attices regione, *alterum* | in 10
 Troade, adque illud quod Athenis repertum est uidebatur
 ponti inlabsum, unde apud illos tum *colebatur dea* | Γε-
 γυρίτις Ἀθηνᾶ. Alii sic existimant, quod ex Samothracia in
 Troiam Dardanus transtulit, *quod etiam* | megalos uocant,
 10 cui responsum fuit tamdiu mansuram Troiam, quamdiu id
 mansisset incolumē. ||

[170. Auersa deae mens | Iunone diua solo | auersa te-206 *
 nebat.]

171. * — alii in Libya esse confirmant, quidam etiam a
 15 paludem interpretantur, ut Santra antiquitatum libris, | *alii*
quod graece θ-ρεῖν sit φοβεῖσθαι et Minerva hominibus in
 proeliis metum inciat. |

173. *Salsusque per artus* sudor iit. Hoc epitheton
 demonstratiuum, quo totius corporis sucus etiam gustu po-
 20 tuerit agnosci: | *Salsus* namque laborando manat de cor-
 pore sudor. Probus malo epitheto putat usum poetam, cri-
 tici uero naturalia | *epitheta a poetis* nusquam inhoneste 5
 putant locari. |

178. *Omina* ni repetant Argis numenque reducant b
 25 ———— relligionem omina uitiose repetuntur | — o unde
 progredi ———— | — am pro-
 ficiscitur, inde saucius nulla re gesta memoriae mandanda
 obiecta relligione numinum rediit | — amque repetiit ————
 ———— si forte | — quispiam princeps senex 10
 0 recipiebat [sortisque] adque auspiciū repetebat domo. ||

289. *Heu fuge, nate dea. Horum uerborum uim* 231 a
 quuntur ita exhibuit: Id est quo ... (adiuuante) Deo aguntur...
 Et quo quemque modo fugiat feratque, coll. A. 6, 893. 9. alterum
 in fine recte addidit Maius, quamquam nullum uersus mutilati indi-
 cium exstabat. 11. ΓΕΦΥΡΕΙΤΙΣ codex. 206*. Auersa sqq.
 Haec, quae a me non collata ex Maii auctoritate dedi, in exteriorē
 huius paginae margine posita esse uidentur. 1. interpretaentur
 codex. 4. cf. Macrob. Sat. 6, 1. 231, 1. Prior uersus pars cul-
 tro periit.

et pronuntiationem prior uersus adstruxit, cum dictum sit, *Gemitus imo* | de pectore ducens. Summa autem celeritate enuntianda sunt omnia quae debent urgere fugitum. |

293. Eleganter ait Troia commendat, potius quam ipse commendare se dicat. Cuncta enim sic Aeneas agit, ut ui-
5 *deatur patriae* | praestitisse, quod fugit. Sunt autem in his uersibus quae cum ἔκτασι pronuntianda sunt: sacra quae ostendo, *uel haec, hoc est* | quae sola habet, tibi commenda-
dat, qui solus de ciuibz remansisti. |

b 295. Pererrato statues quae denique ponto. Vaticanii
more somnii monita clauduntur, ut sit securitas prae — |
cum ————— cum postremita-
t[em] — | magna. Ita dictum et illud, Tu moenia magnis
magna para. |

299. Quamquam secreta parentis Anchisae domus E 15
10 ————— saeuire incipie[ns] — | ideoque re-
motam patris domum fuisse confirmat, cum Metrodorus re-
ferat Anchisae aedes in loco *abscondito* | Troianae urbis
fuisse. ||

231 * a 302. * — tis solemus expelli sic incusso torpore subito 20
horrore quassamur. |

305. *Rapidus* montano flumine torrens. Asper: mon-
tano, magno, aut quod monte decurrat rapidus, et torrens
dicitur is | qui aestate arescens hieme attollitur, quem Graeci
χευμάργου uocant: sed nos ei nomen | *ab aestate* posui- 25
mus, Graeci ex hieme. |

5 310. *Iam Deiphobi* dedit ampla ruinam. *Observan-*
dum quam sapienter primam Deiphobi domum arsisse con-
firmet, de quo in VI | *haec causa* additur, quod scilicet
post interitum Paridis Helena ei tradita sit, et ob id in 30
eius domum prima Graecorum | *incursio* fuit. |

3. Troiam pro Troia in codice esse ait Maius: ipse nihil notauit.
res

4. patstitisse codex. 8. A. 3, 159. 10. me.... dorus e co-
dice descripsi. Quattuor enim litterae lacuna membranarum haustae
esse uidebantur. 231*, 3. ΧΟΣΜΑΡΡΟΥΝ codex. 5. A. 6, 494
sqq. 6. primam et in sequenti uersu isse pro uit legit Maius: mihi
ea quae posui probabiliora uidebantur.

311. *Proximus ardet Vcalegon.* Pro domo Vcalegon-
tis nomen ipsius posuit, sicuti dicimus ei ad cuius domum
ierimus, ad te fui: | *ita supra, Vltro* Asiam magnam Pe-
lopea ad moenia bello uenturam. Nam per Asiam incolae
5 Asiae intelleguntur. |

313. *Exoriturque clamor uirum clangorque tubarum.* 10
Homerus nullum tubarum usum in nocte constituit: | *immu-*
tationem rerum omnium etiam ex hoc confirmat Aeneas, quod
ad conuocandos socios non solum ignis indicio, | *uerum eti-*
10 *am* tubarum sonitu Graecorum multitudo commota sit. ||

472. *Frigida sub terra tumidum quem bruma tege-* 228 a
bat: conueniens comparatio, ut sicut serpens | sub terra la-
tuerit et in auras subito eruperit, ita et Pyrrhus in equo
clausus tali specie | in bella processerit. |

15 479. ————— acutum uoca-
runt, | unde et bipennis dicitur ex utraque parte acuta. | 5 b

473. Quaeritur ab aliquibus, utrum bene positum sit c
exuuiis | in sig[n]ificatione pellis. Dialectici enim tradunt
inde bene dici | exsuuias, unde dici et induuiae recte 10
20 possint. ||

496. Spumeus annis. Plus est spumeus, quam spumo- 228 * b
sus, | ut est Nemora inter frondea pro frondosa. ||

634. * flammis opprimatur incendii. Tale est etiam illud 220 * a
quod | praestitit Aristeo, cum dixit poeta, Curuata in mon-
25 tis faciem circumstetit unda. |

623. Magna numina, uel primae inter caelestes poten-
tiae, uel magna intoleranda, cum in excidium Ilii | saeui-
tiam etiam multitudo cumulauerit. |

632. Descendo. Qui legunt deo fatum uolunt dictum. 5 b
30 Sallustius quoque auctor est occultam potentiam deum uo-
cari: *fecit* | ut tanta repente mutatio non sine deo uidere-
tur. Ipse etiam poeta alibi, Sequimur te sancte deorum
quisquis es. | Qui uero legunt dea matri adtribuunt Aeneae

9. A. 2, 193. 228, 1. Prior uersus pars cultro periit. 6. sqq.
In interiore margine haec posita sunt: quo factum est ut nihil periret
in fine uersiculorum. 228*, 2. A. 1, 191. 220*, 1. 2. Haec
maiore interuallo a reliquis disiuncta sunt. 2. G. 4, 361. 6.
A. 4, 576.

liberationem. Flammaeque recedunt ad id refertur, quod *Tenent* | Danaï qua deficit ignis. Sed cum [epichi]rhemate hoc dictum est, ut Veneri obtempe[rent] flammae obsequen-
tes deae, | et ita antea spopondit filio securitatem, Nusquam
abero. |

5

10 d 632. Legitur et deo. |

248 a 649. * cuius rei Vergilius sciens uoluit seriem facti hu-
ius euoluere. Epicurei autem ita tractant, ut poeta elocu-
tus est, | uentumque igneum fulmen uocant ac nubibus ex-
cuti aiunt, sicut et Lucretius tradit. |

10

657. Men efferre pedem genitor: non sine te neque
_____ | et amans _____ fatalis sed

5 tertio _____ inprobetur euentus | _____
_____ et illud de Aeneae pietate | ut nollit etiam ipse
discedere, si pater detrectet euadere. ||

15

248 * a 668. * ocior instiget: subdendum est armet, adque id
ita duplicis causae ratio deposcit, ut et pro consuetudine ho-
minum | eorum qui morantur tarditas increpetur et ad inui-
diam pertineat Anchisae, qui filium compulerit periclitari |
_____ armatus Aeneas ante arma fefellerit, 20
sed Graecorum habebat. |

664. *Hoc erat alma parens*. Seandendi difficultatem
primae syllabae breuitas facit, nisi .o. uocalem aut finis par-
5 tis orationis | *hic longam faciet* aut .c. consonantis litterae
geminatio, quae dum in utraque syllaba sonum praestat, 25
pro duabus posita | *uideri potest*, ut illud Mezentius hic
est. |

b 670. *Numquam omnes hodie*. Sic in Bucolicis, Num-
quam hodie effugies: Plautus in Colace, Si me tu hodie
inuitaueris *numquam* quicquam | — Titinius in Iurisperita, 30
Numquamne mihi licebit hodie dicere: Cato in contione Api-
rensiū, Bellum fecimus | — tris missi ad[uersus — quos
— censorem habuistis neque] — upli pectore adsecutus. |

10 673. *Ecce autem complexa pedes*, *σχῆμα διαβολας*.

7. A. 2, 505. 9. A. 2, 620. 248, 1. cuius codex. Epicuri
codex. 2. Lucret. 6, 294 sqq. 248, 5. geminatio quae] aut
(g)em... Maius, mihi nihil satis certo apparuit. 248*, 6. A. 11,
16. 7. E. 3, 49. 8. Epirensium e coniectura dedit Maius.

Haec enim omnia non tam narrationem, quam *aliquod* spectaculum | *continent*, *nec ut* ante nuntiantur. Paruumque patri tendebat Iulum. Plus est, quam si dixisset mihi, ut ad retinendum | *filium magis fortis* vis affectionis esset hoc nomine. |

665. Eripis pro eripiebas aut ereptura eras. || d

678. Et coniunx quondam tua relinquer, feminei dolo-245 a ris obiectio, qua nec deus ea marito uxor relinquenda proponatur | prius personas ad suffragium retentionis obiciat, tam-10 men ubi ad suum peruenit nomen, obliuionem *sui* | accusat. |

687. Peritum multarum disciplinarum Anchisen fuisse b ——— ssunt Naeuius — | qui ita de eo ait: doctus An-5 chisa Venus quem pulcherrima diuina fata docet, diuinum ut 15 pectus haberet plu — | post nox serena est. ||

693. *Intonuit lacum*, sinistrum, id est bonum ab eo 245 * a quod ——— ideo dictum sit | — od in posticis id est ratum. Sed fulmen unde exoritur, id seruari oportet, et tonitru ubi desinit | — a tonat, optimum fit auspicium, si 20 modo non posticis, sed anticis euenit. |

694. *Stella facem* ducens ——— qui ait Troianos stellam ducem discessionis habuisse | — um exactius, quid si fa-5 cem ducens? Omnes enim qui de prodigiis aliqua scribserunt aiunt, quod si | — o exciderit ——— rtendas. Atqui An-25 chises uelut bonum auspicium esse laetatus est | — a peritis magis acceptum est, quod in re — dolosis aduersa signis prodigia casibus expe | — ||

703. * discessionis et uaticinii ..... 223 a ..... reparandae gentis interpre — | ut non pe-

12. *omine codex.* 245, 1. nec decore a scripsit Maius, qui decus ea esse in codice ait: fortasse ne Creusa. 3. *Sequuntur tres uersus a Maio neglecti eaque de causa medicamento non tacti: quo ad-*misso, cum nihil altera scriptura tectum sit, omnia facile legi poterant. Ceterum aegre cognoui haec uerba sed ex Seruii Tullii historia descriptio — in regia | leuis hic. 5. deo pro de eo codex. Cf. Prob. p. 14, 2. sqq. Fortasse sententia uerborum et numerus litterarum ita restitui poterat: fuisse et diuini quiddam habuisse probare possunt Naeuius et Ennius in An.

risse Troiam signorum praesentium maiestate doceatur, qui
numinum fauor a — | nitate reseretur. ||

223 * a 714. *Templum Cereris* desertae, quasi a filia derelictae,
perpetuumque epitheton faciunt propter raptum Proserpinae
uel | *propter sacerdotem*, quem postea apud inferos uidit 5
Aeneas. Imitatio sane huius epitheti et inde tracta existi-
matur | — ope . ndumons. ara est Isidis desertae, sic ap-
pellatae propter huiusmodi causam, quia quondam ex libris
| — ut acr . . et per imprudentiam agnae hostia consecrata,
quod uictimae genus adeo a cultu deae eius alienum est, | 10
5ut *sacerdotes*, qui sacra eius celebrant, agnina carne pe-
nitentis semet abstineant. |

719. *Flumine uiuo*. Solent quidam calumniari, quid
dixerit uiuo: sed est consuetudo, ut dicatur aqua uiua quae
suo tantum riuo meat, | *nec augetur alio*, (uelut) semper me- 15
ans in eo paludis portu nec (more) torpescens. |

721. *Latos umeros*. Iure dictum est latos, nec no-
tanda iactantia est in ueritate, sicut illud in primo, Sum-
pius Aeneas. Succedoque oneri: | *hoc est haec omnia* sus-
tollo ualidis umeris — [genitorem Elisio na — sacra con- 20
10 tactu uetat.] Dextra se paruus Iulus implicuit, | *dextram te-*
nuit, et dictum implicuit propter pueri trepidationem. |

b 717. *Cape sacra manu*. Varro secundo historiarum re-
fert Aenean capta Troia arcem cum plurimis occupasse ma-
gnaque hostium | *gratia obtinuisse* abeundi potestatem. Ita- 25
que . . . . . uellet auferre cumque circa *aurum* opesque
alias ceteri morarentur, Aenean patrem suum collo | *tulisse*
mirantibusque Achiuis hanc pietatem redeundi Ilium copiam
datam ac deos Penates ligneis sigillis uel lapideis terrenis
quoque Aenean | *umeris extulisse*, quam rem Graecos stu- 30
pentes omnia sua auferendi potestatem dedisse, eaque *rati-*
one saepius redeuntem omnia e Troia abstulisse et in |
15 *nauibis posuisse*. Atticus de patre consentit, de dis Pe-
natibus negat, sed ex Samothracia in Italiam deuectos, con-

223, 3. *Primae litterae incertae sunt, ita ut ore.ndumuris legi pos-*
sit. 6. *sed supra lineam scriptum est.* 7. *mori legit Maius:*
fortasse morte. 8. *A 1, 378.* 12. *Utrum uellet an uelle le-*
gerem dubitauit. opesque alias *supra lineam scripta sunt.*

tra quam opinionem refertur | *fuisse simulacra Vestae in-*
censis deae eius aris ex ruinis Troicis liberata. Additur
etiam a L. Cassio Censorio miraculo magis Aenean patris |
dignitate sanctiorem inter hostes intactum properauisse con-
5cessisque ei nauibus in Italiam nauigasse. Idem historiarum
libro I ait Ilio capto | *Aenean cum dis Penatibus* umeris
inpositis erupisse duosque filios Ascanium et Eurybaten
braccio eius innixos ante ora hostium prae|*tergressos, da-*
tas etiam ei naues concessumque, ut quas uellet de nauibus
10securus ueheret. ||

3, 691. Comes infelicis Vlix. Cornutus: num inde-247 a
core hoc dicitur, qum sit Vlixes hostis Aeneae? Asp. non
indecore, sed patice et | magnifice, quoniam eadem erroribus
et periculis patiebatur Aeneas. |

15 693. Plemyrrium undosum. Long. plemurium fuit emen-
datum Plemyrrium promontorium Siciliae: dictum autem ἀπὸ
πλημυρίας [ideo] est, quod undique fluctibus undisque adlu-
atur. Naxos prius appellata | Ortygia ————— 5
————— esse dicta ab eo quod | Latona fugiens draco-
20nem Pythonem in coturnicem mutata, quae graece ὄρνις di-
citur, in eam euolauerit. |

696. Duo ora habere hic fluuius dicitur, quorum alterum b
στόμα Ἀλφειοῦ, alterum στόμα Ἀρεθούσης. |

699. Saxa Pachyni. Pachynum promuntorium dictum,
25quod ibi propter — laus — densior sit aer. |

701. Apparet Camerina procul. Asp. Camerina Siciliae
oppidum ..... teret pestem — | [ensibus in ca 10
....e] exhaustire eam instituerunt, quae cum attingeretur, sa-
tis tetrum odorem reddidit: | tum consilio capto ad oracu-
30lum Apollinis abierunt. *Ibi responsum a deo est ita: μὴ χί-*
νει Καμερίν|αν ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων. |

16. Troicis *supra lineam scriptum est.* 247, 1. pathetice conie-
cit Maius, fortasse poetice. 4. ΠΑΙΗΜΥΡΕΑΝ codex, πλημύρειν
Maius. Nassos codex. 5. apposita inter Ortygia et esse legit
Maius. 7. ΑΛΦΕΟΥ et ΑΡΕΘΟΥΣΕΣ codex, correxit Maius. 11.
Ibi legit Maius: undetriginta litteras abesse notaui. 12. Nihil
certo cognoui, quamquam uidebatur aliquid scriptum esse. Ceterum cf.
Zenob. prou. cent. 5, 18.

- 247* a 705. *Palmosa* Selinus. Longus: quasi Opuns, Amathus, unde Selinuntii quasi Opuntii et Amathuntii dicuntur. | Selynas ..... Olympionicas multos fuisse adfirmat Mil-
lestos. |
- b 707. Hinc Drepani me portus ————— 5
cum X castraret | patrem suum Caelum [aliis] —————
5 ————— tudine quod ad braccia X | falcis imagine C.
Fannius in VIII annali Drepanum modo, modo Drepana ap-
pellat. ||
- 211 a 4, 146. Pictique Agathyrsi. Asper: pictos, stigmosos, 10
ut pictosque Gelonos in Protesilaodamiae ac papyrin — |
haec terga habeant stigmata. Scaurus: Cretes, quia re-
sponso accepto ex insula Creta profecti esse | et ducem se-
cuti Delphum Phocidam tenuisse dicuntur adque ab eo se
Delphos nominasse, ut Phalarchus ait. | 15
- b 149. Haud illo segnior. Longus: segnior deformior ac-
cipiendum, siquidem segnis est sine igne, id est *frigidus*. |
Nam et formosum non aliunde dicimus, quam a calido: for-
5 mum enim dicebant antiqui calidum, un — | h —————
————— segnem pro deformi — | dicit Ve r-20
gilius. ||
- 211* a 158. Votis optat aprum. Long. indolem pueri uult os-
tendere, ut merito in VIII Numanum | occidisse uideatur. ||
- 216 a 176. Primo propter metum parua, mox ubi ualere iam
coepit, laeta sublimitate procera famosum u[oce] *caput* | si- 25
deribus audet inserere. |
178. Illam terra parens ira inritata. Cornutus .....
..... posset. Asp. animo *inritato* | in deos sae-
uire famam creauit, per quam quia introducuntur inuicem cer-
5 tantes et adulterasse *deos inter se* | et belligerasse, haec 30
nobis innotescerent. Famam Vergilius singulariter, aut Sall.
*dixit plu*rali numero, ut in primo historiarum: at per omnem
prouinciam magnae atque atroces *famae ibant*, | quum ex

247*, 2 multo in codice esse ait Maius. 3 — 5 ita euauerunt,
ut uix quae Maium secutus dedi cognosci queant. 211, 1. G. 2,
115. 3. Fortasse Philarchus: Maius coll. Seru. in Aen. 3, 335 su-
spicatur legendum Alexarchus. 211*, 1 optata parum codex. A.
9, 633. 216, 5. Pro aut legendum est ait uel at.

suo quisque terrore quinquaginta aut amplius hostium milia, novas immanes formas, fluctibus | oceani adpulsos corporibus hominum uesci contenderent. |

179. *Extremam*: utrum pessimam? an eruditius sensit, 5 ut legimus apud medicos, degenerare *solere* ultimos partus? || 10

181. *Nocte uolat*. Hac mora distinguendum, ut sit eius 216* : sententia et ordo talis, nocte quidem uolat, ad lucem | *autem quasi* custos omnis euentus tecti summi sedet culmine. ||

5, 78. Vt Quae sors prima dedit sanguis nouus imbuat 227 a 10 arma. |

80. Salue sancte parens. Catullus, Saluete deum gens b o bona matrum progenies saluete iter — | —————

sancte parens iterum quia — | salutauerat quum ad sepulturam mitteret, ut facit in XI Pallanti, Salue aeternum mihi, *maxime Palla*, | aeternumque uale ..... 5 15 ..... ssu dicitur Sall. in.. — | eo redeunte domum salutaret apud aedem Bellonae Homerus | nequicquam inquit quod haec *quamquam* | habent solacium aliquod ad dolorem, non adfertur tamen remedium aliquod postea, *Non licuit* fines Italos fataliaque arua nec tecum Ausonium 20 q. e. q. t. |

81. In tria hominem diuidit, animam quae in caelum abit, 10 umbram quae ad inferos, corpus quod *traditur* sepulturae. |

84. Adyta dicuntur | proprie | deorum in tem|plis, sed 15 c de Anchisae tumulo dixit, qui fuit sanctus. ||

25 93. Altaria, limina, ut Paterisque altaria libant et, Aspice 227* : corripuit tremulis altaria | *flammis* Pacuuius in medio uitam propagans ex aris et altaribus

8. acc(it)os Maius : ipse nouem litteras deesse indicaui. 227, 1. Haec alia manu scripta esse ait Maius iniuria, ut mihi uisum est.

2. cf. Cat. 64, 23. 3. Sancte minus certum esse indicaui, desunt autem quadraginta octo fere litterae. 4. A. 11, 97. 5. in(di) Maius : ego dubitaui, num quid scriptum esset post in. 6. Huius uersis finis cum maiore parte sequentis uacuis relictus est in codice : Maius locum supplendum censet Homeri uersu Ψ 179. χαῖρέ μοι, ὦ Πέτροζλε, καὶ εἰν Αἰδαο ὁμοιοσι. 12. sqq. Haec, quae alia manu scripta esse iniuria, ut mihi uisum est, ait Maius, in interiore margine posita sunt, quo factum est, ut nihil in fine uersiculorum periret. 227,* 1. A. 12, 174. E 8, 105.

- b 95. *Incertus geniumne loci*. Scaurus: erudite, nam ait ex medullis corporum anguis nasci, ut equorum | *et bouum* et uitorum apes ————— | — danti qui eos in monumentis defodibant. Santra de antiquitate uerborum libro III ait | — dracones genu ————— 5
—————, — accipi pro locorum geniis ideoque loc —————
————— go bene accipere pio — unde etiam Persius, Veto quisquam faxit oletum, pingere duos angues, pueri sacer est locus | — apud Ciceronem de natura deorum .it. ubi de Cleomene Lacedaemonio. || 10
- 243 a 241 Ennius, Atque manu magna Romanos inpulit annis. Portunus, ut Varro ait, deus portuum portarumque praeses. Quare huius dies festus Portunalia, qua apud ueteres clanes in focum addere *prope* | mare institutum. Hunc Graeci Palaemona uocant. | 15
- b 251. Lucretius in II, Iam tibi barbaricae uestes Meliboeaque fulgens purpura: Coelius, mean — | factum meandro duplici ————— lana est qualis a Melibea ————— ut uelum — | sic alius eum errantem, alius ludentem dicit, an potius duo opera Meandri in chlamyde *texta*? *placet* | hoc 20
magis. |
- 10 252. Poetice, ut illud — | in pictura. ||
- 243 * a 255. Cicero in Mario: Hic Iouis altisoni subito pinnata satellites. ||
- 259 * a 463. *Dareta fessum* non modo lassum, uerum etiam deficientem accipi uult. Id etiam sequentia indicant. | 25
467. *Cede deo*, ut Descendo ac ducente deo. An secundum illam consuetudinem athletarum, qua hodieque uictores | *interdum* hoc honore nominant, et forsitan sic supra Eryx deus dictus. |
- b 473. *Hic uictor* superans animis tauroque superbus 30
5 ————— [sse cui superes —] animus pugnandi uires | *Si su-*

5. Sandra codex. 7. pii Maius legit, mihi uidebatur pio. 8. 1, 112. 9. It. codex, quod est it, non It, quod Maius interpretatus est libro tertio. 243, 4. Lucret. 2, 499. meliboeque codex. 259. Num scholium duobus uersibus dimidiis comprehensum haec pagina continet, quod quamquam nihil ab altera scriptura passum est, tamen praeter paucas litteras legi nequit. 259*, 1. nunc codex. 2. A. 2, 632. illum codex. 3. A. 5, 391. 5. G. 1, 1, 189.

perant fetus, pariter frumenta sequuntur. Ennius in VI, Aut animos superant atque asp...rima | *sequuntur nec* fera belli spernunt, quod tamen Democritus..... cuius ex gloria est | — efficiat probat animos sibi post pugnam su-
5 peresse, et ferunt Pollucem uicto Amyco Bacchia | —————

————— | dominus —————
————— apparet long — | — esse uictoria. | 10

487. Malus quando arborem naus significat, generis masculinè est, quando arborem pomorum, feminini. ||

10 488. Long. adnotat Cornutus, quod indecenter sacram 250* a
matri suae auem sagittis ligendam constituerit. Sed uidelicet Homerum secutus est: sed et eodem modo quamcumque aliam auem expositam | quaeri potuit, quia singula genera alitum diis quibuscumque sacrata sunt. Praeterea columbae
15 in tutela sunt ————— [a] ————— [er] ————— ati |
magna quae ————— [quia] ————— ratae | 5
quod leones matris magnae, contra deam faciet, qui leonem occiderit, nisi qui forte fuerit sacratus. |

495. Clarissimum dixit facto insignem. | b

20 496. Pandarus Minerua auctore foedus, quod inter Graecos et Troianos factum erat, confudit icto | sagitta Menelao in femore. ||

7, 260. Et hic augurium pro responso posuit, ut in III 252 b
Da pater augurium adque in animis inlabere nostris. ||

25 266. Dextram destinatur ad implendam fidem responsi et 252* a
firmandum quod uates praedixit. Sed populo magnum portendi crediderat bellum et sperat non superfuturas causas belli, [si m]aturato filiam collocauerit, et quia eum Ilionaens sit | antea adlocutus erat, Sine fide, sen quis bello est ex-
30 pertus et armis. Quae quidem res redolet antiquitatem: illi enim

Num animos an animas esset in codice dubitavi: legendum autem animo. Asperissima, quod scripsit Maius, satis certo cognoscere non potui, et uidebatur paulo maius esse interstitium, ut aspera prima conici posset. 6. f littera non satis apparuit. Fortasse enim d litterae pars est. 11. „Haec nota est a manu rudiore“ Mai.

250*, 2. queri coniecit Maius. 252, 1. A. 3, 89. 252*, 2. Illo natus legit Maius, mihi e probabilius uidebatur, quam t: legendum autem Ilioneus sic uel ita.

enim iun|gere solebant dextram, et pro tabulis signatis ce-
debat, et haec fides apud gentem Saturni maxima fuisse de-
5bet ex | *tempore Saturni.* |

b 269. Non patrio ex adyto: hoc ad illud, Lucosque sub
alta consulit Albunea. Sortes: Ne pete conubiis | *natam* 5
sociare latinis. Non plurima caelo: hoc ad illud, Atque
omnem ornatum flamma crepi|tante cremari. Hoc canunt La-
tio, uaticinantur: externum cernimus, inquit, aduentare uirum.||

212 a 327. Non quia pater eius sit, Eumenidum enim mater
est nox, sed quia Ditem patrem dicimus. | 10

332. Virgines furias ideo putant physici uideri, quia
nullam uoluptatem capiant. Hunc mihi da proprium. Bene|
locutus: proprie dicebantur quae non ἐξ παρόργου, sed quae
necessaria et sine interuallo agebantur. | Contraria sunt sub-
siciua: qui studendi propositum habet et huic rei attendit, pro- 15
5prium studium, ex *contrario qui ludit, cantat* aut aliquid
tale, subsiciua opera dicitur. Nunc hoc dicit, hoc tantum
agas ex animo. |

b 337. Hater. nomen hic pro facie positum, ut in II Ia-
cet ingens litore truncus a. u. c. et. s. n. c. pro *sine facie.* 20
Sensus | est talis, tibi mille facies, mille ad nocendum artes,
id est in nullam non faciem nocendi causa *transformaris.* |
Huc illud quoque suffragatur, Verte omnes tete in facies. ||

212* a 341. Asp. statim. Haec sine ulla lectionis intercape-
dine pronuntianda sunt, quia λογίζουσι πρόσωπον | *induxit* hoc 25
ex nocendi festinatione, ideoque illam perfecto officio induxit
loquentem. Sic et | *in* primo Cupido matri non respondit.
Et Gorgoneis uenenis infectum abusiue, non quo|uam Gorgo-
nis angues habeat, sed quoniam et Gorgo serpentibus armata
fui(sset.) || 30

215 a 406. Quae reginam primum accendit, deinde Turnum,
mox canes Iuli. |

412. Hoc dicit referens ad sua tempora: retinet quidem

4. Pro dextram etiam tixtra legi posse indicaui. 6. A. 7,
8, 2. A. 7, 96. 7. A. 7, 74. 212, 6. A. 2, 557. 8. A.
12, 891. 212*, 1. ΥΩΦΘΗΠΡΟΣΟΠΟΝ codex. 3. A. 1, 689,
215, 1. Qua codex, correxit Maius.

nomen adhuc, sed fortunam primam *extinxit aetas* —————

||

419. *Fit Chalybe*: similis illi. Tale est illud, Fit Be-215 * a
roe, Tmari coniunx longaeva Dorycli. ||

5 485. Asp. nomen Tyrrhi ab historicis traxit. Tyrrhum 257 a
enim aiunt fuisse pastorem, apud quem *Lavinia* | delituit,
tum cum Ascanium timens fugit in silvas. Hic Latini uili-
cus traditur fuisse. |

489. Long..... admodum in consuetudine in-b
10 tellegitur. Neque enim poterat esse ferus, de quo *supra*
dixit | aduetum imperiis et herum communiter a — [opor-
tet figuratum *accipere*] — ranam iam *non ad natu*|ram re-5
fert animalis, sed ad morum qualitatem, si tamen dicendi
sunt in feris mores et leo c — | non est —————

15 ————— si fera c — | ferum quomodo et de equo in II,
Inque feri curuam compagibus aluum contorsit. ||

506. *Cur* ita armati ueniunt, antequam sciant, quid prop-257 * a
ter armentur? an quia auxilium Siluia uocat, | *intellegerunt*
se armari debere? ||

20 591. Temera|rium, in|probum. || 244 c

605. *Gens est Scythiae*. Artificio enumerat hostes, ut 244 * a
ueniat ad Parthos in honorem Augusti. Indos enim A(u-
g)|ustus superauit. Parthosque reposcere signa, quae Li-
cinio Crasso interfecto interceperant Parthi: haec | *repor*-
25 *tauit* Augustus. Huius facti nitae repraesentantur in arcu,
qui est iuxta aedem diui Iulii. |

607. *Numa Pompilius* in imo Argileto Saturno .....
..... aedem constituit .... ino indicem pacis et belli.
Hunc | *deum Faliscis* captis transtulerunt Romani. Dicit 5
30 ergo Verg. et Laurento fuisse hanc consuetudinem, ! *quam*
instituit Numa Pompilius [d] .... hunc et ante e(um Ro-
mulus) ... quem (f)uit in pace, secundus Manlius Torqua-
tus | — in mensibus octo in pace fuit, tertius Augustus rel-
ligione non hostiis caesis, sed obserua | — ostium —————
————— | — ena tutum est. ||

2. ad hoc codex. 215*, 1. A. 5, 620. 257, 7. A. 2, 51.
244*, 1. hostessut codex. 3. notae coniecit Maius. 7. in.
mensibus codex.

249 a 665. Et tereti pugnant mucrone. Dolonem significat. Dolo dicitur gladius acutissimi et tenuissimi *ferri et* | per uer Sabellum pila. Quid ita autem sic illos armavit? nisi si uult illum Samnitibus es — | dolones nam ligneis capulis. — |

5

249* a 681. *Caeculum*. Cato in Originibus ait Caeculum uirgines aquam petentes in foco inuenisse, ideoque Vulcani | *filium eum existimasse*, et quod oculos exiguos haberet, Caeculum appellatum. Hic colle[cticiis] pastoribus | *urbem Praeneste* fundauit. Hunc Varro ab Depidiis pastoribus 10 educatum ipsique Depidio nomen fuisse | *et datum cognomen* Caeculo [trahit] libro, qui inscribitur Marius aut de fortuna |

5 b 683. *Gelidumque* Anienem. Asp. Ani ————— | — ad tertium miliarium. Hernica 15 saxa colunt. Audiendum est quod sic etiam Marsi lingua sua | — ernas uocant ————— hernica ————— Hernici sunt. | — gniam habitant Marsorum coloni. Hernica ergo quasi Marsica. |

688. — onicus neutro genere dicit galeria 20
atas dictas putant, quarum prior | — ||

238 c 8, 25. Lacuar — | pluribus — | quae n . . — | Lucilius — | arcusque. ||

238* a 28. *Sub aetheris axe*, sub deo: Accius in Philocteta, sub axe positum, unde horridus Aquilonis stridor | *gelidas* 25 molitur niues. |

30. Vt dictum est *Οὐ γὰρ παννύχιον εὐδεν βουλευφόρον ἄνδρα*, quod duci conu(enit). |

b 34. Carbasus et masculino et feminino genere dictus 5 est. [Catullus cannubiae] ————— carbasus | — ros um- 30
brosa [c — an] ————— |

249, 2. amauit *codex*. 249*, 8. Anagniam coniecit *Maius*.

9. Fronto et Andronicus coniecit *Maius*. Num quarum an quorum scriptum esset dubitauit. In extremo scholio non possunt deesse nisi paucae litterae, quas in initio noui uersus positae abscissae esse necesse est. 238*, 1. Cf. Cic. Tusc. disp. 1, 28. 4. Cf. Cat. fr. 8 ed. Lachm. Vnger de Valg. ind. u. Catullus.

37. — in Italiam uehendo effecisti aeterna. Bene ex persona dei ominatur Romanis. ||

104. In eo loco dicit, qui nunc uelabrum dicitur. Id 237 b enim est locus Herculis ac *circus*, in quo postea Hercules 5 *aram* | maximam consecrauit. |

ī

105. — N quod senatum ē cum Romulus [primitus *legit*, centum] ex senibus nuncupauerit. |

106. — nius Absterge lacrimas et diuos ture prece-237 * a
10 mur. Tepidusque error. Asp. error proprie: | nam quam diu in corpore est, sanguis est, qui fluit, error, qui exiit, tabus est. ||

9, 360. Malluit sic figurare, quod est ob hospitium, et 235 a in VII Nostri si tanta cupido, si iungi *hospitio properat* | 15 sociusue uocari. Asp. de quaestionibus uel maxima. Remulus, inquit, dat, nec addit nomen *nepotis*, in | quo σῆμα illud nobis proficit, quod Vergilius quando dicit alicui datum nec dicit nomen, *hoc uidetur* | ostendere cognominis fuisse. [Haterianus] hic [Tiburti] Remulo sc. . . . . |

20 363. Asp. et hoc obscurum, sed hoc modo fiet lucidum: 5 b primum Rutulos accipere debemus *Rhamnetem solum*, et | ex eodem schemate erit dictum, si ita uis intellegere, Quam uis Elisios miretur Graecia saltus: *ita etiam* | Homerus. Certe forsitan et illud sic dictum, Hauriat hunc oculis ignem 25 crudelis ab alto *Dardanus: ita* | enim pro Dardanio et sic Aeneas, ubi genus positum pro specie. Erit ergo talis sen-

237, 1. collis in quo legit Maius, mihi uidebatur scriptum esse cerus in quo. 3. N litteram cum suprascripto i Maius notam Nisi nominis interpretatur. Alteram autem siglam aut R, hoc est Romanum, aut uel particulae compendium esse uult. Sed cum nec haec nec alia simili compendio in codice scribi soleant, librarii signum sine ulla ui positum esse existimo. Alioqui scilicet esse dicerem.

237*, 1. Lucinius scripsit Maius coll. Non p. 133. praecemur codex. 235, 1. A. 7, 263. 3. PHMA codex. 4. Hateriani nomen, quamuis mihi dubium esset, ex Maii auctoritate dedi: fortasse tamen rectius Hater. scemate codex. 6. G. 1, 38. 7. for-itam codex. A. 4, 661. 8. pon in extremo uersu legit Maius, mihi sola p littera certa uisa est.

sus: p(ost) *mortem autem* | Remuli nepotis, quem occide-
rit Rhamnes, potiti sunt Rutuli: hic Rutulus Rhamnes est. ||

235 * a 369. *Ibant.* Alio loco ostendit illos a Turno missos. Hoc
loco adnotant Probus et Sulpicius contrarium illi esse, |
Sepsit se tectis rerumque reliquit habenas. | 5

b 373. *Sublustri* Asp. utrum non nubila inlustrique? nam
sub pro parum ponitur: Lucil. Facti subpudet: | *An pro*
sub inlustri positum? ut Namque sub ingenti lustrat dum

5 singula templo r. o. Prob. hic posuit aptis|*simum hoc*
exemplum ex Horatio: Nocte sublustri nihil astra praeter 10
uidit et undas. |

379. — in annalibus belli Gallici: Hic qua ducebant uas-
tae diuortia fossae. ||

240 a 380. Omnemque abitum c. c. Sic abitum, non aditum:
neque enim ideo circumdant, ne quis adeat, sed ne quis 15
possit *inde abire*. |

386. Iamque imprudens in. Asp. id est imprudens et
ignorans se euasisse. An imprudens, quod supra alterum
felix, *Euryalum* tenebrae ramorum onerosaque praeda im-
pediunt. Ergo imprudens morari Euryalum: hoc pot|*ius, ne* 20
uel minime intercidat sensus calor. |

5 b 387. Quo post Albac de nomine dicti. Hoc genus elo-
cutionis *contrarium est προλήψει*. In *Iugurthino bello*, | Sci-
pio, cui postea Africano ex uirtute nomen inditum fuit. |

9. hamnes *codex*. 235*, 2. A. 7, 600. 3. tu di... in extremo
uersu addit Maius: ego dubitavi, num quid scriptum esset in paruo quod
superest spatio, praesertim cum reliqui quoque uersus finem membranarum
non tangant. 4. A. 1, 454. ut Namque de coniectura scripsi: unam-
que *codex*, unde Maius Vergilius Namque. 5. Hor. carn. 3, 27, 31.

6. Ante in litterae s pars superesse uidetur. Ceterum hic uersus
maiore interuallo ab iis qui praecedunt distat, ut plura in hoc deesse
possint. De Varrone Atacino, cuius libros belli Sequanici citat Pris-
cianus p. 877. P., cogitat Maius, Furium Antiatem intellegit Bern-
hardy Hist. litt. Rom. p. 202. n. 365. coll. Voss de hist. lat. 1, 12.

240, 1. Omenque aditum. c. c. sic habitum *codex*. 2. in Asp.
hoc est in editione uel in commentario Aspri: cf. p. 107, 7. in Aen.
12, 470 in Corn. et Seru. in Aen. 1, 20. In Probi adpuncti sunt,
de quibus uerbis disputauit Bergkiius Ephem. antiq. 1845. p. 110. not.
Iunioem Asprum significari credit Maius. 5. elocutiones *codex*.

ΠΡΟΛΗΜΨΕΙ *codex*. 6. Sall. Iug. 5. fuit Sallustius, huius *codex*.

390. Melior haec distinctio, ut infelicem dicat, quamc
ut ad se referat: | maior enim uis orationis. || 10

397. Hater. fraude loci potest per se legi, deinde sub- 240 * a
iungi et noctis subito t.t. ut duplex terror fuerit et ex loci
5 | fraude et ex noctis tumultu repentino. Sed et alio modo
haut absurde distinctio, fraude loci et noctis, | deinde subito
turbante tumultu. Nam duplex est terror, quem incutiebat
et nox et locus | ignotus et tumultus obuallantis comi-
tatus. |

10 402. — Asp. adnotandum ..... 5 b
..... quam metro ..... ntes | — fa-
cit: ergo hic adnotemus adfectatam structuram quod loci ..
..... ora | — spar orationis ad-
quiri, ut Luctus ubique pauorque et plurima mortis imago, et
15 Pingue superque | oleum infundens ardentibus extis. |

404. De uicino et proximo deriguntur oportune inuoca-
tiones, ut Faune precor, miserere, inquit, | tuque optima 10
ferrum terra tene, et Nymphas uenerabor agrestis Gradi-
uumque patrem, Gaeticis | qui p.a. et alibi Iuppiter hos-
20 pitibus nam te dare iura locuntur. ||

10, 1. Long. utrum sic domum dixit aperiri, quomodo 260 a
et Homerus χαλκοβατῆς δῶ, ἀντίομαται δὲ πύλα-ι μύκρον οὐ-
ρανοῦ, ἃς ἔχον ὦραι, et Ennius non tantum domum, sed
etiam cenaculum caeli. Per hoc diem significat: facto enim
25 die | omnia reserantur. |

4. Vt opportune de illis loquatur, in quo uidetur Ho-
merum secutus, cum induceret deos de Troia locuturos apud
Iouem | Τρώων πόλιν εἰσορόοντες. | 5

6. Asp. ἀρχαϊσμός: iam in quinto notatur, ubi dixit,
30 Heu quia nam tanti cinxerunt aethera nimbi. |

[8. Abnueram. Ennius Annalium — Haec abnu —

240 *, 7. A. 2, 369. A. 6, 254. 9. A. 12, 777. 10. A.
3, 34. partem codex. 11. Plures litteras quam in reliquis uer-
sibus periisse indicat lacuna membranarum in extremo margine facta.
A. 1, 731. 260, 1. ΧΑΛΚΟΒΑΤΕΤΑΑΥΤΟΜΑΤΑΙΔΕΠΥΛΑ
codex. Il. E 749 2. Enn. fr. incert. p. 146. ed. Hessel, Ter-
tull. adu. Valent. c. 7. caenacula maxima caeli. 5. Il. A 4.
6. A. 5, 13.

10. Notabilis figura aut hos —]

260 * a 18. *Potestas* pro eo penes quem et hominum et deorum potestas est, aut quomodo potestas in consuetudine pro rege | *poni uel imperio uel magistratu* solet. ||

241 b 63. Quid me alta silentia. Adnotandum *quod Iunoni* 5 *silentium tribuitur*, silentium tamen | rumpere et uocem (sumere) idem significat. ||

241 * a 67. Videtur fatis significare responsis, quia subiecta congruunt, quae tamen ipsa eleuat | *addendo* Cassandrae impulsus furiis. | 10

b 76. *Deam Veniliam* alii Venerem, quod in mari nata sit, alii nympham, quam Graeci *Βορύννη* uocant, | *Varro* *rerum diu(in)arum* XIII de dis certis spes cum conciliata 5 non frustra esset et euenisset (crede)re | — bantur, quam deam cum Neptuno coniungunt multi 15
... cis | — (licet) differre. ||

234 a 183. Varro putat Caere oppidum Etruriae [a] Pelasgis, cum sitientes inuentum flumen proximum *ab illo oppido* | salutassent *χαῖρε*, atque ea causa id uocabulum oppido datum. Ante enim Agyllam uocitatum *esse Vergilius* | testis est, 20 qui ait Urbis Agyllinae sedes. Flaccus primo Etruscarum Agylla, inquit, ab Etruscis *conditoribus scilicet* nominata est Cisra, quod esset Tiberis Etruscis primus agris subiec- 5 tus. Omnem enim p — | .....
.....[lexa] (Ar)dea oppidum est Caere uo- 25 citatum. |

184. [inelytae me]regio Asiae, quae opipara ab hominibus ——— |

c 188. Crimen pro causa. ||

234 * a 200. — idem Verg. ut Ocnus Mantus filius Mantuam 30 condiderit et a matris suae nomine appellauerit. | — *Flaccus* Etruscarum I, In Appenninum, inquit, transgressus Archon Mantuam condidit. Item Caecina | — Archon, inquit,

241 *, 1. *Nihil deesse in initio uidebatur: fortasse tamen inter- pretis nomen, quod aliquo intervallo a reliquis uerbis disiunctum esse solet periit.* 3. *Βορύννην Maius.* 6. *Num licet an ille et legerem dubitauit.* 234 *, 1. *Num idem an udem legerem dubitauit.* 2. inquit codex.

cum exercitu Appenninum transgressus primum oppidum constituit, quod tum | — nominavit . . . . . Dite patre est nomen. Deinde undecim dedicavit Diti patri | — 5 ibi constituit annum et item locum consecravit, quo duodecim oppida condere . . . . . | — nem Vergilius ait: Mantua diues avis, sed non genus o. u. g. i. t. p. s. g. q. A Darchonte enim in gente *Etruscorum* palam est Mantuam conditam et alia undecim oppida. Describitio tamen, de qua loquitur in *vetere Etruria* invenitur. Sed Vergilius miscet duas Etrurias, veterem et inferiorem, ut utriusque principia *Etruriae* suae adsignet, cum alioqui Mantua ad haec auxilia non pertineat. |

207. *Ἐνθαυσις* rerum nec enarranda, ne comminuatur. 10 b Adnotandum uero, quod non dicit, | unde sit hic Aulestes 15 nec quae secum ducat auxilia. ||

243. Haterianus: id est enim igni: separa ergo igni, ut 265 a intellegas etiam igni inuictum, id est aduersus ignem — | enim ablatius casus ——— ni inuictum, id est ——— [m] ——— inuictum. |

20 241. Sabidius commentar. XII [uers. Salior. Vt in exercitu — m imp] — | unque erat in tabernaculo in sella sedens auspicabatur coram exercitu pullis e cauea libertatis — | . . . cum circum sellam suam — [obnuntiato a — pulum] ——— mun quisque — | tripudi . . .

25 ntia. Silentio deinde facto residebat et dicebat: equites et pedites nomenque lati — | les cincti armati paludati ——— ——— estis secuti — | dum sinisterum so-

4. nominavit uocatamque tusca lingua a Dite scripsit Maius.

6. A. 10, 201. 265, 3 sqq. Haec ita in codice pessumdata sunt, ut praeter accuratorem lacunarum significationem nihil potuerim iis quae a Maio et F. Blunio, cuius emendationes nonnullas indicauit L. Pernice *Hist. iur. Rom.* p. 376 ed. 2, lecta sunt addere. Nuper W. Corssen *Origin. poes. Rom.* p. 51 n. 107, falsam tamen de lacunarum magnitudine opinionem secutus, uerba explere conatus est. 3. imperiumque Blunius de coniectura, ut uidetur 4. sedens Blunius: ego . . . ens, non . . . ensa, ut Maius dedit, in codice legi. liberatis Blunius. 6. Tripudia sonantia coniecit Corssen. Pro ntia etiam iato legi posse mihi uidebatur. 7. quicumque cincti armati paludati adestis sienti tripudium Blunius.

listimum quisquis uestrum uider . . . . . deinde . . . . .
 . . nuntiatio diceba — | uti placet a legionibus [inuocarentur]
 faciantque quod [ipse sperabit r — e imp] fidemque m — |

10 ducat salutareque siet, uiros uoca proelium ineant. Deinde
 exercitu in aciem educto iterum — | tur. Interim ea mora 5
 utebantur qui testamenta in prociuctu facere uolebant. ||

230 a 551. Long. quaerunt quidam, quomodo, si ex Fauno et
 nympha creatus sit, mortalis esse potuerit, | tamquam non
 Eryx Neptuni et Veneris filius, quia tamen ab Hercule sit
 occisus, aut tamquam constet nymphas immortalis deas 10
 esse. |

b 557. Lon. istic pro hic, ut Plautus in Rudente, Non
 hercule adulēscens iam istos dies complusculos *quenquam* |
 5 istic uidi sacrificare, et infra Istic ubi uis condormisce, ne-
 mo prohibet, publicum est. | 15

559. Asp. hoc quidem apud Homerum de eo qui in flu-
 mine trahebatur recte positum est, at de eo *cuius iacet in* |
 [campo corpus, si flumine] *mersum dicit, non est dictum*
 ratione. Sic in quibusdam dum nimio studio *Verg. ad* |
 Homerum trahitur, neque temporis neque loci habet cu-20
 ram. ||

9. quod iis imperabitur *Blumius*. 10. Si et uiro suo ca-
 proelium *scripserat Maius: correxit Blumius*. *Litterarum quae de-*
sunt numerus ut expleatur, ita aliquo modo haec refingi possunt:
Sabidius commentar. XII. uers. Salior. Ut in exercitu, priusquam
acies instrueretur, is penes quem imperium auspiciumque erat in ta-
bernaculo in sella sedens auspicabatur: coram exercitu pullis e
cauea liberatis positisque in | locum circum sellam suam dicebat,
obnuntiatio augurium bonum sinisterum solistimum, quisquis uiderit,
aut | tripudia sonantia. Silentio deinde facto residebat et dicebat:
equites et pedites nomenque latinum, contubernales, cincti ar-
mati paludati, quicumque in haec castra et hoc bellum uerba mea
estis secuti, nunc augurium | dum sinisterum solistimum quisquis
uestrum uiderit, taceto. Deinde augurio obnuntiatio dicebat iterum:
ergo di | uti placet a legionibus inuocentur, faciantque quod iis
imperabitur milites imperiumque fidemque meam seruent. Quod con |
ducatur salutareque siet, uiros uoco proelium ineant. Deinde
exercitu in aciem educto iterum ibi auspicabatur. 230, 1. Plaut.
Rud. I, 2, 43 sup.

564. *Tacitis* regnauit Amyclis. Adnotandum quod in 230 * a catalogo huius non meminit. Amyclis ex prouerbio | *sumptum* est, cuius Afranius meminit in *Prodito*, *Deliberatum* est non tacere amplius: Amyclas tacen|do perisse audio. |

5 565. *Aegeon*. Homerus amicum Aegeona dicit Iouis, sed Antimachus in III *Thebaidos* d. aduersum eum armatum. |

566. — *exigua* hic distinctio. Potest enim sic legi, 5 quinquaginta oribus ignem pectoribusque arsisse Iouis, | *id* 10 *est* ignem Iouis, ut ποιητικῶς ignem Iouis dixerit fulmen, ut Ipsa Iouis rapidum iaculata e nubibus | *ignem*. Potest et sic distingui: quinquaginta oribus ignem pectoribusque arsisse, ut hic sit mora, de|nde inferatur Iouis cum fulmina contra tot paribus streperet clypeis. ||

15 738. Zenodotus in eo quem inscribit. [*Ἡαυρίην* . . . 229 b riam] sub nomine Naucratis facit disserere | Aristarchios, qui putant alium Paena esse, alium Apollinem, ipse eundem nec diuersum | multis docet. ||

12, 458. Grauem Thymbraeus Osirim: utrum aetate, an 213 a 20 magnitudine corporis, an fortitudine, qui | non facile pelleretur, hostibus grauem? |

460. Vntemque Gyas. Asper. Gyas quod similiter honore ————— [sacris sedibus] ————— insigne — |

25 ————— | ————— 5
ndit. |

468. Inturna uirago: utrum pariens, an uirum agens, quod pro(p) ————— | et quaerendum, an uirgo possit dici, quae uirilibus officiis fungatur, licet uirgo non sit, uir — | nondum nubili aetate, si nec uirum experta,

cl

230 *, 1. ctis regnauit Amycis codex. 3. fortasse periisse.

5. Hateriani siglam in initio uersus periisse suspicatur Maius. 6. A. 1, 42. 229, 1. Num *Ἡαυρίην* an *πειτορίην* legeret Maius dubitauit, mihi nec quidquam certum esse praeter II litteram et longior esse uidebatur graeca uox, cuius priorem partem legere possis *πετρων*. Ante riam paucas litteras abesse, ita ut historiam scribi possit, indicat Maius. 2. Paetona codex, correxit Maius. 229*. Scholion in imo margine positum uno et dimidio uersu comprehensum legere non potui.

at uirago, quae in uirtute et in uirgin — | Minerva et Diana, ita tamen ut non apte dixeris uirginem Vestalem uiragin — | uirginitate quidem perpetua est, sed femina . . . .

10 . . . . . has uiragines dic — | . . . . .
 . . . . . qualis in tragoediis Atalanta 5 traditur. ||

213* c 470. — t in Corn. et | — uit, ego reli | —

255 b 494. Diu laborauit, ut εὐπρεπῶς religiosi uiri personam pugnantes induceret post ictum foe[*du*s. ||

255* a 495. Vt diuersarum partium (fu)gitu. | 10

504. Non quasi nulla bella ciuilia posteris uentura essent, sed quantum ad ipsas gentes pertinet, aeternam | concordiam haberent. ||

254* a 680. * — ique amplius, id est diutius, ulterius. Lucil. Quo populum adque urbem pacto seruare potisset | am- 15 plius. |

680. Furere ante furorem, ut seruire seruitutem et uitam uiuere: hunc furorem, ex uirtute uenientem. |

b 684. Praecepta. Abrupta enim loca dicuntur, quae non facilia et declina sunt. || 20

214 c ita erumina — | sus dicam — |

Scauru — | oppu — ||

214* a 707. Nimum solute, cum exemplo rupti foederis sollicitiores esse debuerint. |

b 712. — alia ambiguitas: nam aut colligendum est, inuadunt Martem clypeis adque aere sonoro | — antur post coniectas — | — ut diuindendum illo modo est aut inuadunt Martem sonoro — autem | — e sonoro, at inferius referatur

5 — — — — — dere | — ntur infra autem 30 tem clypeis et sonoro aere tellus daret gemitum — |

718. — Multa metu terram genibus summissa petiuit. ||

255, 1. ΕΑΙΠΕΤΩΣ codex, correxit Maius. 254*, 1. pactosseruare codex. cf. Charis. p. 115 ed. Lindem. fortasse potis sit 4. loca] (bella) dedit Maius. 214*, 6. Lucret. 1, 93.

Interpretes Vergilii

qui in scholiis Veronensibus nominantur.

Asper 75, 6. 87, 22; 92, 12; 26. 93, 10; 28. 97,
24. 98, 5. 99, 14. 100, 10; 15; 20. 101, 6; 17.
102, 10; 29. 105, 16. 106, 22.

Cornutus 72, 6. 73, 26. 92, 11. 93, 27. 96, 10
107, 7.

Haterianus 97, 19. 100, 19. 102, 3. 104, 243. 106, 31.

Longus 92, 15. 93, 1; 16; 22. 96, 10. 98, 9. 102,
21. 105, 7; 12.

Probus 86, 21. 101, 4; 9.

Scaurus 93, 12. 95, 1. 107, 22.

Sulpicius 100, 4.

[Nisus uel Nigidius 100, 7.

Metrodorus 87, 17.

Milestos uel Melissus 93, 3.]

III.

A S p r i

quaestionum Vergilianarum fragmenta,

e codice Parisino rescripto edita.

113 **V**ergilius. |

1 Sub remis fusi per dura s. n. | et in eodem uersu
 ——— | Sunt contra ——— Si scele-
 ris | tanta est iniuria nostri. |

12. De interiectione. |

5

15 In hac interiectione — | di . . tum est — | interponit
 deinde — | miseram rerum — | tur ut heu quid ausim — |
 gin. a. i. a. a. et misero — | ge h. c. a. et Heu magnum
 20 alterius | fr. s. a. et Heu male tum mites d. | p. u. Heu
 male tum Libyae s. e. a. i. a. | Deinde attendendus etiam 10
 usus | ille interiectionum, quod quae sunt seneriores, has in
 25 carmine | grauiore usurpat, ut o et heu ata. |

14, 18 Nom. pro uoc. Muscosi fon|tes et somno mollior h. e.

113, 1—11. In schedis haec ita scripta accepi: Sat satius ubrem.
 spes . . . duras . n | Et in eodem uersu depliacie . . on | Sunt
 contra . . o hec noi pr | fica non eius quod enim | ut ipse in u
 p o . . n r a ac leuam | pr . . item . . . . . sis celestia | tanta est
 in | is metuo leti . . . . proui | Italiam | pexi lal . . em . . an diu |
 ititu. E quibus posui duos uersus Vergilii A. 5, 837. et A. 3, 604.

19. G. 1, 158. 20. G. 1, 448. fi. s. a. et heu male schedae.

21 G. 3, 249. . . . eum alet om. ina schedae. 114, 1—18.

Haec ita in schedis: Quod est hum . . rin an tum inbu | o a i | en
 on . . . un. nodaconia . . cc n | uolalacoai . et alius iuter . . |
 ngse. p. | und . . et n . . st. t. d. | leuem e | — | cas | . . . . .
 artes oc . . . . . explice | , ... run iodua . . . . . ao . duum | . . . .
 . . . . inc . . . . t . . . . aga ubuso | . . . . . nu . um ponit pro . . . .
 usatino | . . . . . us es e. i. o. s. pro obuit | . . . . .
 . . . . . n. h. qua. q. | oseuo . . . . . bi . . . | onon . . . . . fe-
 riuro nominati/uo hic es . . . . . finis | pro . . uis non pro
 uoc. mus cosi fon |

q. u. r. u. t. a. u. Cor|niger Hesper. f. r. a. a. et Socer20
arma | Latinus h. Equitem Messapus in ar. | e. c. f. c. l.
d. c. o. d. *nb si rondam.* | Principio Italiam quam tu i. r.
p. . . . | i. i. *quos diuersa n. agni a. p. q. a. p. das* |

5 Dardania stratus dextra *miserande i est* | Tune hinc spo-25
liis ind. m. e. m. Gen. pro |

* Respicit ignarus rerum ingratusque s. Con|tra abl.128 b
pro gen. Vt Linus haec illi diu. | e. p. d. pro diuini carmi-
nis, Sunt mihi | bis sep. p. c. n. et Pulchra *facta uen* |

10 *solers seae nacord.* Scopulis pen|dentibus antr. Immensis 10
orbibus a. Aut rapidus montano f. t. . *rex . . . . . g.*

a. *pulchro pec . . . . utro . . . . .* | *corpore pistrina at—*
| *ro . . r*, Mille coloribus arcum. . | *n moles c. fl. a*, Flu 15
uio Tiberinus am|pno *entis eam primlato on*, Acuta | cus-
pide contos *ui. d rr . . . . . ait hor'atius .s. dat pro*

15 *cone*, Hoc regnum | dea gent. e. *progenitum nec non et* | 20
pecare condem de, Quae sit rebus | fortuna uid. Obstipueret
animis Ru|tuli Adque hos ne qua forent pedibus | u. r. Da-
tium pro acc. Cogere donec | ones stab. n. r. hoc est
in stab. |

20 * Dafnis et Armenias c. s. t. i. Set tamen | idem olim127 a
curru s.s. Portuque subimus | Chaonio, Quod nec concubitu in-
dul|g. Namque aliae uictu inu. Teque aspectu ne subtr. n. 10
Forte ratis celsi c. c. s. | Haerent infixi pectore uult. Et
cor|pore inhaeret, Mens agitat molem | et magno se cor-
25 pore m. Magnus alit magno m. | c. c. f. | *a. d. c. i. rodat*, 15
Me liceat casus miserari | insontis amici, Attendenda | in ca-
sibus uaria declinatio, cum modo Euandrus ait, modo Euan-
der:

18. E. 7, 45. 19. A. 8, 77. 20. A. 12, 193. 21. A.
11, 464. 23. A. 3, 381. 25. A. 10, 326. 26. A. 12, 947.

128 b, 5. A. 10, 666. l. c. c. d. ignarus in grata. s. *schedae.*

7. E. 6, 67. 8. A. 1, 71. 9. *Fortasse* Pulchra faciat te prole
parentem A. 1, 63. 10. A. 1, 66. 11. A. 2, 204. A. 2,

305. 15. A. 5, 609. 16. A. 7, 30. 17. A. 5, 208. 19.
A. 1, 17. 21. A. 2, 350. 22. A. 9, 123. 23. A. 8, 209.

24. E. 6, 85. 127 a, 6. E. 5, 29. A. 3, 541. 7. A. 3,
292. 8. G. 4, 198. 9. G. 4, 158. A. 6, 465. 10. A. 10,

653. 11. A. 4, 4. A. 10, 845. 12. A. 6, 727. 13. G.
2, 327. 15. A. 5, 350.

- 20 der: | Euandrus pariter p. T. i. Pallas Euan|der in ipsis o.
s. o. sic et Nam tibi Thym|bre caput E. a. e. Daucia La-
ride Thym|berque s. p. sic et exanimum et ex|animem,
Praeterea iacet exani|num t. c. a. Laeuo praessit pede ta- |
25 lia fatus exanimem r. i. p. b. i. q. n. ibi | 5
- 127 b * riumque pater. r. h. | Plurale contra ponit pro singu-
lari: Vnu|m oro, desiste manum c. T. non uniuer|sis Troia-
10 nis, sed uni Aeneae, Euryalus | faleras Rhamnetis et a. b.
c. t. r. d. o. q. | m. d. h. c. i. a. c. i. s. d. h. n. p. m. b.
r. p. p. nam | Rutulos posuit pro Rutulorum rege. | Deinde 10
attendendum quod quae singu|lariter tantum grammatici exis-
15 ti|mant enuncianda effert plurali|ter, ut Exercete, uiri, tau-
ros, s. h. c. hor|deum enim dicendum putant. | Si triticeam
in messem r. f. c. et Flu|uiosque ministrant farraque et Ve|-
20 re fabis satio et Vina bonus | quae deinde c. o. A. et 15
Mellaque decus|sit fol. Contra quae omnino plurali|ter exis-
tuntant dici, singulariter, | ut Actoris Aurunci spoliū et
25 Quo | nunc Turnus ouat spolio g. p. |
- 128 a * gulariter et nunciatur hoc te uren | adistata priore
re quod ibi plurali|ter ficta grammatici barbara uo|cant at 20
10 hisdicuntur om. Ternaque | transierint r. h. s. Huic con-
trarius | est, ut Vidi egomet duo, d. n. c. c. n. p. m. m. |
m. r. i. a. f. a. s. duo enim ibi posuit pro | binis, quod non
15 duos solos cyclops | adflixit, sed binos. Praeterea non | ne-
glegendum, ubi proposito singula|ri tamen pluraliter ei oc- 25
currit | quod sensum habeat pluralem, ut Pars au|tem posito
surgunt d. s. Pars in | frustra secant u. t. f. Pars stupet
20 in|nuptae d. e. M. e. m. m. e. Vndique ui|sendi studio Tr.
i. c. f. i. e. i. c. Exin|de attendenda uariatio, quam in |

19. A. 8, 545. A. 10, 515. 20. A. 10, 394. 21. A.
10, 391. 23. A. 6, 149. 24. A. 10, 495. 127 b, 7. A. 12,
60. mane *schedae*. 9. A. 9, 359. fueras Rhamnens *sche-*
dae. 16. G. 1, 210. 18. G. 1, 219. G. 3, 126. 19. G.
1, 215. 20. A. 1, 195. 21. G. 1, 131. 24. A. 12, 94.
A. 10, 500. 128 a, 9. A. 1, 266. 10. A. 3, 623. 17.
quod sensum] quo dum *schedae*. G. 2, 14. 18. A. 1, 212.
frustra *schedae*. 19. A. 2, 31. 20. A. 2, 63.

numeris facit, ubi permiscet sin|gularia et pluralia, ut Molle
siler | lentaeque g. p. et g. c. f. s. et ut Itur in an - | 25
Vergilius | 119

tiquam siluam st. a. f. p. p. s. i. s. i. f. t. c. e. f. r.
5 s. a. | i. m. o. Ferro sonat alta bip. f. e. a. a. s. p. r. |
n. c. e. o. s. c. n. p. c. u. g. Hoc inter σχήματα | λόγον
suo loco referemus. Item ad|notandum σχῆμα quod Ἀλκμια-5
νιζόν uocatur, ubi proposito singula|ri adsumitur non suo
loco pluralis, | ut est Nox et tua testis dextera quod n. |
10 l. p. p. est enim ordo nox et tua dextra | testes sunt, Quod 10
genus et ab Home|ro usurpatum in commentariis pluribus |
exemplis struimus. Deinde uide|amus, quomodo numeret.
Incipit autem | a numero duplici, Bis conatus erat | casus e. 15
i. a. b. p. c. m. Ter conatus ibi collo | d. b. c. t. f. c. m.
15 e. i. Quater ipso in limine | port. s. a. u. s. q. a. d. O ter-
que quaterque | beati. Centumque Sabaeo ture calent | a.
Tectum augustum i. c. s. c. Vidi Hec|ubam centum q. n. 20
Quo lati ducunt | aditus c. o. c. Nymphasque sorores cen-
tum q. s. c. q. f. s. Non mihi si linguae c. s. | o. c. Ter
20 centum tonat ore d. Ter cen|tum niuei t. d. i. Quam mille
secutae | h. a. h. g. o. Per mille coloribus arcum. | 25
Aspri. | 120

De generalibus et specialibus. |

Nunc quemadmodum generalibus | et specialibus utatur
25 ostendam, ac pri|mum specialia pro generalibus posil|ta, 5
ut Speluncae uiuique lacus | et fr. Tempe n. a. Nec non et
torrentem un|dam leuis i. a. m. P. Pascuntur uero sil|uas e.
s. L. Pascitur in magna Sila formo|sa iuuenca, Iunat Ismara

24. G. 2, 12.	25. A. 6, 179.	119, 2. A. 11, 135.	7.
plurales schedae.	8. A. 9, 288.	dextera c. i. n. schedae.	
11. usurpat schedae.	14. A. 6, 32.	15. A. 2, 792 et 6,	
700.	16. A. 2, 242.	17. A. 1, 94.	18. A. 1, 416.
centum quae ab eotur aegi a schedae,	19. A. 7, 170.	A. 2,	
501.	20. A. 6, 43.	dicunt schedae.	21. G. 4, 382.
G. 2, 43.	23. A. 4, 510.	G. 1, 15.	21. A. 1, 499.
mi-les schedae.	25. A. 5, 609.	120, 5.	G. 2, 469.
452.	7. G. 3, 314.	8. G. 3, 219.	Sila] silua schedae.
9. G. 2, 87.			

- 10 Baccho c. a. | o. m. u. T. Ac uelut ingenti Sila s. T. Illas
du|cit amor trans G. t. s. A. Contra generalia pro speci-
alibus ponit, Et simili | frondescit u. m. pro auro, Viridem-
15 que ab humo conuel. s. pro ramo, Alitis | in paruac s. c.
f. q. q. i. b. a. c. d. n. s. Misit aui ; similis quae c. l. c. 5
p. s. h. u. a. i. Dein | speciem pro specie ponit, Est
mihi dis|paribus sept. c. c. f. pro calamis, Siluestrem tenui
20 musam m. a. Quos| neque Tydides n. L. A. pro Phio|ta,
Adque illi stellatus iaspide f. e. c. | Alpini Boreae f. i.
Fluctusque atros | Aquilone s. Atque utinam rex ipse Noto 10
c. e. a. A. *conrrq. n. fertis loco | em* Purpureus ueluti
25 cum flos. |
100 Aspri. |
Sibyllae, haud mora, festinant | flentes a. s. c. a. c.
haecing. lai | rrip Pars pedibus plaudunt c. *diuer si na-* 15
5 *ge esso suo olisci ars omni | ti* Currumque rotasque uolu-
eres | inst. *hec cetera colib. prop. d. re | si* Pulchram pro-
peret per uulnera mortem, | Formonsam resonare doces | A.
10 s. | *et minus uos reque neruni po | nono nempe ta . . ige-*
mit uenio | nunc . . . . . | Deinde adnotandum quod uerbum 20
15 uerbo iungit, ut . . . *casera | rudo uos u. o. e. | ter hoc*
nos p . . abol. dae i. i. u. c. as | et nllis a | ireg. a. i. |
. . . . . corpus lori|cam quem an un — Neque
20 ser|nitio me exire licebat, Iampridem | a me illos abdu-
cere Thestylis orat, | Parcite, ones, nimium procedere n. b. 25
| r. c. *de. de* — quam | quam animus meminisse horret.
101

10. A. 12, 715. G. 3, 269. 12. A. 6, 144. 13. A. 3,
14. 14. A. 12, 862. 15. A. 4, 254 17. E. 2, 36. 19.
E. 1, 2. A. 2, 197. 20. phiota *schedae*. 21. A. 4, 261.
22. A. 4, 442. A. 5, 2. 23. A. 4, 575. 25. A. 9, 435.
100, 1. A. 6, 177. Sibyllae] Racinoha *schedae*. 2. eleniescer-
seans *schedae*: fortasse flentes certant. 3. A. 6, 644. 5. A.
8, 433. 7. A. 9, 401. 8. E. 1, 5. 19. E. 1, 40. 20. E.
2, 43. 22. E. 3, 94. 23. A. 2, 12. 101. *Vix* paucae litterae
in singulis uersibus notatae sunt, e quibus nihil de argumento eorum
quae scripta erant conici potest.

Index scriptorum.

- A**ccius in Philocteta 99, 24.
 Afranius in Augure 20, 27; in
     Prodito 106, 3.
 Alexander Aetolus 7, 27.
 Anacreon 73, 3.
 Anaxagoras 13, 8; 25. 16, 19.
 Anaximenes 21, 17.
 * Andronicus 99, 20.
 Antimachus 25, 18; in III The-
     baidos 106, 6.
 Apollonius Rhodius 1, 735 7, 23.
     1207 55, 7.
     1239 55, 9.
 Aratus 8, 19. 72, 3.
 Archimedes 8, 18. 72, 3.
 Aristoteles 13, 1.
 Asclepiades 8, 23. 46, 27; in
     τηξεγδομένων libro primo
     62, 11.
 Asconius Pedianus 7, 7.
 Asper, Aemilius 15, 24. 19, 9.
 Atta in Megarensibus 75, 14.
 Atticus 91, 33.

Caecina 103, 33.
 Callimachus 24, 9. 80, 22; in
     Αλίων libris 56, 20.
 Cassius, L. Censorius 92, 3.
 Cato in Originibus 99, 6; Ori-
     ginum III 4, 7; in contione
     Epirensium 89, 31.
 Catullus 1, 1 73, 4.
     64, 23 94, 11.
     fragm. 8 99, 30.
 Chrysippus 11, 1.
 Cicero 75, 7; de natura deorum
     95, 9:
         ibid. 2, 26 12, 12.
         27 20, 6.
         36 18, 21.
         45; 46 17, 13.
     in Mario 95, 23.
     diuinarum 25, 7.
 Cinna 74, 9.
 Cleanthes 11, 1.
 Codrus 74, 8.
 Coelius 95, 17.
 Cornificius 74, 8.
 Conon mathematicus 8, 13.
 Cyrillus 42, 22.

Dionysius Smyrnaeus 13, 11.

Empedocles 11, 2. 12, 30. 53,
     15.
 Ennius *Annal. fr. incert.* 14, 2.
     53, 23. 95, 11. 102, 23. [20,
     26; cf. Ennii fragm. ed. Me-
     rula p. 7 et 232]; in *Annali-*
     bis 18, 13; *Annalium* ... 102,
     31; *Annalium tertio* 19, 11;
     in VI 96, 1; in *Iphigenia* 72,
     20; in *Medea exule* 16, 2.

- Eratosthenes in Herme 42, 14.
 Euanthes 8, 23.
 Euctemon 72, 4.
 Eudoxus 8, 18. 74, 2.
 Euphorion 25, 24.
 Euripides *Antiop.* 7, 21; in *Antiopa* 21, 8. in *Cadmo* 11, 24.
Cress. 11, 8 (uid. Valcken. diatr. p. 47; Fest p. 306 ed. Muell. coll. Cic. de nat. deor. 2, 25. 3, 4; 16.)
Fannius, Caius in VIII annali 93, 8.
 Flaccus primo Etruscarum 103, 21; 31.
Gaetulicus 38, 12. cf. O. Jahn proll. Pers. p. CXLII not.
 Gallus, Cornelius 1, 8. 6, 1. 7, 5. 25, 25.
Heracleo 12, 30.
 Heraclitus 21, 16.
 Herodotus in quarto (4, 10; 109) 48, 5.
 Hesiodus 1, 13. 9, 16. 25, 16. 49, 22. 72, 4.
Theog. 116 21, 20.
Opp. 381 8, 21.
fr. 27 — 29 ed. Goettl. 22, 18.
fr. 106 ed. Goettl. 75, 3.
 Hipparchus 72, 4.
 Hipppasus 21, 16.
 Homerus 9, 20. 11, 12; 21. 20, 2. 47, 8. 53, 23. 88, 11. 96, 12. 100, 23. 105, 16; 20. 106, 5.
Il. B 24 99, 27.
 584 59, 24.
 851 83, 21.
A 4 102, 28.
E 749 102, 22.
H 99 21, 5.
I 197 46, 3.
N 269 43, 3.
 201; 302 21, 24.
 18 19, 22.
 189 12, 22.
 2 483 15, 27.
 487 40, 24.
 4^r 179 94, 16.
 Horatius *carm.* III, 27, 31 101, 10.
satir. I, 9, 1 73, 6.
epist. I, 1, 12 73, 15.
Incertus poeta 86, 20; in *analibus belli gallici* 101, 12.
Laeuius in *Protesilaodamia* 93, 11.
 Lucilius *fragm. inc.* 61, 12 (III, 11 ed. Gerl.) 99, 22. 100, 9 (?) 101, 7. 107, 14 (II, 5 ed. Gerl.); in II. 84, 4; in *tertio satirarum* 4, 15; in *XXVIII satirarum* 18, 16.
 * Lucinius 100, 9.
 Lucretius 1, 45 78, 35.
 93 107, 32.
 2, 499 95, 16.
 5, 95 20, 22.
 1002 84, 24.
 6, 133 16, 15.
 294 89, 11.
 alio loco 20, 26.
Metrodorus 50, 24.
Naeuius *bell. pun.* 90, 13; *belli punici libro tertio* 14, 16.
 Nicander *Metamorph.* 44, 17.
Ovidius *Met.* 1, 414. 34, 10.
 568 66, 26.
 583 61, 15.
 2, 195 31, 23.
 11, 444 44, 16.
 15, 112 51, 10.
 in *Phaenomenis* 35, 18.
Pacuvius 94, 26 (In *Medo* in altera editione scripsit Ma-

- ius); *Antiop.* 7, 21; in *Ten-*
cro 84, 3.
- Palaephatus in libro *Ἀπίστων* 60,
28; cf. *Palaeph.* 2 p. 270 ed.
Westerm.
- Parmenides 21, 15.
- Parthenius c. 15 9, 5.
- Persius 1, 112 95, 7.
- Phanocles 7, 26.
- Phanodius 7, 34.
- Pherecydes 20, 30.
- Philarchus 93, 15.
- Philostephanus libro quo quae-
stiones poeticas reddidit 25, 18.
- Pindarus 24, 16. *Olymp.* 1, 1
49, 14.
- Plato in libro *περὶ ψυχῆς* (*Phaed.*
p. 97 B.) 13, 14.
- Plautus, *Astraba* 2, 24; in *Co-*
lace 89, 29; in *Curculione* (I,
1, 75) 75, 8; in *Rudente* (I, 2,
43) 105, 12.
- Prouerbum de Amyclis 106, 2;
de Camerina 92, 30.
- S**abidius commentar. XII uers.
Salior. 104, 20. „Quoniam po-
steriorem tituli partem aeger-
rime legebam in codice idcirco
iam suspicor ibi pro uers. *Sa-*
lior. scriptum esse alium titu-
lum u. gr. *commentar. XII au-*
gurali aut sacrorum pontificali-
um.“ Maius ed. 2.
- Sallustius 88, 30. 94, 15 (, An
legendum in *declamatione* an in
XI. Ductus enim litterarum am-
bigui et obliterati in codice
eos quoque lectiones pati uide-
bantur.“ Maius ed. 2.), 101,
23; in primo *historiarum* 93,
31; in bello *Iugurthino* (c. 5)
101, 23.
- Santra antiquitatum libris 86,
15; de antiquitate uerborum
libro III 95, 4.
- Scilos scriptor tragicus 57, 22.
- Seruilius *historiarum* scriptor
79, 19.
- Simonides 8, 24.
- Siron Academicus 74, 6. Epicu-
reus in altera editione dedit
Maius.
- T**erentius *Adelph.* I, 2, 19 76, 5.
Thales 21, 18.
- Theocritus 1, 13. 4, 21. 7, 1.
72, 27.
- Idyll.* 1, 64 75, 23.
2, 48 62, 6.
5, 7 71, 2.
8, 14 71, 7.
- Theodorus 44, 17. cf. *Mein. Ana-*
lect. Alex. p. 269. *Poll.* 4, 55.
- Titinius in *Iurisperita* 89, 30.
- Tucca, *Quintilius* 1, 12. 2, 6.
- V**algius 74, 11.
- Varro *Atacinus* 48, 19; in cor-
pore *Argonautarum* 29, 3; *Ar-*
gonautarum primo 84, 7.
- Varro, *M. Terentius* 95, 12. 103,
17; *de re rust.* 1, 13; *Menip-*
peus 14, 19; in *Cynicis* quam
inscripsit *Dolium* aut *Seria* 18,
4; in *Logistorico* qui inscri-
bitur *Tubero* de origine hu-
mana 19, 2; in *Logistorico*
quem inscripsit *Messalla* de
ualetudine 20, 15; in *Logisto-*
rico qui inscribitur *Curio* de
deorum cultu 21, 9; libro qui
inscribitur *Marius* aut de for-
tuna 99, 10; de uita P. R. I
75, 12; *Humanarum* XI 4, 1;
in tertio rerum humanarum 14,
22; rerum diuinarum XIV 103,
12; *historiarum* libro I 92, 5;
secundo *historiarum* 91, 23.
175, 28. „Hic locus uidetur
sumptus ex opere *Varroniano*
de uita populi romani. Confer

autem Cic. de rep. in fragmen-		177	81, 4.
tis libri IV. 6. " Maius ed. 2.]		191	88, 22.
Varus 1, 12. 2, 6. Seruii Vari		238	19, 15.
epigramma 2, 3.		297	82, 2.
		313	71, 10.
Vergilius. Epigramma 1, 20.		378	91, 18.
<i>Buc.</i> 1, 1	7, 16.	448	9, 29.
	60	454	101, 8.
	2, 6	538	81, 20.
	45	580	85, 10.
	3, 42	607	5, 8.
	49	731	102, 19.
	60	742	81, 14.
	4, 1	2. 6	84, 6.
	6, 1	13	85, 28.
	74	51	98, 16.
	8, 32	55	81, 30.
	105	89	83, 24.
	9, 1	124	81, 15.
	10	193	88, 3.
	14	237	85, 24.
<i>Georg.</i> 1, 1	26, 5.	369	102, 14.
	38	505	89, 2.
	64	554	85, 29.
	69	557	97, 19.
	114	620	89, 4.
	160	632	95, 26.
	189	668	81, 5.
	222	3, 34	102, 18.
	376	89	96, 24.
	2, 16	106	73, 8.
	67	159	87, 13.
	3, 12	191	73, 10.
	16	326	82, 20.
	177	335	26, 30.
	295	385	17, 12.
	532	396	81, 20.
	4, 164	517	81, 16.
	361	539	15, 10.
	382	578	10, 19.
	462	4, 138	10, 2.
<i>Aen.</i> 1, 1	6, 33.	351	17, 10.
	15	576	88, 32.
	58	661	100, 24.
	82	5, 13	102, 30.
	154	425	81, 2.

620	98, 3.	765	10, 24.
621	83, 24.	801	50, 5.
6, 14 10, 22. 16, 9.		8, 166	82, 7.
76	81, 17.	276	46, 8.
* 147	85, 29.	402	11, 16.
190	16, 13.	675	59, 4.
202	11, 15.	9, 41	82, 28.
237	82, 3.	240	82, 26.
254	102, 15.	583	82, 8.
471	57, 18.	773	81, 7.
494	87, 29.	10, 361	81, 12.
577	32, 1.	588	81, 22.
601	58, 3.	875	82, 5.
724 13, 28. 15, 18.		11, 16	89, 26.
725	17, 5.	97	94, 13.
726	13, 22.	413	82, 25.
796	17, 7.	12, 174	94, 25.
887	12, 5.	236	82, 22.
* 893	86, 2.	777	102, 17.
7, 14 74, 20. 75, 25.		891	97, 23.
74	97, 6.	920	82, 27.
82	97, 4.		
96	97, 5.		
222	42, 7.		
235	96, 29.		
263	100, 14.		
444	81, 11.		
600	101, 5.		
621	81, 31.		
630	82, 21.		

Xenophanes 21, 3.

Xenophon in quarto *Ἀπομνημονευμάτων* (*Memor.* IV, 7, 6)
16, 20.

Zenodotus 106, 15.

Zenon Citieus 11, 11. 21, 21.

Index rerum.

Acalanthis 63, 11.
 Acerrae 50, 23.
 Adonis 25, 16.
 Aeneae templum 83, 32.
 Agylla 103, 20.
 Alcinous 47, 4.
 Alcyone Aeoli filia 44, 18. 63,
     9; Scironis filia 44, 19.
 Antenor 83, 1; 15.
 Apis 30, 1.
 Arcturus 34, 14.
 Argiletum 98, 28.
 Ariadne 37, 20.
 Arion 24, 29. 47, 17.
 Aristaeus 28, 22. 66, 14.
 Ascalaphus 32, 10.
 Astrabicon carmen 2, 21.
Ἀστροβικὸν γᾶς 86, 8.
Bucolicorum origo 2, 8.
 Bucolistae 3, 11.
 Boeotiae incolae antiquissimi
     55, 15.
 Busiris 54, 26. 67, 5.
 Buzyges 29, 24.
Cadmus 83, 7.
 Caeculus 99, 6.

Callisto 35, 27.
 Caere 103, 17.
 Camerina 92, 26.
 Castalius Delphi filius 62, 19.
 Castrum Mineruae 15, 5.
 Chaonius 25, 4. 26, 20. 36, 8.
 Cea insula 28, 19.
 Centauri 61, 1.
 Cerasus 45, 24.
 Clanius 50, 21.
 Crathis 30, 4.
 Cyparissus 46, 21.

Depidii 99, 10.
 Deucalion 33, 31.
 Diana Caryatis 2, 13; Facelitis
     3, 20; Lucina 20, 5; Lyaea
     2, 18.
 Domitiani ludi 56, 22.
 Drepanum uel Drepana 93, 5.
 Dryades 27, 27.

Elementa rerum 10, 5.
 Emathia 45, 8.
 Equi Pollucis et Castoris, Mar-
     tis, Achilles 59, 26.
 Erichthonius 40, 11. 60, 18.

Erigone 31, 11. 37, 5. 52, 1.
Eurotas 24, 9.

Fama pluraliter 93, 31.
Faunus 27, 16.
Flagella 77, 23.
Furiae 8, 6. 97, 9; 11.

Galatea 75, 17.

Harena 34, 19.
Hercules Alcides 24, 15.
Hernica saxa 99, 15.
Hippomanes 62, 4.
Hippomenes 22, 27.
Hyacinthus 9, 9.
Hyades 35, 21.
Hylas 22, 13. 54, 30. 79, 8.

Icarus 37, 4. 51, 27.
Iuppiter Icmæus 28, 23.

Ladon 36, 22. 40, 9.
Lageos uua 76, 19.
Lapithae 60, 23.
Lesbos 47, 15.
Lycaon 35, 25.

Mantua 103, 30.
Mapalia 63, 15. 64, 21.
Mela fons 44, 7.
Meropes 64, 31.
Mnevis 30, 1.
Molorchus 56, 7.

Narcissus 8, 2.
Neptunus equester 28, 6. 60, 14.
Noualis ager 32, 16.
Nuptiale festum 76, 1.

Oebalia 65, 21.
Oeneus 27, 1.
Orcades insulae 31, 1.

Orchades oleae 47, 4.
Orestes 3, 13. 4, 43.
Orithyia 80, 21.
Ortygia 79, 13. 92, 18.
Oscilla 51, 25.
Osiris 29, 27.

Palamedes 84, 8; 25.
Pales 54, 9. 78, 15.
Palilia 54, 9.
Palladium 85, 20. 86, 4.
Pallas 8, 8.
Pan 9, 23. 27, 16. 29, 8. 63, 3.
80, 10.
Partheniadae 49, 33. 65, 20.
Patanini 83, 6; 16.
Pedum 72, 13. ?
Penates 91, 29.
Philomela 23, 30. 65, 9.
Plaustrum Eleusinium 36, 10.
Pleiades 35, 15.
Portumnus 45, 1. 95, 12.
Portunalia 95, 13.
Potestas 103, 2.
Procne 23, 28. 65, 6.
Proetides 22, 18.
Promethens 21, 28.
Proserpina 32, 6.
Plemyrion 92, 15.

Rhegium 4, 1.
Rhipaei montes 63, 23.

Salentinī 15, 6.
Sarra 53, 23.
Saturnium 50, 2.
Saturni templum 98, 27.
Scylla 23, 7.
Selinus 93, 1.
Septimontium 78, 10.
Siluanus 30, 4.
Sinum 75, 6.
Staphylus 27, 1.

Stellae Veneris, Martis, Ionis,   Triptolemus 29, 23.
Saturni 43, 22.   Tyrrhus 98, 5.

Tarentum 50, 9. 65, 18.

Velabrum 100, 3.

Tegea 29, 14.

Venilia 103, 11.

Tereus 23, 28. 65, 7.

Vesuuius 50, 21.

Testamenta in procinctu 105, 6.

Trieterica Bacchi 58, 20.

Zonae 39, 14. 40, 16.

Corrigenda.

- P. 11, 7 lege ἀργής pro ἀργης.
 „ 12, 27 ξυνή pro ξυνη.
 „ 13, 18 τὸν pro τον.
 „ 17, 1 πολὺν pro πολυν.
 „ 17, 25 aut pro ut.
 „ 21, 24 Ὠκεανόν pro Ωξέανόν.
 „ 23, 20 Cratacidis pro Cratuciidis.
 „ 31, 11 Erigonen pro Erigonem.
 „ 55, 24 praecipue pro praecipuae.
 „ 76, 29 dele unam lineolam.
 „ 95, 5 lege medullis.
 „ 95, 7 lege pio | pro pio.

Hals Typis Ed. Heynemanni.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PA	Probus, Marcus Valerius
6823	Spurious and doubtful works
P8	In Vergilii Bucolica et
1848	Georgica commentarius

